

HAZİRAN 2018
YIL 26 SAYI 82

TÜRKİYE YEM SANAYİCİLERİ BİRLİĞİ
DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ
ADINA YAYIN SAHİBİ VE
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Serkan ÖZBUDAK

EDİTÖR

Prof. Dr. Nizamettin ŞENKÖYLÜ

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İbrahim AK
Prof. Dr. İbrahim ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Hasan Rüştü KUTLU
Prof. Dr. Şakir Doğan TUNCER
Prof. Dr. Sakine YALÇIN
Prof. Dr. Necmettin CEYLAN
Dr. Hüseyin BÜYÜKŞAHİN
Dr. İ. Hakkı ERDOĞDU

İDARE ve YAZIŞMA ADRESİ

Çetin Emek Bulvarı 2. Cad. No:38/7
06460 Öveçler – Dikmen / ANKARA
Tel: (0312) 472 83 20 Faks: 472 83 23
e-mail: info@yem.org.tr

**TÜRKİYE YEM SANAYİCİLERİ
BİRLİĞİ DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ**
Akbank Balgat Şubesi
IBAN: TR52 0004 6006 4688 8000 036938
Garanti Bankası Çetin Emek Şubesi
IBAN: TR10 0006 2000 461 0000 6299065

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir. "Yem Magazin" ibaresi
kullanılmadan alıntı yapılamaz.

Dört Ayda Bir Yayınlanır

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın
Baskı Tarihi: 17 Ağustos 2018
Baskı Adedi: 1000 Adet basılmıştır.

HAKEMLİ DERGİDİR.

CAB Abstracts tarafından taranmaktadır.
<http://bit.ly/2kvSDCO>

Baskı:

2. Matbaacılar Sitesi 1534. Cd.
No. 9 İvedik O.S.B. / ANKARA
Tel : (0.312) 384 19 42 • Fax : (0.312) 384 18 77
www.poyrazofset.com.tr • poyrazofset@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Başkanın Kaleminden
M. Ülkü KARAKUŞ

3

Kongre 1. Günü
Açılış Konuşmaları

7

Yem Sergisi

17

1. Oturum
1. Sunum: Dr. Mahfi EĞİLMEZ

29

Panel : Yem, Et, Süt Kardeşliği

41

Kongre 2. Günü : 2. Oturum
2. Sunum: Alexander DÖRING

79

2. Oturum
3. Sunum: Dr. Sergey FEOFILOV

91

2. Oturum
4. Sunum: Dr. Hsin HUANG

95

2. Oturum
5. Sunum: Bedri GİRİT

101

3. Oturum
6. Sunum: Nils LASTEIN

109

3. Oturum
7. Sunum: Prof. Dr. Armağan HAYIRLI

115

3. Oturum
8. Sunum: Ülker PAMUK

125

Gala Gecesi

133

Yem Ar & Ge

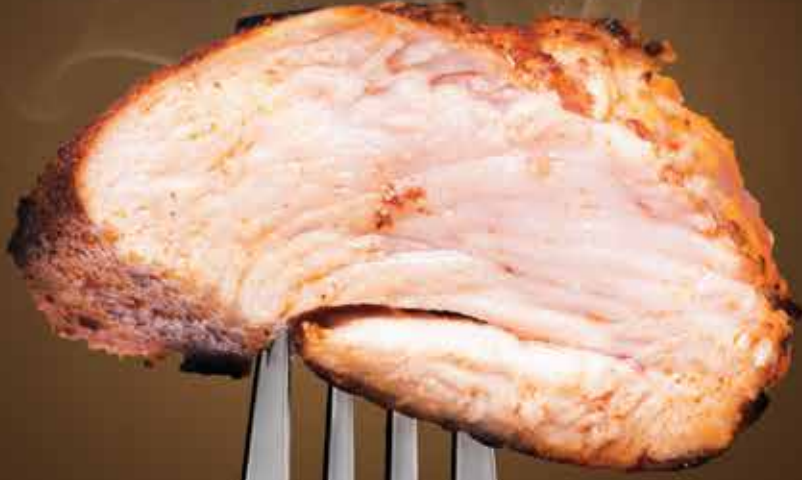
142

Yazım Kuralları

144

YEM MAGAZİN

Her parçası lezzet dolu...

beypiliç®

ağzınıza sağlık

www.beypilic.com.tr

M. ÜLKÜ
KARAKUŞ

Sevgili Dostlar,

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ülke olarak yeni bir döneme girmiş bulunuyoruz. Özellikle devletin daha hızlı bir karar alma mekanizmasının hedeflendiği bu yeni sistemde birçok Bakanlığımız birleştirilmek suretiyle Bakanlık sayısı azaltılmıştır. Bunlardan sektörümüz için en önemli olanı ise doğal olarak, tarım ve orman konularının birleştirilerek Bakanlığımızın Tarım ve Orman Bakanlığı'na dönüştürülmesidir. Bu yeni dönemde tarımın öneminin daha iyi anlaşılacağı ve geçmiş günlere nazaran çok daha ön plana geleceği kanaatindeyiz. Daha önceleri iki Bakanlık arasında yaşanan mera konusundaki anlaşmazlıkların bu yeni yapı ile çözüme kavuşacağını umuyoruz. Öyle ki mera vasfını yitiren arazilerin ıslah edilmek suretiyle tekrar hayvancılığımızın istifadesine sunulması, kaba yem konusunda önemli seviyede açığı bulunan hayvancılık sektörü için büyük önem taşımaktadır. Bakanlığımızın bünyesinde değişiklikler olacak ise kaba yemler konusunda kararlar alarak uygulamaya koyacak bir kurula ihtiyaç olduğu da gündeme alınması gereken konulardandır.

Yılın ilk beş aylık döneminde yaşanan hammadde fiyat artışları, hasat ile birlikte gerilemeye başlamıştır. Buğday, arpa ve mısır fiyatları konusunda Türkiye ile Dünya arasındaki makasın giderek daraldığını da memnuniyetle görüyoruz. Aynı şekilde yağlı tohum fiyatlarının da gerilemesiyle, sektörümüzün yem ve hayvansal ürün ihracatı konusunda daha rekabetçi bir konuma geleceğini öngörüyoruz. Hammadde fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak karma yem fiyatlarının da düşmesi, hayvancılıkla uğraşanların üretimde kalmalarına yardımcı olacaktır.

Malumlarınız olduğu üzere Biyogüvenlik Kurulunun görevine son verilmiş, kurulun tüm görev ve yetkileri Tarım ve Orman Bakanlığına devredilmiştir. Biyogüvenlik alanında politika ve stratejilerin geliştirilmesi, uygulamanın izlenmesi görevleri ise Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu'na verilmiştir. Özellikle transgenik ürünler konusunda bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorunların aşılabilmesi amacıyla yeni oluşturulan kurulda aktif olarak görev almayı istiyoruz. Sektörümüzün bu konularda önceki dönemlerde olduğu gibi mağduriyet yaşamaması adına gerekli çalışmaları gerçekleştiriyoruz.

Dış borç ödemeleri nedeniyle döviz talebinin artışı, yabancı yatırımcıların ülkemize ilgisinin azalması, küresel piyasalarda doların güç kazanması gibi etkenler nedeniyle döviz kurlarındaki artış devam etmektedir. Üretimimizin yarısını ithalat ile yani döviz ile gerçekleştiren sektörümüzde üretim sürdürülebilir olmaktan uzaklaşmaktadır. Bu durumun engellenmesi için faizlerin ve dövizin kontrol altına alınarak düşürülmesini sağlayacak yapısal reformlara bir an önce geçilmesi gerekmektedir.

Yeni yönetim sistemimizin bilimsel gerçekler çerçevesinde hareket eden, başarı odaklı, bürokratik engellerin en aza indirildiği, küresel alanda rekabet gücümüzü artıran, üretimde sürdürülebilirliği ön gören kısaca ülkemizi yeniden ayağa kaldıracak bir anlayış ile faaliyetlerde bulunmasını umuyoruz.

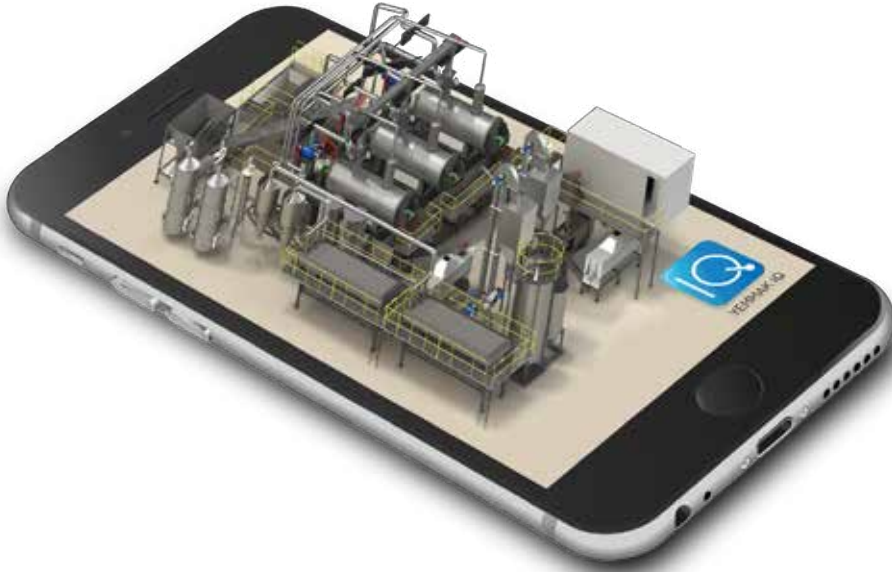
Dergimizin bu sayısı, Nisan ayında gerçekleştirdiğimiz 13. Uluslararası Yem Kongresi ve Yem Sergisi (TUYEM) Özel Sayısı olarak hazırlanmıştır. TUYEM 13'deki tüm bildirimler, ses çözümleri yapılmak suretiyle siz sektör paydaşlarımızın istifadesine sunulmuştur. Bu vesile ile TUYEM 13'de organizasyona sponsor olarak, stant açarak veya katılım sağlayarak destek olan herkese şükranlarımızı sunuyor, hepimize hayırlı işler diliyorum.

TÜM GÜCÜMÜZLE 4.0 ÖNDEYİZ!

Proje danışmanlık, tasarım, üretim ve montaj, modernizasyon ve otomasyondan oluşan portföyümüzü satış sonrası hizmetlerimizle destekliyor, tek bir makineden, anahtar teslim projelere kadar geniş bir skalada hizmet veriyoruz.

**Sanayi 4.0'a uyumlu dijital fabrika çözümlerimizle
40 ülkede 50 yıllık deneyimimizle
gücünüze güç katıyoruz.**

IOS, Android ve
Windows 10 uyumlu

Yem Sektörünün Buluşma Noktası

13. TÜİYEM
ULUSLARARASI YEM KONGRESİ
VE YEM SERGİSİ

27 NİSAN 2018
AÇILIŞ KONUŞMALARI

ORYEM

YEM MAKİNELERİ / FEED MILLING MACHINES

www.oryem.com.tr

Her Zaman
Kalite Üretir

Always
Produces
The Quality

27 NİSAN 2018

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Konuşmacılar:

M. Ülkü KARAKUŞ - Türkiye Yem Sanayicileri Birliği (TÜRKİYEMBİR) Başkanı

Nick MAJOR - Avrupa Yem Sanayicileri Federasyonu (FEFAC) Başkanı

Dr. Durali KOÇAK - Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürü

M. ÜLKÜ KARAKUŞ

TÜRKİYE YEM SANAYİCİLERİ BİRLİĞİ
(TÜRKİYEMBİR) BAŞKANI

Sevgili dostlar biz yıllardır bu sektörde hep birlikte ele verdik, inandık ve doğru sektörde olduğumuzun bilinciyle bu güne geldik. Ben bu sektöre girdiğimde Türkiye’de 2,5 milyon ton civarında yem üretiliyor idi. Ama bugün memnuniyetle görüyorum ki 22,5 milyon ton civarında yem üretimimiz var. Kendi yemini yapanlarla birlikte baktığımızda bu rakam 25 milyon tona çıkıyor. Bir iki yıl sonra yem üretiminde biz Avrupa birincisi oluyoruz, bu gururu hep birlikte yaşamak ve yaşatmak istiyoruz. Emekleriniz için sektörümüz adına hepinize teşekkür ediyorum. Özellikle bize hizmet veren yan sektörler, hammadde tedarikçileri, premiksçilerimiz, katkıcılarımız, işçilerimiz... Hepsinin emeği var; onlar bizleri de eğittiler.

Yem üretimi %5-10 oranında artmaya devam ediyor. 2018 yılında da memnuniyetle görüyorum ki yem üretimimiz

%8 civarında yine artacak. Bunu sağlamada iki ana etken var. Bir tanesi; bizler yemi sahada besicilerimize, sütçülerimize, balıkçılarımıza ve tavukçularımıza anlatıyoruz. Eline çanta almış ziraat mühendislerimiz, veteriner hekimlerimiz ve gıda mühendislerimiz var görevlerini yapıyorlar. İkincisi Türkiye’de demografik yapı ve sosyolojik nedenlerden dolayı göç devam ediyor. Bu göç devam ettiği sürece de biz hayvanları kapatmaya başlıyoruz, entansif hayvancılığın yoğun olduğu yerde de yem tüketimi buna paralel olarak artmaya devam ediyor. İki yıl sonra inşallah 14.TUYEM Uluslararası Yem Kongresi’nde Avrupa birinciliğimizi hep birlikte kutlayacağız, onun da müjdesini vereyim. Bunun nedenleri var; Dünya’da nüfus her geçen gün artıyor. Türkiye de 2023 yılı için kendisine 100. yıl hedefi koydu. Türkiye’imizin nüfusu yıllık ortalama 1 milyon kişi civarında artarken dünyaya her yıl bir Türkiye nüfusu daha ekleniyor: 80 milyon kişi. Dünya nüfusu 7,6 milyar, biz 2023 yılında 8 milyarlık insan nüfusu ile karşı karşıya kalacağız. Fazla insan demek, fazla tüketim demek; fazla tüketim demek, fazla protein tüketimi demektir. Dolayısıyla yine ne kadar doğru bir sektörde olduğumuzu si-

zinle memnuniyetle paylaşmak isterim. Uzun yıllar yine yem sektörü yüksek miktarda üretim artışları ile Türkiye'nin katma değerine destek sağlayacak ve bu misyonunu layıkıyla yerine getirecektir.

Çok değerli dostlar,

Her sivil toplum kuruluşu kurulduğunda kendisine bir misyon ve vizyon belirler. Yem sektörü olarak biz de Türkiye'de kaliteli hayvansal protein tüketimini artırmak ve buna hizmet etmek için çabalıyoruz ve bunun meyvelerini de topluyoruz. Yem sektörü olarak önümüzde bazı hedeflerimiz var. Bu defa bizim yem kongremizin de mottosu "Çevre dostu yem sektörü". Çünkü yem sektörü diğer yan hammadde aldığı sektörlerin atıklarını almak suretiyle - tabiri yerindeyse- standardı olmayan hammaddeleri toplayıp standart ürün yapan, gıdanın kanunu yokken kanunu olan örnek bir sektördür. Çevre dostudur. Bu sebeple de Türkiye'ye çok büyük katma değer yaratmakta ve önümüzdeki yıllarda dünyanın gündeminde olacak çevre faktörü için elinden gelen gayreti göstermektedir. Bunu başarmak için gerçekleştirmemiz gereken bir kaç ana hedefimiz var. Bir tanesi köyden kente göç ile birlikte azalan ekim alanlarında birim alandan maksimum verim elde edebilmek için modern tarım tekniklerini kullanmak. Bizim ekilebilir alanımız maalesef her geçen yıl düşmekte ama biz de dekar başına aldığımız verimi artırmak suretiyle bu açığı kapatmaya çalışıyoruz ve bu yönde de yol aldığımız söylenebilir. İkincisi bizim henüz uzağında durduğumuz biyoteknoloji; mutlaka doğruyu bulmak üzere hayata geçirmek, bununla ilgili dünyanın gittiği yoldan gitmek, insan hayvan ve çevre sağlığı açısından herhangi bir sıkıntısı olmayan çeşitleri üretmek, bu konuyla ilgili yatırımlara ağırlık vermek ve araştırmacıların önünü açmak da ikinci misyonumuzdur. Bununla ilgili çalışmalar devam ediyor, önümüzde bir Biyogüvenlik Kanunu'muz var. Biyogüvenlik Kanunu ile ilgili mutlaka bizim Avrupa Birliği'ne tam uyumlu hale getirmemiz gereken maddelerimiz var. Bunu yaptığımızda başta Bakanlığımız olmak üzere tüm sektörümüz de rahatlayacak ve önüne bakacaktır.

Geçtiğimiz birkaç yıla baktığımızda bizim ana

hammaddelerimiz olan hububatlarla ilgili Toprak Mahsulleri Ofisi'mizin önderliğinde bir dalgalanma yaşanmadığını görüyoruz. "Karar vericilerin yetkileri elinizde olsa ne yaparsınız?" deseler, "Bütün yem ham maddelerini dünya fiyatları ile aynı şekilde alabilecek bir sektör yaratmak ve dünya ile rekabet edebilecek hale getirmek" derdim. Bu durumu hububatlarda birkaç yıldır yaşadığımızı söyleyebiliriz. Sadece özellikle büyükbaş hayvancılıkta damızlık materyal temininde çok yüksek fiyatlarla mal almaya devam ediyoruz, ama bu süreç hemen bugünden yarına sonuç verecek bir süreç değil. Bu dirayeti gösterip birkaç yıl daha devam edersek bunu başaraabileceğimize inanıyorum.

1 Ocak 2018'den bugüne kadar 4 aydır yağlı tohum küspelerinde meydana gelen anormal artışlardan dolayı biz yemlerimize zam yapmak durumunda kaldık. Birkaç rakamı sizlerle paylaşmak isterim: 1 Ocak 2018'de biz soya fasulyesini ve küspesini 375 - 380 dolar civarında fiyatla fabrikamıza alıyor idik ama Nisan ayının başında bu 580 dolara çıktı. Yani dolar bazında %50, TL bazında baktığımızda %70 civarında bir artış oldu. Ayçiçek küspesinde de benzer bir durum oldu, 210 dolara aldığımız ayçiçeği küspesi 320 dolarlara çıktı; yine TL bazında ve dolar bazında baktığımızda çok yüksek maliyet artışlarımız meydana geldi. Yem sektörü bunların tamamını fiyatlarına yansıtmadı ama bir miktar yemlerde zam yaptı ama an itibarıyla başta kepek fiyatları olmak üzere çıktığı en üst seviyeden aşağı inmeye başladı, inşallah önümüzdeki aylarda bunu da düzelteceğiz; yem fiyatlarına da zam yapmamaya gayret edeceğiz.

Son olarak, istatistik rakamlara baktığımızda Türkiye 20 yıldır yem üretimini artırmaya devam ediyor ve bunun için de kendine yeterliliği sağlamaya çalışıyor. Ancak bizim önüne duramadığımız 10 milyon tonun biraz üstünde hammadde ithalatımız var. Bunları ithal etmek durumunda, yem üretip besicilerimize vermek durumundayız. Bir mecburiyet varsa hammaddelerin ithalatı olabilir ama sektör olarak ana mamul ithalatına karşıyız. Bugün düşünülmekte olan kırmızı et ve karkas hayvan ithalatı-

na sektör olarak karşıyız, mümkünse besilik hayvan Türkiye'ye getirilip Türkiye'de üretilsin; hem yem sektörü hem ona hizmet eden sektörler için katma değer yaratılsın.

Ben konuşmamı fazla uzatmadan 26 yıldır devam eden, bu yıl on üçüncüsünü düzenlediğimiz TUYEM Kongremize tekrar hoş geldiniz diyorum. Bu işe hayat veren sponsorlarımıza da ayrıca teşekkür ediyorum, onlar bizim yanımızda olmasaydı emin olun

biz bu günlere gelemezdik. Ben bu TUYEM kongrelerinin birincisine de katılmıştım, o gün 35 - 40 kişi ile yapılan toplantıda bugün katılımcı sayımız eşlerle birlikte 1015'i buldu. Sponsorlarımız başta olmak üzere hepinize emeklerinizden dolayı teşekkür ediyorum. Bu vesile ile 2 gün boyunca devam edecek Kongremizin tüm ilgili sektörler için hayırlar getirmesini diliyorum, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

NICK MAJOR

AVRUPA YEM SANAYİCİLERİ FEDERASYONU
(FEFAC) BAŞKANI

Değerli Konuklar, Bayanlar ve Baylar,

Öncelikle, geçen yıl Haziran ayında seçilen FEFAC Başkanı olarak beni 13.TUYEM'e daveti ve açılış oturumunda sektörümüzün geleceği hakkındaki görüşlerimi paylaşma fırsatı sunduğu için TÜRKİYEMBİR'e teşekkür etmek istiyorum. Burada olmak büyük bir ayrıcalık.

Konuşmama başlamadan önce; tüm zorlu küresel şartlar, özellikle Türkiye, Belçika (FEFAC ofisine yakın bölgede), Fransa ve diğer ülkelerde meydana gelen terör saldırılarına rağmen rekor bir katılımı 2016 yılında Antalya'da çok başarılı bir şekilde gerçekleştirilen Dünya ve Avrupa Yem Sanayi Kongrelerinin organizasyonundaki mükemmel işbirliği, hazırlık ve yönetimlerinden dolayı Serkan, Kamile, Nizamettin, Ülkü Karakuş ve tüm TÜRKİYEMBİR üyelerine özel teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Bu nedenle, ortak kongremizin organizasyonunda bizleri destekleyen, böyle zor zamanlarda dahi sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki işbirliğinin sürdürülmesi gerektiğini gösteren Türk yetkililere de teşekkür ederim.

2016 yılında Antalya'da düzenlediğimiz ortak kongrelere baktığımızda, bu vesileyle gündemimizi ve geleceğe yönelik hedeflerimizi belirleme fırsatı bulduğumuz için bu etkinliğin FEFAC açısından bir kilometre taşı olduğunu gururla söyleyebilirim. Yeni bir sayfa açtık. Sonuç olarak, FEFAC "Yem Sektörü 2030 Vizyonu"nu 3 ana başlık altında belirledi: Hayvan Besleme, Yem Güvenliği Yönetimi ve Sürdürülebilirlik. Bu, endüstrimizin temel olarak kriz yönetimi esaslı, sürdürülebilir ve rekabetçi bir Avrupa yem ve hayvancılık sektörünü destekleme amacını taşıyan proaktif bir yaklaşımla, korumacı bir bakış açısından uzaklaştığı çerçevedir.

FEFAC Yem Sanayi 2030 Vizyonu tanıtımına ilişkin hatırlamanızı istediğim şey, çeşitli toplumsal sorunların üstesinden gelinmesi için "Yem, çözümün bir parçasıdır." fikridir.

Sizlere bu kapsamda geçtiğimiz yıllarda ulaştığımız bazı önemli noktalardan bahsetmek istiyorum. FEFAC Genel Sekreteri Alexander Döring, yarın sizlere üçüncü başlığımız olan sürdürülebilirlik konusundaki

aktiviteler ve başarılar konusunda daha detaylı bilgi verecek. Bu nedenle ben diğer bazı konulara odaklanacağım.

Öncelikle altını çizmek istediğim ilk konu, global anlamda bir sorun olan ve BM tarafından da tanınan Antimikrobiyal Direnç (AMR) sorunu. Antibiyotiklerin artık insan ve veteriner tıbbında etkili olmaması geleceğe yönelik en korkutucu ihtimallerden bir tanesidir. Hem Avrupa’da hem dünyada, hükümetlerin ve tedarik zinciri ortaklarının hayvancılık sektörü ve yem sektörüne, bu sorunun iyi yönetilmesinde üzerlerine düşen görevi yapmaları konusunda çağrıda bulunmaktadır. Çiftlik hayvanlarının sağlığının korunması ve antibiyotiklerin sorumlu şekilde kullanılması gerektiğine odaklanılmıştır.

Artan biyogüvenlik ve çiftlik hijyeni önemli önlemlerdir ancak FEFAC, hayvan beslemenin bu konudaki katkısının da dikkate alınması gerektiğini başarılı bir şekilde ele almıştır. EFSA (Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi) ve Avrupa Komisyonu, Antalya’daki etkinliğimizden çok kısa bir süre sonra, hayvan besleme bilimi ve besleme düzeninin çiftlik hayvanlarında patojenlerle mücadeleye yardımcı olma konusundaki önemini vurgulamıştır. Bu, hayvan besleme uzmanlarının, patojenlerle başa çıkma direncini artırarak çiftlik hayvanlarının sağlıklı tutulması konusunda tavsiyede bulunmak için yeterli nitelikte olduğunu doğrulamaktadır.

Bu konuya açıklık getirmek istiyorum, elbette veterinerler hayvan hastalıklarının tedavisinde önemli danışmanlardır. Esasen şuna inanıyoruz ki hem hayvan besleme uzmanları hem de veterinerler hayvan sağlığı ve hayvan refahı yönetimi konusunda OIE ve WHO tarafından teşvik edildiği üzere, hayvan yetiştiricileri için bütünsel “Tek Sağlık” kavramı çerçevesine katkı sağlanmasında önemli sinerji ve faydalar yaratabilirler. Bu konu, hayvan beslemenin antimikrobiyal direnç ile mücadelede çözümün bir parçası olabileceğini ilk kez ileri süren, Avrupa Komisyonu Sağlık ve Gıda Birimi Üyesi Vytenis Andriukaitis’in sorumluluk alanına girmektedir.

Sayın Andriukaitis ayrıca, gıda dahil tüketici ürünlerinin çevresel faydaları konusunda tüketici

ci iletişimi ve en iyi sanayi uygulamaları vasıtası ile kaynak etkinliğinin teşvik edilmesini kapsayan, AB’de Sirküler Ekonominin Güçlendirilmesi gibi AB düzeyinde bir diğer önemli toplumsal sorun konusundan da sorumludur. Birkaç yıl önce fabrikalarda artık insan tüketimine uygun olmayan gıda maddelerinin, hayvan besleme amacıyla kullanılmasının bir risk oluşturup oluşturmayacağı ve bunların gıda atığı olarak sınıflandırılması üzerine tartışılıyordu. Gayet doğru bir şekilde, AB’deki bu tartışmaların sonucunda bu ürünler artık değerli yem maddeleri olarak kabul edilmekte; bu nedenle Sirküler Ekonomiye katkı sağlayan önemli bir unsur olarak tanımlanmaktadır. Eski gıda maddelerinin (former foodstuffs) işlenmesi durumu, yem sorununun çözümünün sürdürülebilir olduğuna yetkililerin ikna edilmesi açısından önemli bir örnektir. Avrupa Komisyonu şu an özel kılavuzlar ile yem maddesi olarak kullanılacak eski gıdaların miktarının artırılması için çalışmaktadır.

Komisyon Üyesi Andriukaitis, eski gıda maddelerinin yem olarak kullanılmasının, FEFAC’ın “Yem çözümün bir parçasıdır” fikrinin ispatlanması açısından daha fazla kanıt sağlayarak “Sirküler Ekonominin harekete geçirilmesi” ne örnek olduğunu açıklamıştır.

Geçen yıl FEFAC Kongresinde FEFAC Başkanı olarak seçildiğimde, Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınmadan sorumlu Komisyon Üyesi Phil Hogan’ı da açılış konuşmacısı olarak ağırlama şerefine eriştim. Otuz yıldır ilk kez bir AB Tarım Komisyon üyesi FEFAC Kongresi’nde konuşmacı oldu! Komisyon üyesi Hogan, FEFAC 2030 vizyonundan, yem sektörünün gerçekten iklim değişikliği hedefleri ve sirküler ekonomi amaçları da dahil BM Sürdürülebilir Gelişim Hedeflerinin gerçekleştirilmesinde yetiştiricilere yardım edebileceğini bildiren bir açıklamayı paylaştı. Ayrıca, sürdürülebilir protein kaynaklarının korunmasının önemini vurgulayarak, FEFAC’ı gelecekteki protein ihtiyacı açısından sürücü güç olan hayvan besleme konusundaki görüş ve bakış açısını paylaşmaya davet etti ve Avrupa Protein Planı’nındaki gelişmeleri duyurdu.

FEFAC, Avrupa'da GD konusunda yeni bir iletişim felaketinin önlenmesi için, yeni ıslah tekniklerinin gelecekteki rolü açısından Avrupa'nın proaktif bir yaklaşım benimsediğinden emin olunması ve gerçekçi hedeflerin oluşturulmasını sağlayacak şekilde ihtiyacın/talebin hacim, kalite ve sindirilebilirlik açısından ölçülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

FEFAC'ın tavsiyesi üzerine Avrupa Komisyonu ilk kez, tüm pazarlanabilir protein kaynaklarının katkısı konusunda, OTP ve Biyoyakıtları da kapsayacak şekilde protein kaynaklarını etkileyen tüm gelecek AB politikalarını değerlendirmede önemli bir araç olması gereken bir AB protein bilançosu yayınlamıştır.

Bu örnekler 2030 vizyonumuzu uygulama stratejimizin meyve verdiğinin göstergeleridir. TÜRKİ-YEMBİR'i de bu ortak sektör çalışmalarına katıl-

maya ve FEFAC masası etrafında kendi uzmanlık ve tecrübelerini paylaşmaya davet ediyorum.

Son olarak, önceki TUYEM toplantılarına katılan FEFAC başkanlarının mesajını tekrarlamak istiyorum. Farklı Avrupa ülkelerinden uzmanlarla bir araya gelmek üzere teknik komitelerimize katılmanızdan memnuniyet duyacağımızı belirtmek isterim. Türkiye'nin karma yem üretimindeki çok dinamik ve başarılı gelişimine baktığımızda, 2006 yılında FEFAC'a üyeliğinizden bu yana karma yem üretimimizin 3 kattan daha fazla artmış olduğunu görüyoruz, inanıyorum ki FEFAC üyeleri de sizin bu katkınızdan faydalanmaktadır.

Nazik davetiniz ve ilginiz için teşekkür ediyorum, başarılı bir konferans olmasını diliyorum. Teşekkür ederim!

DR. DURALI KOÇAK

GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRÜ

Sayın Başkan, Kıymetli Katılımcılar,

Hepinizi şahsım ve Bakanlığım adına saygı ile selamlıyor, 13. Uluslararası Yem Kongremiz ve Yem Sergimizin hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum. Böyle güzel bir mekanda, güzel bir günde bizleri bir araya getirip sizlerle buluşturdıkları için de özellikle kongremizin düzenlenmesini sağlayan Türkiye Yem Sanayicileri Birliği'ne ve bu kongrenin düzenlenmesinde katkısı olan herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Sözlerimin başında Sayın Bakanımızın da selam ve başarı dileklerini sizlere iletmek istiyorum.

Malumunuz memleket seçim atmosferine girmiş olduğu için Bakanımız burada olmayı arzu etmelerine rağmen programları nedeniyle şu anda aramızda bulunamamaktadır. Bu arada yabancı misafirlerimize de hoş geldiniz demek istiyorum.

Değerli katılımcılar,

Tarım ve gıda sektörü hepimizin bildiği gibi zengin-fakir, gelişmiş-gelişmekte olan ülke ayrımı gözetmek sizin her ülke için, herkes için önemli olan stratejik bir sektör. Geleceğin 3 stratejik alanından bir tanesinin de gıda sektörü olduğunu hepimiz biliyoruz. Bunun son örneğini de son Körfez olayında gördük; yine bu olaydan öğreniyoruz ki gıda konusu o ülkenin milli güvenlik sorunu olarak ele alınmıştır. Bu her ülke için böy-

le, dolayısıyla sizler ülkemiz için, insanlık için, geleceğimiz için çok önemli bir iş yapıyorsunuz; sizlere müteşekkirimiz. Malumunuz beslenme meselesi hem bizim için hem de hayvanlar için önem arz ediyor. Yani biz hayvanlarımızdan, çok sevdiğimiz değerli hayvansal besinleri-eti, sütü, yumurtayı- üretmesini istiyoruz, onlar da bu değerli besin maddelerini üretebilmek için kendi yaşam payları ve gerekli olan besin maddelerini sağlayacak yemlerle kendilerini beslememizi istiyorlar. Dolayısıyla burada insanla hayvan arasında bir birbirine bağımlı bir ilişki var. Burada bu seneki kongrenin ana fikri olan “Yem, Et, Süt Kardeşliği” konusu çok hoş bir ifade olmuş, kim bulduysa bu ifadeyi bulanları da kutluyorum.

Hayvanlarımızın beslenmesinde yem sektörümüzün fonksiyonu çoktur. Özellikle kanatlı ve su ürünleri sektörüne bakıldığında, yem sektörünün gelişmesi mi bu sektörleri geliştirdi yoksa kanatlı ve su ürünleri sektörlerindeki gelişimden dolayı mı yem sektörü gelişti bunun bir önemi yok, bu sektörlerin her birindeki gelişim diğerlerinin gelişimine katkı sağlamıştır.

Özellikle hayvancılıkta üretim maliyetini oluşturan en önemli unsurların başında yem maliyeti geliyor. Kanatlı sektöründe bu %60-70 civarında; büyük başta da yine hala önemli bir faktör. Sayın Başkan da konuşmalarında ifade ettiler; büyükbaşta bizim canlı materyal maliyetlerimizi yükseldiği için beside yemin maliyeti daha düşmüş gibi görünüyor. Her şeye rağmen, şartlar ne olursa olsun Türk çiftçisi ve Türk sanayicisi üretiyor, üretmeye devam ediyor. Bu üretimi yaptıkları için de bu ülkenin bir sorumlusu olarak ben şükranlarımı arz etmek istiyorum. Bizim üreticimiz, üretmiş olduğu ürünler ile 80 milyon vatandaşımızı, 40 milyon misafirimiz turisti besliyor. Bunun için gerekli olan bitkisel ve hayvansal gıdayı üretiyor, bunları beslediği gibi üretim fazlasını ihraç da ediyor. Tarım ve gıda sektöründe ithal ettiğimiz ürünler olsa bile net ihracatçı konumundayız. Ülkemizin üretim potansiyelinin daha fazla olduğunu da söylemek isterim, bunu artırma potansiyeli de ülkemiz vardır. Bugün Türkiye’de 16,1 milyon baş büyükbaş hayvan, 44,3 milyon küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. Bu hayvanlardan 1,126 milyon ton kırmızı et üretimi, 2,136 milyon ton kanatlı eti

üretimi, 27 bin ton kültür balığı üretimi, 20 milyon ton süt üretimi, 20 milyara yaklaşan yumurta üretimi yapmaktadır. Bizim kırmızı et dışında hayvansal ürünler ile ilgili arzda bir sorunumuz bulunmamaktadır. Umarım önümüzdeki günlerde kırmızı et açığımızı da çözer ve orada da arzda kendi kendimize yeterli hale geliriz inşallah. Bakanlığımız bu yönde çalışmalarına devam etmektedir.

Sayın Başkan da ifade ettiler son zamanlarda yem girdi maliyetlerindeki artış nedeniyle yem fiyatlarında dalgalanmalar olmaktadır ve bu yemi kullanan sektörler ile yaptığımız toplantılarda üreticilerimiz biraz da öfkeyle son bir iki ayda yem fiyatlarına en az 3 kez zam geldiğini, bu şartlarda üretim maliyetlerinin kendilerini kurtarmadığını belirtiyorlar. Yem fiyatlarındaki dalgalanmalar sebebiyle üreticilerin sızlanmaları ve öfkeleri var, fakat eski bir yemci olarak ben bile yem sektörünü savunmak durumunda kalıyorum. Çünkü yem sektörümüz bir ara sektör, bir özelliği var; bir eliyle aldığını öğütüyor ve diğer taraftan veriyor. Yani onun için çok fazla değişen bir şey yok. Elbette bir işletmenin faaliyetine devam etmesi için belli bir kar marjı da olacaktır. Eğer aldığı hammadde ucuz olur da ürettiği yemi çok yüksek fiyata satarsa o zaman sorun olur.

Her şeye rağmen değerli dostlar sorunsuz dünya yok, sorunlarımız olabilir; ancak önemli olan bu sorunların üstesinden gelmek, sorunları çözmeye yönünde proje geliştirmek, bu yönde irade kullanmaktır. Yem sektöründe de sorunlarımızın başında yem hammaddelerinin üretimindeki yetersizlik geliyor. Üretmiyorsak bunun ithal edilmesi lazım, ithalatta da bazı sıkıntılarımız var. Fiyat istikrarının olmaması, özellikle yem sektörümüzle ilgili düzenlemeleri ağırlıkta olduğu biogüvenlik mevzuatımız, rendering ürünlerinin hayvan beslemede ve yemde kullanılmasına ilişkin düzenlemeler önümüzde sektörden gelen şikayetler olarak bize yansıyan hususlar. Umarız bu konularda da en doğru çözümü bulur, ülkemizin yararına sektörümüzün yararına bu sorunlarımızı da çözeriz.

Ben burada sözlerime son vermek isterken tekrar bu kongremizin başarılı olmasını diliyorum burada konuşma imkanı sağladıkları için de teşekkürlerimi sunuyorum.

SINCE 1881

U. Union Special
INDUSTRIAL SEWING EQUIPMENT

REPRESENTATION FOR:
Azerbaijan
Georgia
Kazakhstan
Turkey
Turkmenistan
Uzbekistan

High Performance Sewing Machines

BC200 - BCE300 – 80800 Series

2200 – 3100 – 4000 Series

**GENUINE SPARE PARTS & NEEDLES
TECHNICAL SERVICE & MAINTENANCE**

STURDY & RELIABLE & EFFICIENT

39500 - 56100 - 80700

81200 - 81300 - 81500 Series

NEW BC200 SERIES

NEW GENERATION

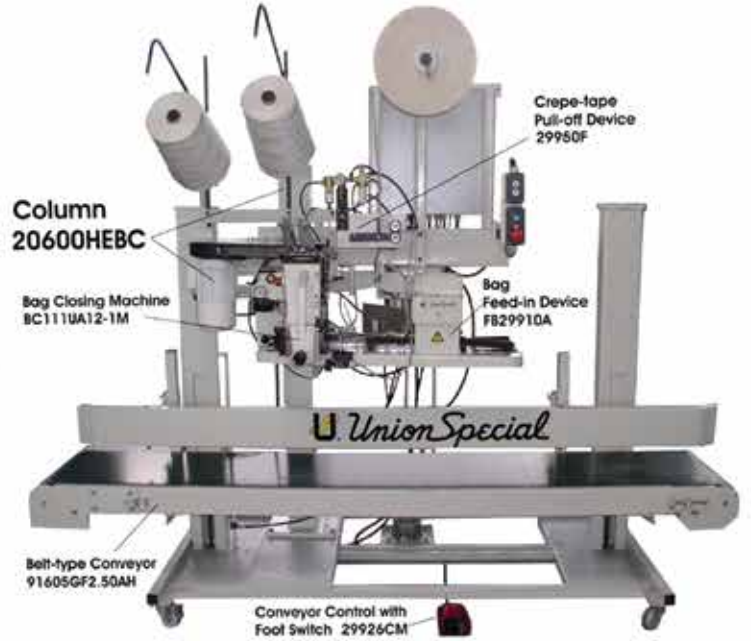
NEW 80800 SERIES

NEW DESIGN

Protection Against Rust

GENUINE SPARE PARTS & NEEDLES

**Column
20600HEBC**

**Bag Closing Machine
BC111UA12-1M**

**Crepe-tape
Pull-off Device
29950F**

**Bag
Feed-in Device
FB29910A**

**Belt-type Conveyor
91605GF2.50AH**

**Conveyor Control with
Foot Switch 29926CM**

**BAG CLOSING SYSTEMS & BAG MAKING
SEAMING - CONVERSION MACHINES**

www.unionspecialturkey.com
unionspecialbags@bakermagnetics.com.tr

WORLDWIDE EXPRESS DELIVERY TURKEY
Türkiye Temsilcisi & Distribütör

BM BAKER MAGNETİK

SİSTEMLERİ ENDÜSTRİ TESİSLERİ & MAKİNALARI SANAYİ VE TİCARET

Temsilciliklerimiz & Hizmetlerimiz

- Tahıl Kurutucular & Temizleyicileri
- Tahıl Depolama, Çelik Silolar ve Aktarma Ekipmanları
- Elevatör & Konveyör Ekipmanları ve Emniyet Sistemleri, Elevatör Kovaları
- Tahıl Isı Kontrol Sistemleri
- Torbalama & Paketleme Teknolojileri
- Pelet Presleri, Disk ve Rulolar
- Miknatıslar, Ayırma (Sorting) Sistemleri
- Geri Dönüşüm ve Çevre Teknolojileri

BM Baker Magnetik
Willy Brandt Sok.No:16/1 Cinnah 06690 Çankaya-Ankara, Turkey
Tel.+90 (312) 441 68 01 – 441 68 83 Fax.+90 (312) 441 61 65

www.bakermagnetics.com.tr
baker@bakermagnetics.com.tr

48 Years Experience >>> Cleaning > Drying > Storing > Handling > Packaging

TURN-KEY PROJECTS
the member of baker GROUP 48 Years

Feed-in Device

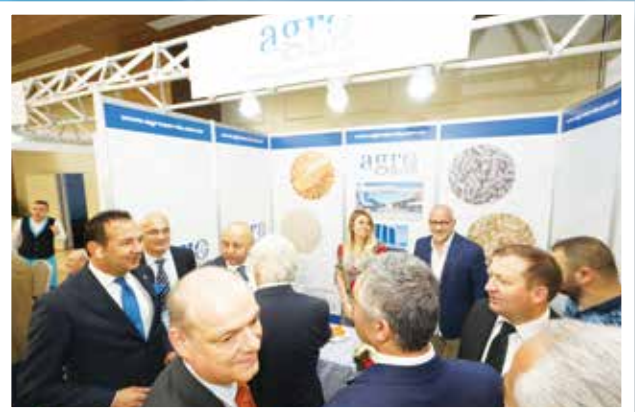
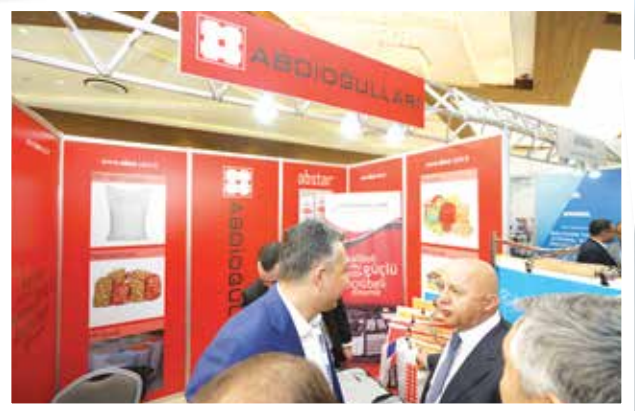

Yem Sektörünün Buluşma Noktası

13. TÜİYEM
ULUSLARARASI YEM KONGRESİ
VE YEM SERGİSİ

YEM SERGİSİ

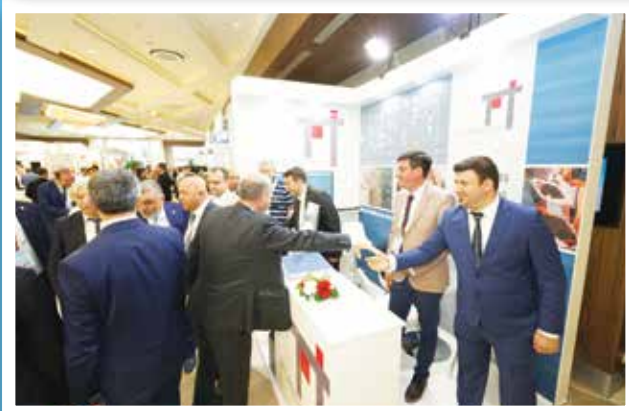
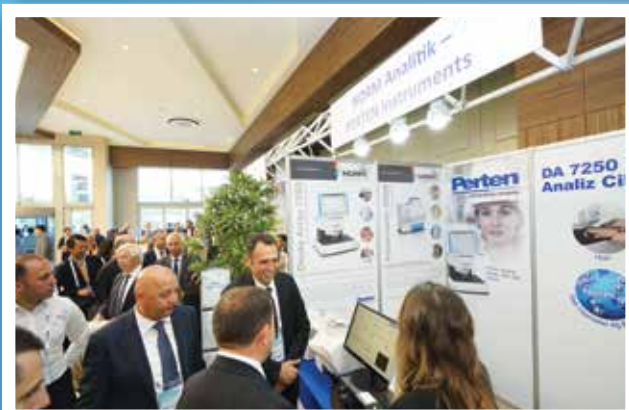
YEM SERGİSİ

YEM SERGİSİ

YEM SERGİSİ

YEMTAR AR-GE BİR İLK DAHA

Türkiye'nin ilk şanzımanlı Pelet Presi Teknolojisi şimdi en çok tercih edilen Ø660 model serisiyle üretiminize güç katacak.

Yüksek verimli motor ve şanzıman teknolojisiyle %96 verim, daha düşük enerji tüketimi, daha yüksek üretim!

ŞANZIMANLI PELET PRESİ TEKNİK ÖZELLİKLERİ VE AVANTAJLAR

- Yüksek verimli şanzıman teknolojisiyle daha az enerji tüketimi
- Kompakt gövde tasarımıyla çok daha az yer kaplar
- Şanzıman teknolojisiyle daha hafif ve daha sessiz yapı
- Disk yavaş döndürme mekanizmasıyla minimum duruş süresi
- Çok daha kolay bakım imkanı
- Hidrolik rulo ayarlama mekanizması
- Gövde içi otomatik yağlama-soğutma sistemi
- Rulo rulmanları otomatik gres yağlama sistemi
- Motorlu disk ve rulo değiştirme
- Operatör paneliyle kolay kullanım etkin denetleme
- IE3 Motor ile verim artışı

Şanzımanlı Pelet Presi
Ø660x275

Kümes hayvanlarının en yüksek performansı göstermelerini sağlayan kimya yaratıyoruz.

- Vitaminler (Lutavit®)
- Beta-Karoten (Lucarotin®)
- C-30 Ester (Lucantin® Yellow)
- Kantaksantin (Lucantin® Red)
- Sitranaksantin (Lucantin® CX forte)
- Fitaz (Natuphos®)
- Ksilanaz, Glukanaz (Natugrain® TS)
- Formik Asit (Amasil®)
- Propiyonik Asit (Luproasil®)
- Organik asit kombinasyonları (Lupro-Cid®, Lupro-Mix®NC)
- Mikotoksin Bağlayıcı (Novasil™Plus)
- Mineral Şelatlar (Glycinates)

En iyi performansı beklediğiniz hayvanlar, sizden en iyi bakımı hak eder. Bu nedenle, en yenilikçi fikirleri, en etkili ürünleri ve en yüksek kaliteyi ararsınız. İşte biz müşterilerimiz için bunu sağlıyoruz. Çünkü BASF'de biz kimya yaratıyoruz.

www.animal-nutrition.basf.com

 BASF

We create chemistry

Yem Sektörünün Buluşma Noktası

13. TÜİYEM
ULUSLARARASI YEM KONGRESİ
VE YEM SERGİSİ

27 NİSAN 2018

1. OTURUM
PANEL

NIR

Tek Cihazla Tüm Analizler

Laboratuvarda ve
üretim hattında

Tüm tahıllarda, yağlı tohumlarda, un, yem ve yem hammaddelerinde

ADF
Protein
Rutubet
Nişasta

DA 7250 Laboratuvarda DA 7300 Üretim hattında

- Giren hammaddelerin ve çıkan ürünlerin analizlerinde
- Rasyon ve üretimin en iyi şekilde ayarlanmasında
- Kalite ve verimin artırılmasında, maliyetin düşürülmesinde

Perten Instruments Türkiye
Suit Tower 3035. Cad. No:74
A Blok D:38 Konutkent / ANKARA
Tel: +90 312 217 24 17
E-mail: pertenturkey@pernten.com
www.perten.com

Perten
INSTRUMENTS
a PerkinElmer company

1. OTURUM

1. SUNUM

TÜRKİYE EKONOMİSİ GÜNCELİ VE GELECEĞİ

Moderatör

Prof. Dr. Nizamettin ŞENKÖYLÜ

Konuşmacı

Dr. Mahfi EĞİLMEZ

Ekonomist, Yazar

Ben size bugün kısaca Türkiye ekonomisinde neler olup bittiğini anlatmadan evvel biraz Dünya'daki durumdan bahsetmek istiyorum. Tabii içinde yaşadığımız sistem artık küresel bir sistem, herkes birbirleriyle bütünleşti. Bugün sabah Donald Trump'ın hangi tweet'i attığı ile ilgilenmezsek olayların nasıl gittiğini anlayamaz duruma geldik, inanılmaz bir iç içelik var. O nedenle izin verirseniz kısaca dünyada ne olup bitiyor, nereye geldik, biraz ondan bahsettikten sonra oradan Türkiye'ye gelmek istiyorum. Önce kısaca küresel sistemden söz edeceğim, tabii 200 tane ülke var her birini ele alacak halimiz yok, onun için dünya gayri safi yurtiçi hasılasının, dünyadaki üretimin %30'undan fazlasını yapan 2-3 ülke ve bölgeyi kısaca değerlendirmek istiyorum. Bunlardan birincisi Amerika Birleşik Devletleri, ikincisi Euro bölgesi, üçüncüsü de Çin. Aşağı yukarı dünya gayri safi hasılası, yani dünyanın ürettiği bütün mal ve hizmetlerin piyasa değerlerinin toplamı 80 trilyon dolar civarında. Yani bütün dünya, yaklaşık 7,6 milyar insan olarak bir yılda 80 trilyon dolarlık üretim yapıyoruz. Bu üretimin kabaca 19 trilyon doları tek başına Amerika Birleşik Devletleri'nden geliyor. Dolayısıyla Amerikan sistemi krize girdiği anda dünyanın geri kalanının etkilenmemesi mümkün değil. Amerika Birleşik Devletleri biliyorsunuz 2008'de Lehman Brothers adlı büyük bankerlik kuruluşunun batması ile birlikte krize girdi ve arkasından bütün Dünya'yı peşinden sürükledi. Büyümesi düştü, dikkat ederseniz burada eksiye düşmüş olan büyüme hızları var; iki çeyrek üst üste eksi çıktığında biz buna resesyon diyoruz.

İş biraz daha uzayıp da kötüleşmeye başladığı zaman depresyon diyoruz. Amerika tam depresyona girmeden iyi kötü bu durumdan çıkmayı başardı ve bugün geldiği noktada potansiyel büyüme oranı dediğimiz %2,5'lük oranı yakaladı. Büyümesini hale yola koydu. Sistem çöktüğünde işsizlik ABD'de aşağı yukarı %10'lara gelmişti, bugün %4'ün altına geriledi ki %4 işsizlik Amerika Birleşik Devletleri için doğal işsizlik oranı kabul ediliyor. Yani bunun altına çok kolay inemiyor, %3,5 işsizlik oranı Amerika için büyük mucize. Enflasyon biraz sorundu, hatta "Bizde bol bol var verelim size" dedik istemediler. Ama yavaş yavaş orada enf-

ABD Potansiyel Büyüme Yakaladı

Euro Bölgesi Büyüyor (%)

lasyon da yükselmeye başladı. Amerika'nın hedefi kabaca %2'ler ama şimdi %2'lerin üzerine doğru yol almaya başladı. Nitekim son bir haftadır 10 yıllık Amerikan devlet tahvillerinin faizi %3'ü geçti. Bu, enflasyonun artmakta olduğunun ciddi bir göstergesidir. Bizim Merkez Bankası'nın da son anda yaptığı faiz artışının çok ciddi etki yaratmasının temel nedeni de budur. Yani yüzde %3'lük faiz Amerika'da bize yönelmiş olan fonların artık yavaş yavaş o taraflara

doğru gideceğinin göstergesidir. Unutmamak lazım ki fonlar bize yönlendiğinde Amerika'da faizler %0,5 civarındaydı. Şimdi %3'lere çıktığı zaman daha az riskli olan yerlere yöneliyor. Amerika'nın toparlanması bizim için iyi bir haber değil aslında, bizim için asıl iyi haber böyle devam etmesi idi ama etmiyor.

Euro bölgesine geleyim izin verirsiniz, dünyanın ikinci büyük ekonomisi; Euro bölgesi de kabaca bir 12-13 trilyon dolarlık bir ekonomidir. Yani Ameri-

ka'nın kabaca 18-19 trilyonunun üstüne koyarsak bu ikisinin toplamı kabaca 30 trilyon dolar ediyor. Toplam 80 trilyon doların 30 trilyon doları burada zaten. Euro bölgesi de iki kere ciddi resesyon sorunu yaşadı fakat onlar da yavaş yavaş toparlanmaya başladılar. Şu anda orada da büyüme %1,5-2'ler civarına geldi. İşsizlik hala ciddi sorun, %9'lar civarında bir işsizlik ortalaması var. Fakat bu ortalamayı yukarı çeken esas itibariyle iki ülke var. Bunlardan birisi Yunanistan; battıktan sonra Yunanistan'da biliyorsunuz işsizlik % 20'lerin üstüne çıktı. İkincisi de İspanya. İspanya tarihi olarak zaten % 20'lerde bir işsizliğe sahip, bunu indiriyor ama tekrar aynı seviyeye çıkıyor, bir türlü bunu çözemiyor. Enflasyona baktığımızda, bu bölgede de enflasyon yavaş yavaş yükselmeye başladı. Bu iki büyük ekonomi bunu çözerlerken etrafa para saçtılar. Yani bu krize girdikten sonra piyasada bulunan hazine tahvillerini bedellerini ödeyerek Merkez Bankaları satın aldı ve piyasaya para verdi. Dolayısıyla piyasayı paraya boğarak olayı çözmeye çalıştılar ve çözdüler de bir ölçüde. Bir örnek vereyim izin verirseniz: Dünyada eğer borçları büyümüyorsa, genellikle bütün şirketlerin bilançolarının büyümesi şirketin lehinedir. Bir tek Merkez Bankası bilançosu büyümesi iyi bir şey değildir. Çünkü Merkez Bankası bilançosunda fabri-

ka yoktur, otomobil yoktur, üretimi yoktur. Merkez Bankası bilançosu büyüyorsa para artıyor demektir, bol para basıyor demektir. Amerikan Merkez Bankası FED'in bilançosu krize girerken 850 milyar dolar büyüklüğündeydi, krizden sonra yani küçültmeye başlamadan evvel dört buçuk trilyon dolara çıktı; bol miktarda para bastı ve piyasaya çıkardı. Krizi bu yolla aştılar şimdi bu paraları geri çekiyor. Paraları geri çekmesi bizim aleyhimize, çünkü bu paralar geri çekildikçe piyasada likidite azalıyor, maliyetler artmaya başladı. Nitekim dikkat ederseniz hazinenin en son 10 yıllık tahvil borçlanmasından önce faiz % 5,2 dolar idi, son borçlanmasında ise faiz %6.2 'ye çıktı. Bu kötü haber, bizim için borçlanmanın maliyetleri artıyor demektir, maalesef bunların iyiye gitmesi bizim o kadar da lehimize değil.

Çin'de büyüme hızı düştü, Çin çok yaratıcı bir ekonomi biliyorsunuz; inanılmaz bir büyüme sergiledi, yıllar yılı %10-11'ler ile büyüdü. Fakat son 2 yıldır büyüme hızı % 6-7 aralığına düştü, bu yıl için en son beklenti % 6,8 – 6,9'luk bir büyüme olması yönünde. Yüzde 6,9'luk bir büyüme dünyanın geri kalanı için mucizevi bir büyüme, ama Çin için iyi değil. Bu % 6,9 büyüme mesela Türkiye'nin %1,5 büyümesi gibi bir şey ama Çin'e yetmiyor bu. Çin'in daha hızlı büyümesi lazım, aksi takdirde bu zenginliği yayamı-

yoruz. Mesela Şangay'a gittiğiniz zaman kişi başına gelir 35.000 dolar, New York kadar zengin görünüyor ama taşraya, küçük illerine gittiğiniz zaman bir tas pirinçle haftayı geçiren insanlar var. Dolayısıyla bu zenginliği yaygınlaştırabilmesi için büyümesinin hızlı artması lazım. Çin'de bu tür sorunlar var.

Son dönemde karşımıza çıkan en ciddi sorunlardan bir tanesi: Ticaret Savaşları. Amerika Birleşik Devletleri'nde Trump'ın iktidara gelmesiyle birlikte Amerika ticaret açığı verdiği ülkelere karşı böyle bir korumacılık politikasına girişti, tuhaf bir durum. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri 20. yüzyılın başlarında İngiltere'den aldığı kapitalizm şampiyonluğunu sürdüren ülkedir. Serbest ticaret, serbest piyasa ekonomisi gibi kavramları savunan, bunun şampiyonluğunu yapan bir ülke. Geldiğimiz aşamada Amerika korumacılığa geçti; tam da geçmedi ama bunun izlenimlerini veriyor, tuhaf bir noktaya geldik. Buna karşılık Çin komünist bir ülke olarak bilinir, Çin başkanı "Serbest ticaret iyidir, serbest piyasa mekanizması çok iyidir, savunulmalıdır" demeye başladı. Dünya bir acayip bir dünya oldu, roller değişti tuhaf bir gelişme çıktı karşımıza. Oysa kapitalist sistemin temel kabullerinden birisi ticaretin yaygınlaşmasının herkesin refahını arttıracacağı düşüncesidir. Ta David Ricardo'dan beri Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi diye bilinen bir teori gereği, herkes ne kadar çok ticaret yaparsa daha az ihtisaslaştığı alanları

başkalarına ne kadar çok bırakırsa ortak refah o kadar artar. Gerçekten de böyledir, kapitalizmin geçmişine baktığımız zaman dünyanın ticaretin arttığı ortamda dünya refahında da ciddi artış olmuştur. Buradan bir yere geçeceğim onun için bunu veriyorum size.

Dünya böyle değildi mesela 1500'lerde dünyanın en büyük ekonomileri Asya, Çin ve Hindistan'dı, burada yeşil çizgi ile gösteriliyor. Kırmızı olan Avrupa'yı gösteriyor, mavi Amerika tabii o tarihte Amerika'da Kızılderililer falan var, daha yeni yeni açılıyor Amerika; sarı da Afrika'yı gösteriyor. Zaman içinde Çin düştü, Avrupa çıktı, Amerika yavaş yavaş çıktı. Sonra Avrupa da geriledi, Amerika çıktı. Sonra işler tekrar değişmeye başlıyor. 2050'lere doğru Çin'in eski gücüne geri döneceği tahmin ediliyor ki eğer duraklamazsa bugün aşağı yukarı bu yolda ilerliyor. Bu niye böyle oldu? Çin niye yükseldi de sonra düştü? Bunun arkasında biraz önce söylediğim uluslararası ticaretin gelişmesi meselesi var. İzin verirsiniz onunla ilgili de bir bilgi vermek istiyorum. 1400'lerde Çin'de Ming Hanedanı iktidarda ve Ming Hanedanı'nın üçüncü imparatoru Yonglo 1405'te iktidara geliyor ve Çin dünyaya açılmaya, dünyayı tanımaya karar veriyor. O sırada tabii kağıt para yok, para altın ve gümüşten yapıldığı için onlar da altın ve gümüşleri ele geçirmeye karar veriyorlar.

1400'ler Ming Hanedanı, İmparator Yonglo

Yonglo bu büyüklükte gemiler yaptırıyor bu gemilerle bir filo kuruyor ve dünyayı keşfe gönderiyor. Bu resimdeki büyük gemi 1405-1410 yıllarında Yonglo'nun yaptırdığı gemi, küçük gemi de aşağı yukarı 80-90 yıl sonrasında Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfettiği gemilerden bir tanesi olan Santa Cruz. Doksan yıl öncesinde Yonglo'nun yaptığı geminin güvertesine Kristof Kolomb'un kullandığı gemilerden neredeyse 10 tanesi konulabilir. Ama Çin filosu keşfe yanlış yerlere gidiyor. Altın, gümüş aramak için 1435'e kadar süren tam 7 sefer yapıyorlar, bulamıyorlar. Doğu Afrika'ya, Asya'nın çok işe yaramayan bölümlerine gidiyorlar. Amerika'ya bir türlü gidemiyorlar ve yaptıkları keşiflerde dönüşte imparatora verdikleri raporlarda dünyanın geri kalanında hiçbir şey olmadığını, her şeyin çok geri olduğunu, buralardaki insanlar Çin'e gelirse zarar vereceklerini bildiriyorlar. Bunun üzerine Çin dünyaya kapanmaya karar veriyor, ticareti yasaklıyor, uluslararası sularda ticareti kapatıyorlar, bütün gemileri durduruyorlar, ticarete tamamen kapanıyor. 1978'e kadar bu politika sürüyor. Mao Zedong öldükten sonra iş başına gelen Deng Xiaoping Çin'i yeniden dünyaya açıyor. O günden bugüne Çin'in geldiği nokta bu. 1978'den bugüne Çin'in uluslararası ticarete açılmakla geldiği nokta bu. Aşağı yukarı birebir ölçekte benzer bir olayı Japonya yaşıyor. Onlar da ticarete kapanıyor ve 1948'de açılıyorlar; çok

daha süratli geliyor fakat biliyorsunuz Japonya son 20 - 25 yıldır tam anlamıyla bir durgunluk içine girdi. Şu anda Çin de böyle bir durgunluğa girmiş durumda ve Japonya'ya benzeyeceğinden korkuluyor. Ama Çin'de yaratıcılık çok yüksek seviyede, Japonya gibi olup olmayacağını bize zaman gösterecek.

Burada da bir doğu-batı karşılaştırması var. Dikkat ederseniz Çin 2000'de 1,2 trilyon dolarken aşağı yukarı 12 trilyon dolara gelmiş. Çin bu süre içerisinde ekonomisini %10'a yakın büyütmüş. Almanya filan daha yavaş gidiyor; zaten Almanya'nın şimdi Endüstri 4.0'ı ortaya atmasındaki telaş biraz da buradan kaynaklanıyor. Yani Batı giderek geri kalmaya başladığını artık görüyor, bunu ilk gören de tabii Almanya, en yaratıcı olanlarından birisi. Dolayısıyla doğuyla batı arasında böyle bir eksen kayması var.

Biraz da piyasadan bahsedip Türkiye'ye gelmek istiyorum. Bu son 2 yıl içinde bütün dünya inanılmaz şoklar yaşadı, dünya ve Türkiye için bu şokların listesini görüyorsunuz. İkisi de inanılmaz şoklar içeriyor. Biz iktisatçılar genellikle tahmin yaparız. Ben de tahmin getireceğim size, bu bizim falcılık tarafımızdır biraz. Bu tahminleri yaptığımızda bir model kullanırız ve bu modele göre enflasyon şöyle olacak, kur böyle olacak gibi bir takım sonuçlar çıkar. Bu normal tahminimizdir, buna baz senaryo deriz. Sonra bu senaryoya bir takım şoklar veririz; yani kur 4 olmaz da 5

Doğu Batı Karşılaştırması

GSYH (Cari Fiy. Milyar USD)	2000	2017	2017/ 2018
ABD	10.285	19.362	1,9
Çin	1.215	11.938	9,8
Japonya	4.887	4.884	0,0
Almanya	1.956	3.652	1,9

Şoklar ve Piyasa Aldırmazlığı

DÜNYADA

Fed faizi, bilançosu
Kuzey Kore
Ortadoğu
Brexit
Trump soruşturması
Ticaret Savaşları

TÜRKİYE'DE

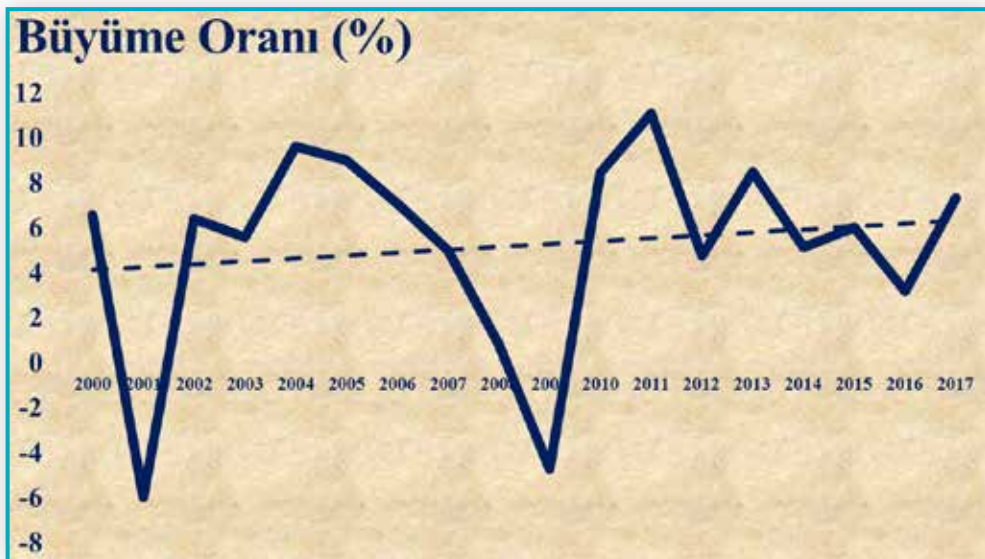
Darbe girişimi
Rus uçağı
Turizm sıkıntıları
Zarrab olayı
Afrin Operasyonu
Erken seçim kararı

olursa ne olur gibi... Ona göre diğer unsurlar değişir, biz buna kötümser senaryo deriz. Bir de iyi şok veririz 4 değil de 3 olursa ne olur gibi. Ona da iyimser senaryo deriz. Genellikle 3 senaryo ile çalışırız. Şimdi bu tabii son 2 yılda çıkan şoklara bakınca, bizim şok verecek halimiz falan kalmadı. Ben bundan daha fazla bir şok veremem. Hem dünyada hem Türkiye'de düşünebileceğim bütün şoklar oldu zaten. Nereden bileceğim darbeler olacak, Türkiye Rus uçağı düşürecek, Afrin operasyonu olacak... Bütün bunları bilmeme imkan yok. Benim tahmin edebileceğim

kurla ilgili daha mantıklı şoklardı. Dolayısıyla bu kadar şok hem dünyada hem Türkiye'de inanılmaz bir sarsıntı yarattı fakat bunlara rağmen dünya ve Türkiye krize girmedi. Bu ilginç bir olay, bu tıpkı bir insana elektrik şoku vermek gibi. İlk şoku verdiğinizde hissedilen acı yüksektir, daha sonra azalır çünkü hissiyat kaybolmaya başlar. Bu olaylar piyasa üzerinde böyle bir esneklik yarattı. Bu hem iyi hem kötü. Esneklik kırılmayı önüyor ama bir yandan da kötü çünkü bu hep böyle gidecekmiş gibi düşündüğünüz zaman önlem almanızı da engelliyor. Ama öyle ciddi

bir noktadayız. Tabii burada bu son dönemde, son 20 yılda küreselleşme ile birlikte sermaye hareketlerinin serbest kalmasında çok büyük etkisi var. Yani para istediğiniz yere istediğiniz hızla çıkabiliyor. Eskiden böyle değildi. Eskiden böyle para geldiği zaman gelirken izin alınırdı, giderken izin alınırdı. Şu an öyle bir şey yok; düğmeye bastığınız anda para gidiyor, hatta sizin basmanıza da lüzum yok, verdiğiniz tanımlara göre bir takım algoritmalar devreye giriyor ve durum kötü gittiğinde para çıkıyor. Dolayısıyla bu müthiş bir esneklik yarattı ve paniği önledi, ama aynı zamanda da büyük sıkıntılar yarattı. Çünkü hepimiz küçük çapta bir Amerikan Merkez Bankası olduk. Eskiden böyle bir şey yoktu. Şimdi bankacınızı arayıp benim 10 bin liram var ya onu dolara döndürelim dediğiniz anda dolar yaratıyorsunuz. FED'den daha hızlı, basmadan dolar yaratabiliyorsunuz. Türk Lirası yaratma kabiliyetimiz yok ama bütün dünyada dolar yaratma kabiliyetimiz var. Dolayısıyla bunlar başka bir dünya yarattı. Bu mesela bizde uygulanacak para politikalarının da çok zorlaşmasına yol açtı. İzin verirsiniz hızlıca biraz Türkiye ekonomisine gelmek istiyorum. Türkiye biliyorsunuz dünyanın 17'nci büyük ekonomisidir. Bu 16 ile 18 arasında değişiyor, bir türlü 16'dan aşağı inmiyoruz 18'den de yukarı çıkamıyoruz. Kabaca 17inci ekonomi olarak gidiyoruz. Onuncu ekonomi olacağız falan diye bazı iddialarımız var ama bu gerçekleş-

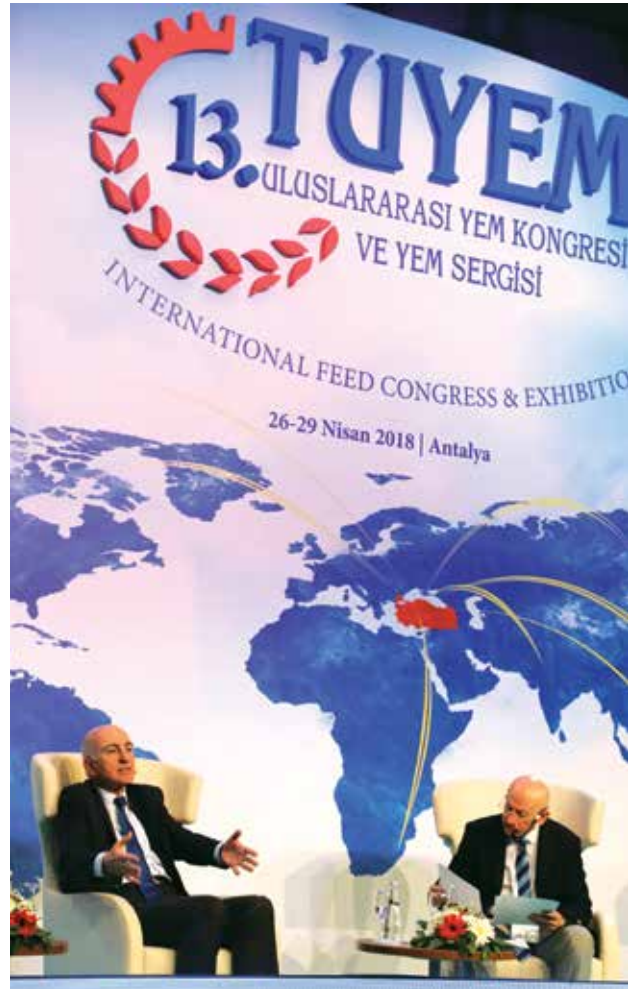
miyor. Türkiye genellikle hep böyle bir yerde 17inci ekonomi olarak duruyor. Geçen yılki ölçümlere göre yıllık 851 milyar dolar gayrisafi yurtiçi hasılamız var. Yani hep beraber el ele vererek yaptığımız bütün üretimin piyasa fiyatı cinsinden değeri 851 milyar dolar. Bu bize 17inci sırayı veriyor; üstümüzde 16 ülke var. Ama ben bize yakın ülkeleri sıralayayım dedim. Mesela bizden yukarıda Endonezya, Rusya, Brezilya var Çin var. Bu ülkeler içinde en hızlı Çin büyümüş, sonra Hindistan, sonra Endonezya ve Rusya, Türkiye %3,1 ile daha yavaş büyüebilmiş. Kişi başına gelir de Türkiye'de 10.597 dolar. Yıllık kişi başına gelirimiz. Dünya ortalamasını alırsak kabaca 11.000 dolar civarında bir kişi başına gelir çıkıyor. Demek ki biz dünya ortalamasındayız, buna orta gelir deniyor. Türkiye aşağı yukarı 10 yıldır aynı yerde, bunun üstüne çıkamıyor. Onun için de orta gelir tuzağında sayılıyor. Bizim büyümemiz böyle bir büyüme, inişler ve çıkışlar içinde gidiyor. Keşke daha düz gidebilseydik. Türkiye'nin potansiyel büyümesi kabaca %5. Bunu 1923'ten Cumhuriyetin ilan edildiği günden bugüne kadar olan yıllık büyüme ortalamalarını alarak buluyoruz. Kabaca %5 civarında bir ortalama çıkıyor. Türkiye'nin potansiyel büyümesi %5. Bunu çok zorlar da üstüne çıkarsak başka sorunlar çıkıyor, bunun çok altında kalırsak %2-3'lerde kalırsak sefer başka sorunlar çıkıyor, işsizlik artıyor vesaire bir sürü sorun çıkıyor.

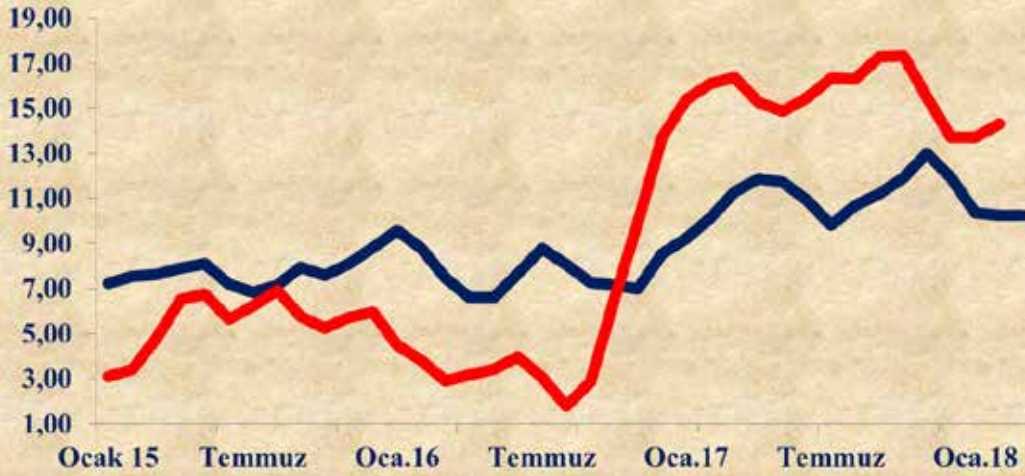

İdeal ölçüyü tutturalırsak de bu iniş çıkışlar olmasa tabii çok rahat olacak. Çünkü büyüme en tepelerdeyken yatırım yapmaya karar vermiş birisi, bir bakıyor ertesi sene büyümenin çok düştüğünü görünce yatırımdan vazgeçiyor; büyüme tekrar arttığında yatırımdan vazgeçtiğine pişman oluyor. Dolayısıyla bizim büyüme modelimiz böyle inişler çıkışlar olduğu için yatırımcı açısından önünü görme kolaylığı sağlamıyor. Keşke %11'lere çıkıp %2-3'lere gideceğimiz yerde % 4,5-5 aralığında bir yerde gidebilsek, ama realite bu.

Son yılda tabii Türkiye yüzde 7,4'lük büyümeye dünyada ilk üçe girdi, en hızlı büyüyen ekonomilerden birisi oldu. Ciddi sorunlarımızdan bir tanesi işsizlik oranımız. Bu kadar hızlı bir büyüme sağlamış olmamıza rağmen işsizliğimiz yüksek, % 10,8 civarında bir resmi işsizliğimiz var. Resmi işsizlik; işsizlik oranını ölçtüğümüz tarihten geriye doğru son 4 hafta içinde "Ben işsizim, iş arıyorum" diye başvuruların sayısının işgücüne oranıdır. Kabaca 3,3 - 3,4 milyon insan bu durumda, toplam iş gücünün %10,8'i ediyor. Kırmızı çizgi ise resmi işsizlere ilaveten son 4 hafta içinde başvuru yapmamış ama iş için çağırıldığında gelecek olan insanlar var, bu şekilde yaklaşık 2,5 milyon insan var. Onları da

Enflasyon (%) (TÜFE ve ÜFE)

eklersek geniş işsizlik oranı dediğimizi orana ulaşıyoruz; o da kabaca %17'ye yakın bir rakam. Bana sorarsanız gerçek olay da o. Bizde çünkü Avrupalılardan farklı olarak insanlar bir kere başvuruyor, iki kere başvuruyor, üçüncüden sonra resmi başvuruyu bırakıp torpil aramaya başlıyor. Halbuki batıda işsiz kişiler sürekli başvuru yapıyor. Dolayısıyla oradaki ölçümle bizdeki ölçüm farklı. Burada bir hile falan yok bu normal ILO'nun ölçümlerine uygun bir ölçüm ama bizdeki adet böyledir diye söylüyorum.

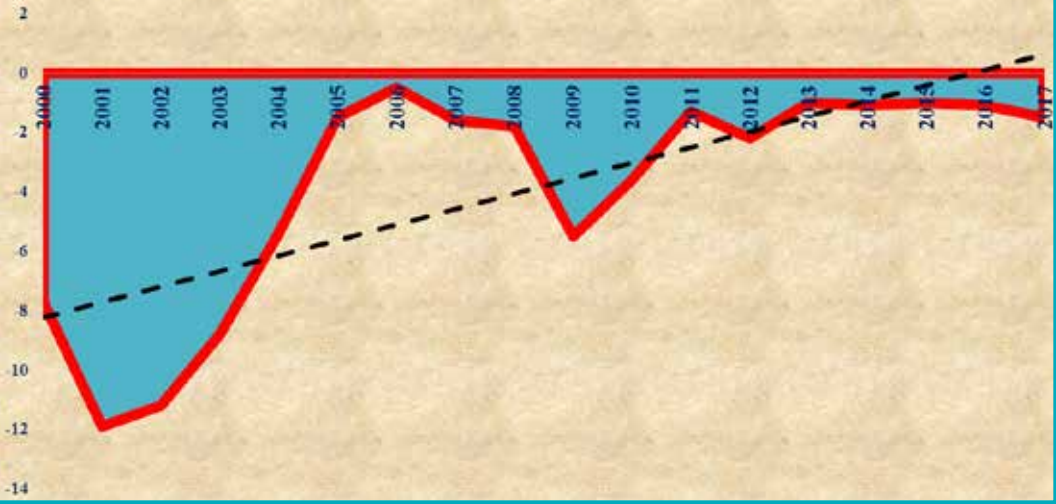
Bu bizim enflasyon oranlarımız. Lacivert olan tüketici fiyatları ile enflasyon, burada biz yüzde 10,3 civarındayız. Yani çift haneli enflasyonumuz var bir türlü bunu indiremiyoruz, indiriyoruz orada tutamıyoruz, tekrar yukarı çıkıyor. Mesela benim görev yaptığım dönemde enflasyon yüzde 70'lerde 80'lerde idi, ona baktığınız zaman büyük bir başarı var gibi görünüyordu ama tabii dünyada enflasyonun %1-2'lere indiği bir ortamda da %10'luk bir enflasyon ne yazık ki başarı göstermiyor. İndirmek bir başarı ama daha da indirip bunu %2-3lerde tutabilmemiz lazımdı ama maalesef bunu yapamıyoruz.

Kırmızı olan ise üretici fiyatları ile enflasyon, bu daha yüksek ve işin kötüsü üretici fiyatları ile enflasyon ister istemez ötekini de yavaş yavaş yuka-

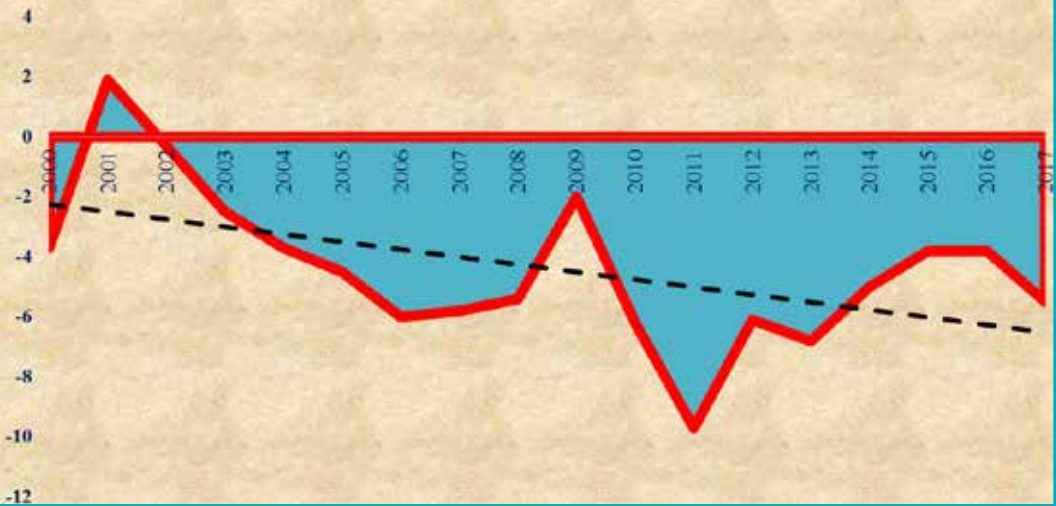
rı çekiyor. Üretici fiyatları ile enflasyon kura daha duyarlı olduğu için daha hızlı yükseliyor ister istemez; tüketici fiyatları ile olan biraz geride ama o da geriden takip ediyor. Dolayısıyla enflasyonun önümüzdeki dönemde artacağını tahmin ediyoruz çünkü kur yüksek. Türk Lirası değer kaybettiğinde enflasyon yükseliyor. Bu faiz tartışmaları da biraz buradan çıkıyor yani biz faiz artırarak kuru kontrol etmeye çalışıyoruz, amacımız kur değil ama kur enflasyona yol açıyor Kuru serbest bırakırsak, kontrol etmezsek ve yükselirse sonuçta dönüp enflasyonu vuruyor. Dolayısıyla ikisi birbirinin çok içinde. Enflasyon üzerinde en ciddi etkilerden birisi, gıda fiyatlarından daha fazla etkili olan kur. Çünkü aynı zamanda gıdayı da ithalat nedeniyle etkiliyor biliyorsunuz.

Türkiye'nin son 15-20 yılın en ciddi başarılarından birisi, bankacılık sektörünün yapısal reformdan geçmesi ve sağlam bir zemine oturtulmasıdır. İkincisi başarısı ise bütçe açığının %10'lardan %1,5'lara inmiş olmasıdır. Son yıl biraz artış oldu ama %11,1'den %1,5'a indi, önemli değil %3'e kadar yolu var. Yüzde 3'ün üstü biraz tehlikeli olabilir ama şimdilik burada bir sorunumuz görünmüyor. Bütçe açığının düşük olması demek kamu borçlanmasının da düşük olması anlamına geliyor. Türkiye bunu bir şekilde halletti,

Bütçe Açığı / GSYH (%)

Cari Açık / GSYH (%)

en azından şimdilik böyle görünüyor. Bu önemli ama bunun maliyeti maalesef cari açığın yükselmesiyle çıktı karşımıza. Yani biz 2000'ler öncesindeki büyümemizi kamu kesiminin bütçe açığı vermesi, yatırımlar yapması, açık vermesi ve borçlanması üzerine monte ettik. 2000'lerde bu modeli değiştirdik kamu kesimi açıklarını kapattık, bu sefer özel kesim açık versin o borçlansın, cari açık büyüsün modeline geçtik. Bu cari açığın büyüme nedeni de budur. Bir ara % 9-10'lara kadar geldi bir ara, o zaman hükümet bir

önlem almaya karar verdi; kredileri daralttı vesaire derken bunu düşürdük. Geçen yıl % 3,8'le sonuçlandı ama bu yıl %5,8'deyiz. Türkiye ithalat yaptığı için ve kur da kötü gittiği için cari açık giderek büyüyor. Bu Türkiye'nin önemli bir sorunu, yani Türkiye'nin kırılgan beşli arasında sayılmasının temel nedenlerinden birisi budur, birisi de toplam dış borç yükünün 453 milyar dolara yükselmiş olmasıdır. Burada özetle Türkiye'nin bugün karşısında bulunduğu başlıca sorunları ortaya koymaya çalışıyorum. Birincisi

bizim enflasyonumuz yüksek. Dünya ile kıyasladığımızda %10,3 yüksek bir enflasyon. Üstelik genç işsizlik oranı %20'ye yakın; yani 15 - 24 yaş arasında toplumun geleceğini oluşturan insanların işsizlik oranı %20'ye yakın. En yüksek işsizlik de üniversite mezunlarında. Çünkü ortaokul-lise mezunu veya ilkokul mezunu daha düşük ücrete razı, her işi yapıyor ama üniversite mezunu bunu kabul edemediği için çok daha kolay işsizlik durumuna düşebiliyor.

Az önce bahsettiğim gibi cari açığımızın yüksek olması da ciddi bir sorun; kamu artı özel sektörün borcu olmak üzere dış borcumuz 453 milyar dolara ulaştı ki bu borcun dörtte üçü özel sektöre ait. Yani özel sektörün borcu çok yüksek. Dolayısıyla kurdaki her artış müthiş can yakıyor. Son olarak şunu da söylemek istiyorum; bugünden itibaren önümüzdeki 1 yıl içinde Türkiye'nin ödemesi gereken ya da yenilemesi gereken dış borçlar ve kredilerin toplamı 175 milyar dolar. Bunun üstüne vereceğimiz cari açığı da kabaca bir 50-55 milyar dolar daha eklersek yaklaşık 235 milyar dolar civarında Türkiye'nin bir

dış finansman ihtiyacı var. Bu da ciddi bir sorun ve bizi kırılğan beşli arasına oturtan en önemli olaylardan birisi bu. Türkiye bunu bulabilir mi? Bulabilir. Geçmişte buna benzer miktarları buldu. Risk yaratmazsak, kendi kendimize sorun yaratmadan devam edebilirsek biz bunu buluruz. Ama dediğim gibi riskleri fazla büyütmeden, fazla risk yaratmadan sakin bir şekilde kendi ekonomik sorunlarımıza yönelerek olayları çözmeye çalışmamız lazım.

Bazı tahminler yapmıştım ama bu ortamda bir tahmin yapmak çok zor. Bana 2 sene sonra kurun ne olacağını soruyorlar, bırak iki sene sonra iki gün sonra ne olacağını tahmin etmek zor. Ben de diyorum ki "Sen bana yarın Trump'ın ne tweet atacağını söylersen ben de sana kurun ne olacağını söyleyeyim." Öyle bir ortama geldik ki her gün yeni bir olay oluyor, her gün yeni bir şok yaratılıyor dolayısıyla böyle bir ortamda sağlıklı bir kur tahmini yapmak zor. Her şey birbirine giriyor.

Teşekkür ediyorum.

FALVERA®

Palm yağ asitlerinin kalsiyum sabunu

Gerçek Bypass Yağı

Yağ Asidi Profili

Miristik Asit [C14]	: %1.5
Palmitik Asit [C16]	: %44
Stearik Asit [C18]	: %5
Oleik Asit [C18:1]	: %40
Linoleik Asit [C18:2]	: %9.5

min %84 yağ içerir

MILKO

İstasyon Mah. M.Ölkü Bilgi Bulv. No: 10/A Nizip/Gaziantep
T: 0342 517 13 23 - F: 0342 517 16 22
GSM: 0530 088 38 22 - 0533 272 74 60

1. OTURUM PANEL

YEM, ET, SÜT KARDEŞLİĞİ

Moderatör

Önder MATLI - TÜRKİYEMBİR Yönetim Kurulu Üyesi

Panelistler

Nadir YÜRÜKTÜMEN - Saray Halı Genel Koordinatörü

Tarık TEZEL - SETBİR Başkanı

Prof. Dr. Numan AKMAN - Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Dr. Durali KOÇAK - GTHB Hayvancılık Genel Müdürü

ÖNDER MATLI – TÜRKİYEMBİR YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Değerli misafirler, çok kıymetli meslektaşlarım,

Öncelikle hepimizi sevgiyle, muhabbetle selamlıyorum. Malumunuz olduğu üzere son birkaç yılda Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden birisi gıda enflasyonu. Özellikle de gıda enflasyonu dediğimiz zaman süt ve et fiyatları daha da ön plana çıkmakta. Tabii buna farklı bir bakış açısıyla şöyle bir yorum katmak istiyorum: Belki de bu Türkiye'nin gelişmişliğinin de bir göstergesi olarak okunabilir. Hatırlayalım, 15-20 sene önce Türkiye'de gıda fiyatları dediğimiz zaman Türkiye'nin birinci gündem maddesi ekmek fiyatları olarak gündeme geliyordu, bugün gıda fiyatlarında gündemi konuştuğumuzda et ve süt ürünleri fiyatlarının daha ön plana çıktığını görüyoruz. Ancak tabii ki bugüne baktığımızda et- süt fiyatlarında bir problem çıktığı zaman bu problem nereden kaynaklanıyor diye bir arayış içerisine girildiğinde özellikle yem fiyatlarının çok ciddi manada gündeme geldiğini görüyoruz. Yaklaşık 30 yıldır, çocukluğumuzdan beri babamızın yanında yem üretimi içerisinde bulunuyoruz. Bu zaman zarfında 2011-2015 yılları arasında farklı bir tecrübeye sahip olma imkanım oldu, bu dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Bursa Milletvekili olarak görev almıştım ve o dünyaya girdiğimiz zaman da bizim işimizin ne kadar önemli olduğu, ne kadar gündemde olduğunu farklı bir bakış açısıyla da görmüş oldum. Şöyle ki çoğumuz köyümüzden kentlerimize göç etmişiz, dolayısıyla tarım ve hayvancılık dediğimiz zaman belki de bu yüzden bugün 80 milyon nüfus tarımla ve hayvancılıkla ilgili konuşacak söz bulabiliyor. Dolayısıyla buradaki topluluk bu işin merkezinde olmakla beraber, aslında 80 milyonun kendisini bulduğu, 80 milyona dokunan bir konuyu bugün müzakere edecek. Dolayısıyla da biz bu işle ilgili olarak problemleri bir tarafgirlik açısından ziyade yem, et, süt kardeşliği temasıyla ön plana çıkartıp, buradaki problemlerin de bütüncül bir problem olduğunu, buradaki başarıların da bütün sektörün başarısı olduğunu özellikle ifade etmek istiyorum.

Bir hatıramı sizlerle paylaşmak istiyorum. Milletvekiliğim döneminde Tarım Komisyonu üyesi olarak görev almıştım. Mecliste genel kurul çalışmalarımızı gerçekleştirdikten sonra akşamüstü odama geldim, sekreterim ısrarla Mersin'in Tarsus ilçesinin Cin Köyü'nden Zahit Bey diye birisinin aradığını söyledi. Telefonla kendisine geri dönüş yaptığımız zaman kendisi dedi ki ya ben tarım konusundaki bütün vekilleri aradım şu ana kadar bana dönüş yapan siz oldunuz dedi. "Sayın vekilim sizden bir istirahatım var oradaki meclis çalışmalarınızda sizden bir konuda bizlere yardımcı olmanızı istiyoruz. Yem fiyatları çok ciddi manada artıyor, bu yemciler ne yapacaksınız yapın, yemcilerin beli kırılınsın" dedi. Şimdi tabii böyle söyleyince "Zahit Ağabey çok güzel laf ettin de ben de yemciyim dedim." Baktığımız zaman bu konuşmanın temelinde çok farklı sorunların olduğunu ama maalesef birisinin bu problemlerle ilgili günah keçisi olarak ortaya konduğunu görüyoruz. Dolayısıyla biz bugün de böyle bir suçlu aramaktan ziyade sorun ne, çözüm ne üretebiliriz noktasında "Yem, Et, Süt Kardeşliği"ni ön plana çıkarmak istedik. İnşallah keyifli bir panel olmasını temenni ediyorum.

Panelimize başlamadan önce çok kısa bir sunum ile karma yem sektörüne genel bir bakışı sizlerle paylaşmak istiyoruz.

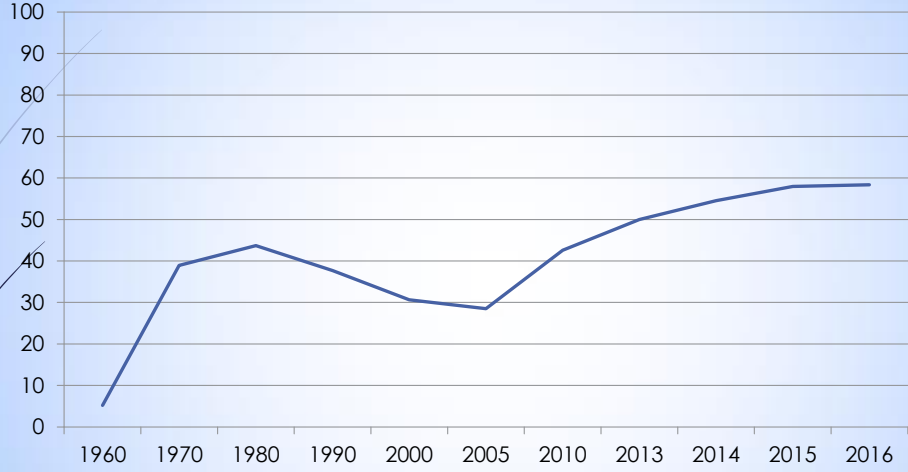
Türkiye yem sektörü son yıllarda çok hızlı bir büyüme göstererek dünya sıralamasında çok önemli bir yere geldi. Genel ekonomi olarak baktığımız zaman Türkiye'nin 16-18inci sırada yer aldığını görüyoruz ama gururla şunu ifade etmek istiyoruz ki Türkiye yem üretiminde dünyada 9. sırada ve Avrupa Birliği'nde de 2. sırada yer almaktadır.

Gördüğümüz gibi özellikle 1980'li yıllardan 2000'li yıllara dayanan süreçte Türkiye'de yem fabrikası sayısının artışında müthiş bir yükseliş olduğunu görüyoruz. 2000'li yıllardan sonra, sizler de müşahade ediyorsunuz ki, yeni yem fabrikası açılması artık durma noktasına gelmiştir, yem fabrikaları kapasitenin arttırılması ile yollarına devam etmektedir.

1980'li yıllardan 2000'li yıllara geldiğimiz zaman, az önce ifade ettiğimiz gibi, yeni fabrikaların devreye girmesiyle kapasite kullanım oranlarının düştüğünü görüyoruz. Ondan sonraki süreçte de kapasite kullanım oranlarının giderek arttığını hep beraber müşahade ediyoruz.

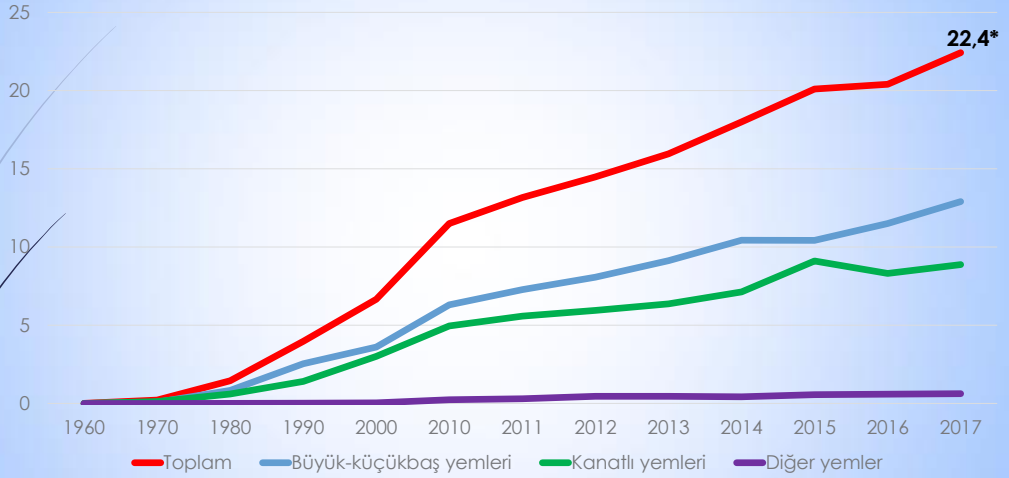

KAPASİTE KULLANIM ORANI* (%)

*Çift vardiyada
Kaynak: GKGM

TÜRKİYE KARMA YEM ÜRETİMİ (milyon ton)

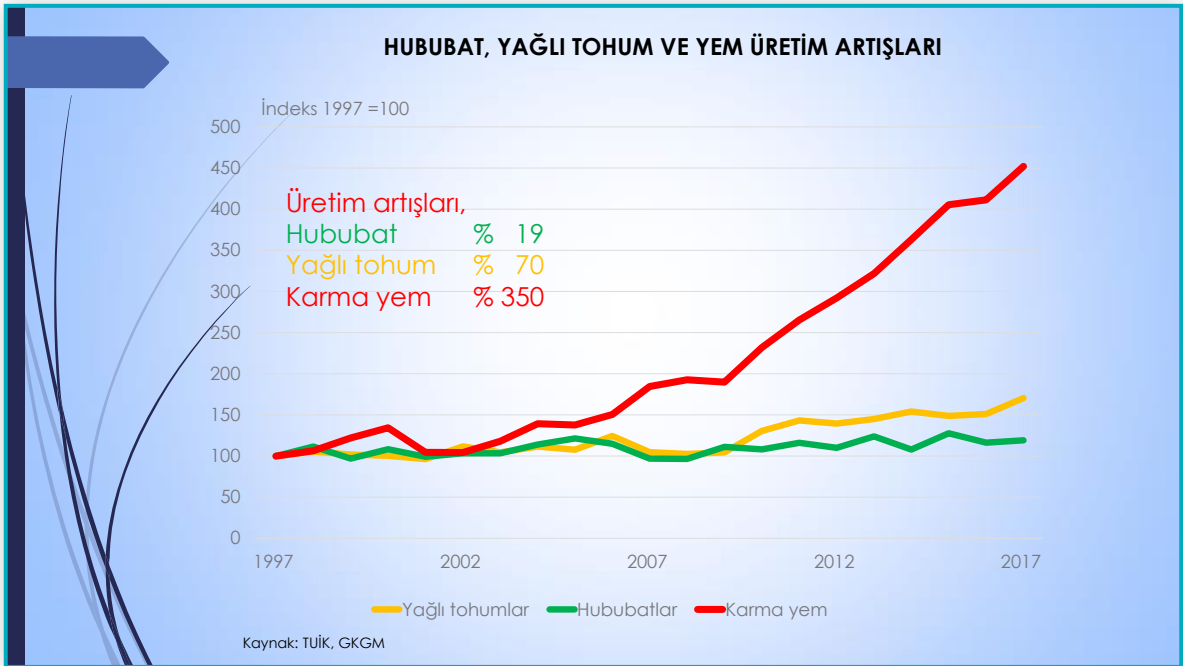
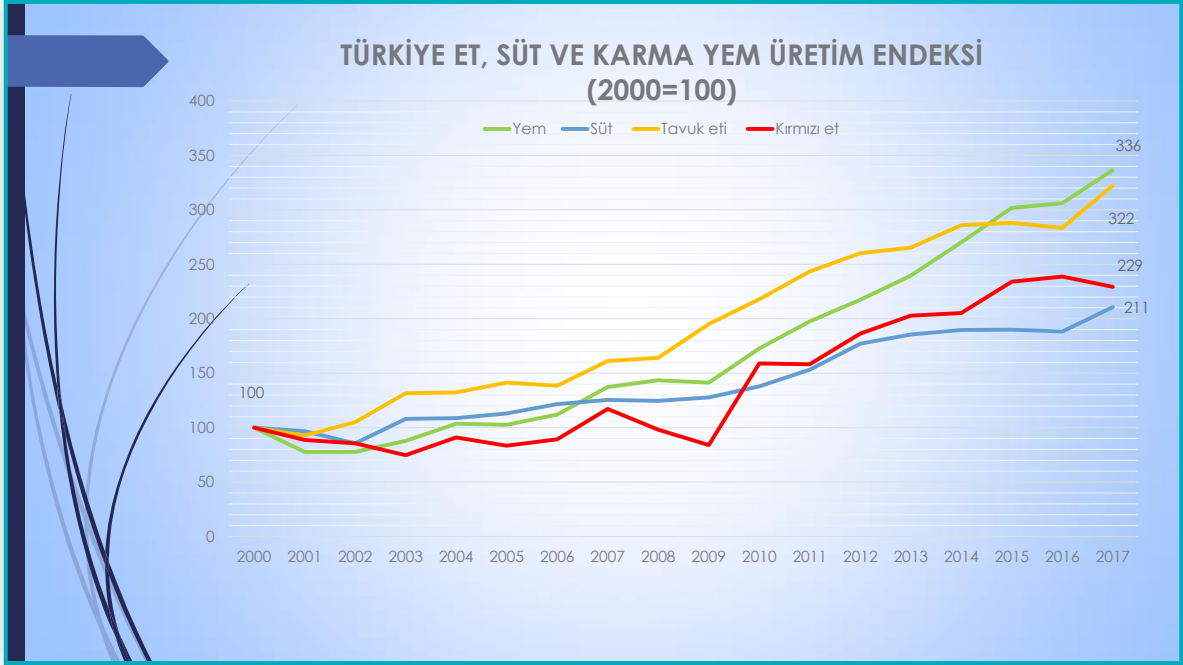

Kaynak: GKGM

* Kendi yemini üretenlerle 25 milyon ton

Tabii buradaki rakama bakmamız çok önemli 1970'li yıllardan 2017 yılına geldiğimiz zaman 22,4 milyon tonluk bir yem üretiminden bahsediyoruz. Ama bu kayıtlı yem fabrikalarının üretim rakamıdır, hepimizin malum olduğu üzere kendi yemini yapan

tesisleri üretim tonajları buraya dahil değil. Biz yaklaşık kabaca kendi yemini yapanları da dahil ettiğimiz zaman Türkiye'deki yem üretiminin 25 milyon ton civarında olduğunu görüyoruz.

Biz burada 2000’li yıllara ait yem, et, süt endeksinde özellikle sizlerle paylaşmak istiyoruz. 2000 yılı yem, süt, tavuk eti ve kırmızı et üretimlerini 100’er birim aldığımız zaman bugün geldiğimiz noktada Türkiye’deki yem üretiminin 2000 yılına göre yaklaşık 3,5 kat bir büyüme gösterdiğini görüyoruz. Bunun yanı sıra beyaz et sektöründe de 3 kattan fazla bir büyümenin gerçekleştiğini hep beraberce görüyoruz.

Et ve süt üretimine baktığımız zaman, burada da 2 kattan fazla bir büyümenin ortaya çıktığını görüyoruz. Dolayısıyla yem üretimin temelindeki sebepler tabii ki hayvansal protein tüketimindeki artıştan kaynaklanıyor. Ancak yem üretimi ile ilgili olarak bu kadar başarılı rakamları konuşurken bir yandan da ortaya çıkan problemler var.

İşte burada da gördüğümüz rakamlar Türkiye'deki yem üretimi ile bitkisel üretim artışının ortaya koymaktadır. Karma yemde % 350'lik bir artış varken yağlı tohumlarda %70 ve hububatta sadece %19'luk bir artışı maalesef gözlemliyoruz. Bunun sonucunda da son 20 yılda hububat üretimimiz 5,7 milyon ton artarken yağlı tohum üretimimiz 1,6 milyon artmış ama karma yem üretimimiz 17 buçuk milyon ton artmış. Dolayısıyla biz her geçen yıl yem üretimimizi arttırdığımız zaman ithalatın da arttığını görüyoruz. Burada 2017 yılı yem hammadde ithalatı rakamlarını sizlerle paylaşmak istiyoruz. Alt bakiyeye baktığımız zaman toplamda 12 milyon tonluk bir yem hammaddesi ithalatının gerçekleştiğini ve bunun da yaklaşık 4 milyar dolara ulaşan bir rakam olduğunu maalesef görüyoruz.

Karma yem sektörünün sorunlarına baktığımızda, az önce de ifade ettiğimiz gibi sektörün en temel problemi yem hammaddeleri teminindeki güçlükler. Bunun yanı sıra son yılların artık ana gündem maddesi olan biyogüvenlik mevzuatındaki çıkmazlar.

Biyogüvenlik mevzuatındaki değişime Türkiye'nin adapte olmasındaki sorunlar da maalesef yem sektörü sorunlarının başında yer alan konulardan birisi. Bunun yanı sıra sektördeki bütün paydaşlarımızın bildiği rendering ürünleri mevzuatındaki yasaklar ve maalesef buna hala adapte olmakta yaşadığımız eksiklikler sorunlarımızın başında geliyor. Tabii ki haksız rekabet her daim yem sektörünün en büyük problemlerinden birisi. Bugüne kadar kayıtlı-kayıt dışı üretim, kalite noktasındaki denetimlerden oluşan eksikliklerden kaynaklanan haksız rekabet maalesef sektörün en büyük sorunları olarak karşımıza çıkıyor.

Yem hammaddesi temini noktasındaki tespitemizi de paylaşmak istiyoruz. Bitkisel üretimimiz maalesef yem sektörü ihtiyacına yetmemektedir. Yem hammadde fiyatları dünya fiyatları üzerindedir. Hepimizin bildiği gibi bugüne kadar özellikle hububatla ilgili olarak, içerideki üretimi desteklemek manasındaki gümrük vergisi mevzuatı, Türkiye'deki hammadde fiyatlarını ve tabii ki yem fiyatlarını da

dünya fiyatları üzerinde tutmaktadır. Yem hammaddesi kalitesinde büyük farklılıklar vardır, maalesef burada standardizasyon noktasındaki sorunlardan dolayı kalite problemleri ile hala karşılaşılıyor. Özellikle de vurgulamak istediğimiz nakliye fiyatları, analiz ücretleri ve gümrük masraflarının yüksekliliği tabii ki bizim sektörümüz önündeki önemli kısıtlardan birisidir. Şöyle ki güneydoğudan batıya bir hammaddeyi getirmenin nakliye maliyeti ile Amerika'dan Türkiye'nin batı limanlarına hammadde getirme maliyetlerini mukayese ettiğimizde, kimi zaman Amerika'dan mal getirmenin güneydoğudan mal getirmekten daha ucuz olduğunu görüyoruz.

Biyogüvenlik mevzuatı ile ilgili olarak tespitlerimizi paylaşmak istiyoruz. Maalesef yasada kasıt ve ihmal unsuruna bakılmaksızın çok ağır cezalar olduğunu görüyoruz ve bu konuda da sektörde çok ciddi problemlerin yaşandığını özellikle vurgulamak istiyorum. Bu kanun çıktığı zaman çok katı kararlar alınmış olması sebebi ile bugün maalesef sıkıntılı durumlar yaşıyoruz. Mevzuatta Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu olmayan hususlar mevcut ve bu konuda elimizi kolumuzu bağlayan en önemli unsur bu oluyor. Hepimizin bildiği gibi bu biyogüvenlik konusu dünyada çok dinamik ve her yıl çok hızlı bir şekilde gelişmekte ancak maalesef biz Türkiye tarafına baktığımız zaman da dünyadaki bu gelişmelere ayak uydurmakta biraz geriden gittiğimizi ve bunun sonucunda da dönem problemleriyle karşılaştığımızı hepimiz çok iyi biliyoruz. Biyoteknoloji firmalarınca mevcut Kanunu'ndan dolayı transgenik ürünler için başvuru da yapılamamaktadır. İşte ifade ettiğimiz gibi bu konuda yeni bir gen onayı gündeme geldiği zaman maalesef biz Türkiye'de hala bu başvuruyu kim yapacak, Yem Sanayicileri Birliği mi yapacak Besd-Bir mi yapacak ve hatta başka bir kurum mu yapacak sorusuyla karşılaşılıyor. Dünyada 493 adet, Avrupa Birliği'nde 102 adet onaylanmış gen varken maalesef Türkiye'de bu sayı 36 adet ve biz her dönemde onaylanmamış genler ve limanlarda takılan gemilerle ilgili problemler yaşıyoruz.

Değerli dostlar,

Rendering ürünleri mevzuatı ile ilgili olarak sı-

kıntılarımıza da biraz değinmek istiyoruz. 2017 yılı itibariyle hayvansal yan ürünlerin tür içi kullanımı hepimizin malumu olduğu üzere yasaklanmıştır. Şu anda protein açığı olan ülkemizde bu ürünlerin kullanılmaması hem maddi hem de çevre açısından ciddi yükler getirmektedir. Çünkü bu konudaki mevzuat ile ilgili olarak özellikle içinde bulunduğumuz senede protein fiyatları dünyada çok hızlı yükseldi. Bir taraftan bizdeki biyogüvenlik mevzuatı ile ilgili problemler de üstüne eklendiği zaman, protein fiyatları bu kadar problem olduğu yerde rendering ürünlerinin yemde kullanılmaması, bunun yanı sıra çevresel açıdan bunların bertarafı için altyapı noksanlığından dolayı da maalesef bu problem şu anda hala devam etmektedir. Tabii ki kesimhanelerimiz, işletmelerimiz, belediyelerimiz, kamu tesisleri de bu konuda ortaya çıkacak sonuçlara maalesef hazır değildir. Bu sıkıntıyı hep beraber yaşıyoruz, şimdi de önerilerimizi sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Değerli dostlar yem fiyatlarının aşağı çekilebilmesi için yem sektörü mutlaka ve mutlaka daha düşük fiyatta hammadde temin etmelidir ve bunun sağlanması gerekmektedir. Yağlı tohumlar Türkiye'de çok ciddi bir problem; bu kadar yağlı tohum açığımızın olduğu bir yerde üretimin mutlaka artırılması gerekiyor. Ayrıca alternatif yem hammaddeleri, algler, un kurdu, gıda sanayi yan ürünleri vesaire gibi ürünlerin de mutlaka geliştirilmesi ve bunlara yönelik Ar-Ge faaliyetlerinin de teşvik edilmesi gerekiyor. Mera ıslah faaliyetleri yaygınlaştırılmalı, kaliteli kaba yem üretimi artırılmalıdır. Malum bugün baktığımız zaman en büyük problemlerin başında kaba yem geliyor ve kaba yemin Türkiye'nin bir ucundan öbür ucuna taşınması için büyük maliyetlere katlanması tabii ki bizim önümüzdeki en büyük engellerden birisidir. Bunu nasıl çözebiliriz? Bunun için mutlaka havza bazlı üretim modeli etkin hale getirilmelidir. Hükümetimiz, Bakanlığımız bu konuda mevzuatı hazırladı, gerçekten güzel gelişmeler gerçekleştirildi. Ama tabii ki bunun içselleştirilmesi, her tarafta iyi bir şekilde uygulanabilmesi için zamana ihtiyacımız var, inşallah bu da etkin hale getirildiği zaman yem hammaddesi teminindeki prob-

lemlerimiz bir nebze azalmış olacaktır. Yem ve yem hammadde taşımacılığında özellikle demiryolu kullanılabilmesi için altyapı çok önemli. Bahsettiğimiz gibi Türkiye’de hammadde bir tarafta, yem pazarı bir tarafta ve Türkiye’de doğudan batıya, güneyden kuzeye bu manada çok ciddi bir nakliye tasarrufu sağlayabiliriz. Bununla ilgili olarak da altyapının geliştirmesi gerektiğini özellikle öneri olarak ortaya koymak istiyoruz.

Dönüyoruz, dolaşıyoruz biyogüvenlik mevzuatını konuşuyoruz. Biz bu konuda en başından beri biyogüvenlik mevzuatının Avrupa Birliği mevzuatı ile tam uyumlu hale getirilmesini önemsiyoruz ve öneriyoruz. Yem hammaddelerinin tamamında KDV’nin sıfırlanması haksız rekabetin önlenmesi için çok

önemli, bunu özellikle öneriyoruz. Çünkü yemlerdeki son KDV düzenlemesinden sonra genel itibariyle hammaddelerin KDV’leri sıfırlanmış olmasına rağmen bazı hammaddelerde KDV yükünün oluştuğunu ve bundan dolayı da yem sanayinin çok ciddi bir KDV yükü ile karşı karşıya olduğunu ve bunun çözümü noktasında düzenlemeler yapılması gerektiğini özellikle burada öneriyoruz.

Kırmızı et tabii ki Türkiye’nin en önemli gündem maddesi; bu manada da et ithalatına kesinlikle karşıyız ve kasaplık hayvan ithalatından ziyade katma değer in ülkemizde kalması için biz besilik materyalin Türkiye’ye ithalatı yolunda devam edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

NADİR YÜRÜKTÜMEN

SARAY HALI GENEL KOORDİNATÖRÜ

Öncelikle tüm konuklara saygılar sunuyorum.

Bugün sizlere kendi kurumumuz adına değil de sektörümüz adına katkı sağlayacak bir kaç kelam ederiz umarım. Bu imkanı bize sağlayan TÜRKİYEM-BİR yönetim kurulu başkanı ve yönetim kurulu üyelerine tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi öncelikle ülkemizin önemli iş insanlarından birisine “Başarınızı neye borçlusunuz?” diye sormuşlar, “Başarısızlıklarımın çok ama çok fazla oluşuna” diye cevap vermiş. Eğer hayvancılıkta, ette ve sütte başarısızlıkları o kadar fazla konuşuyorsak korkmayın başarı yakındır, bu işi halledeceğiz. Et ve süt sektöründe sürdürülebilir yetiştiricilik konusunda yaklaşık 20 yıldır faaliyet gösteren bir firmayız. Türkiye’deki sorun yalnız başına et mi, süt mü ve hatta büyükbaş hayvancılık mı? Türkiye’nin asıl sorununun ne olduğunu anlamak için belki deniz mahsullerini ve kanatlıyı da dahil ederek incelemekte yarar olduğunu bilincindeyiz. Türkiye’de et niye pahalı ve hatta protein niye değerli? Türkiye’de protein bazlı besin niye bu kadar önem kazandı? Dünyada bir gerçek var: et yiyen ot yiyeni yönetir. Doğal yaşamda da bu böyle; doğal yaşamda da etçil ırklar

otçul ırkların üzerinde hep tahakküm kurmuşlardır. Dolayısıyla protein, doğumdan ölüme kadar önem arz eden bir konudur.

Peki, biz bu protein dengesini yalnızca kırmızı ete mi yüklemeliyiz veya kırmızı eti ithal ederek mi yoksa yetiştiriciliği artırarak mı çözebiliriz? Eğer ki ka-

natlıy, hele hele 3 yanı denizlerle çevrili ülkemizdeki su ürünlerini de beraberinde yürütemezsek birileri stokçu olur, stokçuluktan dolayı fayda sağlayanlar olur. Bu eleştirileri yapar gideriz. Merhum Cumhurbaşkanımız Demirel'in bir sözü var: Dünün güneşi ile bugünün çamaşırı kurutulmaz. Dünün sorunlarını burada dile getirecek değiliz ama geleceğe baktığımız zaman hakikaten yanlışlarımızdan doğan deneyimlerimizi olumlu yönleriyle sizlerle paylaşmaya gayret edeceğim.

Türkiye'de 1997 yılında bu işin fizibilitesini yapan çok acemi bir arkadaşınızım. Bulduğumuz havza Singapur büyüklüğünde Develi Yeşilhisar Yahyalı sınırdı. 25 kilometreye 35 kilometre falan bir alandı. Oradaki yaptığımız fizibilitede 14,5 ton/gün süt üretimi vardı ve burada endüstriye giden süt yoktu. 2-5 tonluk 3 tane mandıra vardı, diğerleri evsel tüketimdi. O zaman baktığımızda Türkiye'de 200 baş ve üzeri sağmal hayvan varlığı olan işletme sayısı 39 adetti, bunlar hepsi resmi kaynaklardan aldığımız verilerdir. Ama bugüne baktığımız zaman hakikaten besi işletmelerinde ve süt işletmelerinde 100 baş ve üzeri işletmelerin sayısı 2010 yılında 2337'ye çıkmıştır. 2017 yılı rakamları ise 100 baş ve üzeri işletmelerinin sayısının 31.500 adet olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla Türkiye doğru bir ölçek ekonomisine doğru hızla gitmektedir.

Peki, dünyada ve Türkiye'de hayvan varlığı ne durumda? Hayvan varlığını ne şekilde arttırabiliriz? Türkiye'de ve dünyada kanatlıların dışındaki varlıklar çok fazla artmıyor, yani dramatik artışları istesenez de yapamazsınız. Eğer 250.000 baş, 500.000 baş, 1 milyon baş hayvanı kısa süreli dönemlerde ülkemizde getirmek isterseniz fiyat arz talep dengesi kendiliğinden başka yerlere gidiyor, bunu yaşadık gelecekte de yaşarız. Önemli olan ülkemizde 200 baş ve üzeri olan damızlıkçı işletmelerin artık damızlık üretir ve satar hale gelmelerini sağlamak. Aksi takdirde sürekli damızlık ithal ederiz. Damızlığı çok pahalıya ithal ettiğimizi düşünüyoruz doğrudur ama burada çok önemli bir ayrıntı var. Eğer %30-50'sini hibe verirseniz, 2 sene sonra o hibe unutulur; damızlık hayvanın 2-3 doğum sonrasında etten veya süttan para

kazancında da karamsarlıklar yaşandığı dönemlerde "bu hayvandan 400 kg karkas alır satarım, yeni getireceğim düvenin yarısını da devlet nasıl olsa hibe veriyor" diye düşünülürse ithalat sürekli hale gelir. Böyle bir kısır döngü ile gideriz. Hayvan varlığımız artıyor ama neden hala eti ucuz alamıyoruz deriz ve hatta hala bu işletmeler niye damızlık hayvan satmıyor deriz.

Tabii bizim ülkemizde özellikle neden et sorunu doğdu? Dönemsel olarak süt ırkından kaynaklı hayvan varlığı azalışlarından elbette bahsetmekte yarar var ama asıl sorun tüketim alışkanlıklarımızın değişmesi oldu. Bu tüketim alışkanlıklarımız içerisinde sosyo-kültürel yapımız değişti, sosyo-ekonomik yapı ve turizm değişti. Özellikle kadının işgücüne katılımı ile hazır gıda ve ürünlerin tüketimi arttı. Ama en önemlisi HoReCa pazarı dediğimiz otel, restoran, catering sektörüne olan talep artışı et ve süt ürünleri tüketimlerini de beraberinde arttırdı. Burada önemli olan tüketim alışkanlıklarının değişimini yönetememektir. Şimdi yeteri kadar üretilecek için ne yapabiliriz? Son 15 yılda bir takım gelişmeler var. Biz ne yapmalıyız? Ben çok keskin bir şekilde kasaplık ve hatta et ithalatı yapılıns demiyorum. Yapılmamalı, doğrudur, ülke katma değeri açısından çok önemlidir. Ama Türkiye'nin bir kaderi var. Entansif yetiştiricilik yapmak zorunda. Bunun da nedeni, bizim ülkemizde hakikaten çok ama çok dramatik olan yağış verileridir. İç Anadolu'nun büyük bir bölümündeki 300-350 kilogram yağış ile yem bitkisi olarak sadece hububat yetiştiriciliğine izin vermekte, onun dışında yem bitkisi yetiştirmek ya da meraya dayalı otlatma yapmak hakikaten çok zor. Bu nedenle koyunculüğün yaygın olduğu, daha az suyla, daha az yem ile daha çok et elde edilen üretim modellerini mutlaka geliştirmemiz lazım. Aksi takdirde bizim 1760 veya 1300 milimetre yağış alan Uruguay'la Şili'yle rekabet edebilmemiz için su kaynaklarımızın verimli olması lazım. Su kaynaklarımız konusunda hakikaten barajlarımız, göllerimiz vs. olduğundan bahsedilir ama biz bugün büyük şehirlerimizin içme suyu sorunlarını dahi komşu illerden taşıdığımız kaynakların aktarımı ile karşılayan

Zaman kadar değerli ....

" Viteral makine ve anahtar teslim sistemleri **yüksek verimle çalışır ve ömür boyu kazandırır.**

www.viteral.com.tr

Viteral
INTEGRATED FEED MILLING SYSTEMS

İMAŞ Makina Sanayi A.Ş.

Büyükkayacak Mahallesi 407. Nolu Sokak. No:8 42250 Konya- Türkiye

T : +90 332 239 01 41 F : +90 332 239 01 44

www.viteral.com.tr - info@viteral.com.tr

imas
INTEGRATED MACHINERY SYSTEMS

bir ülke konumuna geldik. Dolayısıyla yağışların olmadığı, su kaynakları da sınırlı olan bir ülkede bol mera hayvancılığında da bahsetmek hakikaten zor. Ama özellikle bizim su kaynaklarımızın elverdiği ölçüde doğru üretim modelleriyle, doğru beslenme rasyonları ile üretim modelleri geliştirmeliyiz.

Eğer ki mısır silajı, yonca gibi değerli kaba yemleri 25-30 kilo yedirip de 30 kilo üzeri süt elde edemiyorsak biz her zaman sütün para etmediğinden dolayı devlete yakarız, üreticilere veya sanayicilere veryansın ederiz. Hatta etim para etmiyor diye birilerine yakarız, hayvan başı destekler talep ederiz. Bunun özü şu, işletme kaba yemin hemen yanında ve yakınında ama konsantre ve kesif yemin

uzağında olsun. Aksi takdirde biz et sorununu her zaman tartışırız.

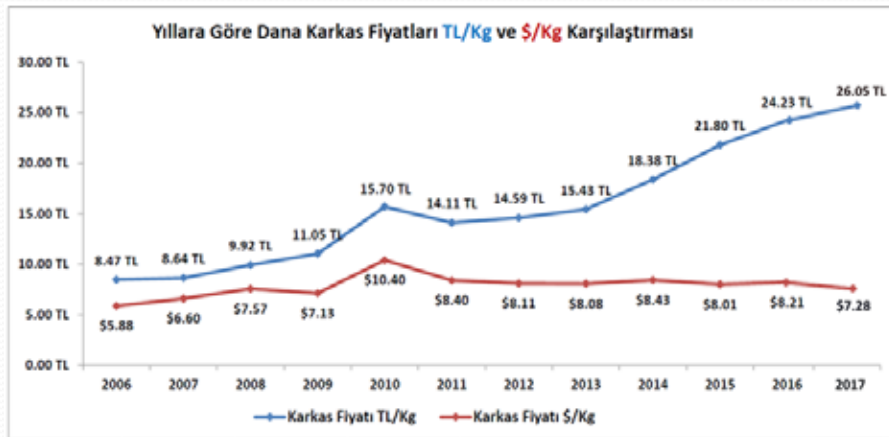
Damızlıkçı işletmelerde sürdürülebilirlikle ilgili olarak; bu işletmelerde doğurganlığı sürdürmemiz lazım. Doğurganlık deyince biz hep buzağı ölümlerini konuşuyoruz. Doğrudur ama buzağı ölümlerinin öncesinde de doğum aralığı nedir, ölü abortlar nedir, salgın hastalıklar nedir, bunu bilmemiz lazım. Sürdürülebilir yetiştiriciliğin sağlanabilmesi için yine kasaba gidişin iyi yönetilmesi gerekiyor. Biz küçükbaş ve süte bağlılığı arttıramazsak bu da yetmez.

Şimdi "Yem, Et, Süt Kardeşliği" dedik.

Rüştü Bozkurt hocamızın Eltiler Savaşı diye çok güzel bir kitabı var diyor ki; Anadolu'da ülkemizdeki

	YILLAR	BESİ			SÜT			TOPLAM
		50-99 BAŞ ARASI	100 ve Üzeri	50 Baş ve Üzeri Toplamı	50-99 BAŞ ARASI	100 ve Üzeri	50 Baş ve Üzeri İşlt. Toplamı	50 Baş ve Üzeri İşlt. Toplamı
İşletme Sayısı	2002	2.438	357	2.795	1.373	132	1.505	4.300
	2010	10.083	2.337	12.420	8.762	2737	11.499	23.919

Et Fiyatları Gerçekten Yüksek Mi ?

- 2010 yılında karkas fiyatının sene içerisinde 18,00 TL'ye ulaşmasıyla hayvan ithalatına start verilmiş, kısa vadede bu politika fiyatları baskıladıysa da sürdürülebilir hayvancılık yapısı tam olarak oluşturulamadığından fiyatlar TL bazında doğrusal bir artış seyri göstermiştir ancak dolar bazında fiyatların sabit olduğu hatta bir miktar azaldığı göze çarpmaktadır.

Havza Bazlı Üretim

- Bir kilogram kırmızı et üretilirken 15 bin 455 litre su, 3,6 kilogram buğday ve 36 kilogram da kaba yem gerekiyor.
- Bu yaklaşık olarak 813 damacanaya tekabül ediyor. Bir insanın ortalama günde 3 litre su içtiği varsayılırsa, bir insanın 14 yıllık su ihtiyacı sadece 1 kg et için tüketiliyor.

No	Gıda Maddesi	Miktar	Su Tüketimi (Litre)
1	Sığır Eti	1 kg	15,000-70,000
2	Koyun Eti	1 kg	6,100-10,412
3	Domuz Eti	1 kg	5,988
4	Tavuk Eti	1 kg	3,500-5,700
5	Pirinç	1 kg	1,900-5,000
6	Soya	1 kg	1,100-2,000
7	Buğday	1 kg	900-2,000
8	Yonca	1 kg	900-2,000
9	Dane Mısır	1 kg	1,000-1,800
10	Arpa	1 kg	1,423

- Havza bazlı üretim modelinde su tüketimi az olan ürünlerin üretiminin planlanması önem taşımaktadır.

orta ölçek ve üzerindeki işletmelerin bir bölümünü -bayanlar alınmasın ama- eltilerin savaşı yok ediyor diyor. Dolayısıyla bizler damızlık işletmelerde elti kavgası gibi süt fiyatına geldiği zaman sütçüye, sanayiciye, yemciye veryansın ederiz. Ama bir gerçek var, hayvanı, yemi ve hatta premiks yemleri dolar bazında ithal ediyoruz, geriye dolar bazında alınmayan işçilik ve enerji kalıyor. O zaman etin, sütün pahalılığından da yakınmayacağız. Özellikle Et ve Süt Kurumu'nun 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu süt tozu projesi olmasaydı bugün burada daha farklı şeyleri konuşurduk. Onun için de Et ve Süt Kurumunun özellikle süt tozu operasyonundaki başarısını biz üreticiler olarak doğru yere koymak zorundayız, üreticiler olarak takdir haddimize değil ama teşekkürü kendilerine arz etmek zorundayız.

Yaşlı nüfus köyden gidiyor, genç nüfus asgari ücrette AVM'lerde çalışıyor ama endüstriye girmiyorlar, üreticilik bu şekilde bitiyor. Böyle bir ortamın olduğu yerde köylülük yaşlı nüfusa kaldı. Ne ile üretecek bu köylü? Hangi endüstriyle Endüstri 4.0 getirecek köyüne de, rekabet gücünü arttıracak?

Et fiyatları peki gerçekten yüksek mi? 2010 yılında 15,70 TL ile bir yükseliş görüyoruz, spekülasyon olduğu dönemlerde 18,5 liraya az miktarda karkas kesildi ülkemizde. Onun üzerine ithalat açıldı ama o kadar ithalata rağmen et fiyatları ne oldu, nereye geldi? Şu anda bile et fiyatı 26,5 TL ki Et ve Süt Kurumu biliyorsunuz dün fiyatını tekrar revize etti. İthal hayvanlara kilogram başına 1,5 TL, yerli hayvanlara kilogram başına 1 TL fiyat artışı gerçekleştirdi. Dünya fiyatlarına ve bizim 2006 yılından beri izlediğimiz fiyat politikalarına baktığımız zaman, 2008 yılı ve sonrasında aşağı yukarı aynı. Peki, bu et fiyatının yüksekliği nereden geliyor, taleple mi ve ya üretimle mi ilgili? Sapın ilden ile naklinin yasak olması gerekirken, hayvan başına 0,5-1 kilogramdan fazla sap yedirmememiz gereken hayvana ithali çare olarak görüyoruz. Bizim yoncanın ve sapın fiyatlarındaki artışı tartışmazken, yemin veya mutfaktaki etin fiyatını tartışmamız biraz zor olsa gerek.

Şimdi bu son yıllarda moda olan "tüketicinin üretilmesi" diye bir kavram var. Bakın daha 2018 yılının Eylül ayında çıkacak olan telefonlar için, hiçbir şey

1. OTURUM

ortada yokken “Vay çalıntı oldu, vay yeni dizaynı sızdı” diye duyurularak bir şekilde tüketici üretiliyor. Dolayısıyla et için de hakikaten tüketici üretil-di. Sayın Bakanlık da bu rüzgara kapılarak “Ucuz et getireceğim.” dedi. Peki, ucuzladı mı et? Etin ucuzlaması için üretimin artması lazım. Eğer ki üretimi mevcut tüketime getiremiyorsanız etin ucuzlamasını bekleyemezsiniz. Türkiye’ye giren kırmızı et ithalatla beraber 1.400.000 tona çıktı. Peki, niye ucuzlamıyor? Beş-yedi sene evvel 800.000 tondu. Ama tüketicinin üretilmesi kavramı burada yerine oturuyor diye düşünüyorum. Dolayısıyla biz tüketici ürettik, biz tüketicuyu yarattık. Biz marketlerin kapısında 50-100 kişilik kuyrukları oluşturduk. 25,5 - 26, 5 liraya kıyma ucuz muydu? Ucuz değildi ama adı ucuz oldu tüketici gitti, tüketici ürettik. Bu kavramı maalesef biz yaşadık ve yaşattık.

Bana göre en önemli konulardan birine geliyorum, Gıda ve İçecek üreticileri Federasyonu’nun hazırlamış olduğu enerji ve su raporunda diyor ki bir kilogram sığır eti için minimum 15.000 - 70.000 litre suya ihtiyaç var. Koyun etinde minimum 6.100 litre, diğerlerini saymıyorum. Peki, bizim burada bu kadar kırmızı eti konuşmamız mı lazım yoksa kırmızı etle beraber kanatlı ve deniz ürünlerini de konuşmamız mı lazım?

Yine endüstriyel aletlerle, sulama ekipmanları ile tarım yapsanız dahi su kaynaklarınız eğer kısıtlıysa bir gün gelecek kırmızı eti de üretemez hale gelebilirsiniz. Onun için de bizim çok benimsediğimiz ve inandığımız havza modeline mutlak ve mutlak inanmamız, üreticiler olarak onun koşullarına uymamız lazım. Belki 3 yıl sonra, 5 yıl sonra havza bazlı üretim bizi doğruya götürecektir. Ben bu duygu ve düşüncelerle Toprak Mahsulleri Ofisi’nin de son üç beş yıldır özellikle yem girdileri olan arpa ve mısırdaki uygulamış olduğu fiyat politikalarının ve doğrudan üreticiye satışlarının, et veya süt üretim maliyetlerine katkısı olduğunu düşünüyorum. Aksi takdirde, Toprak Mahsulleri Ofisinin olmaması durumunda, biz hakikaten üreticiler olarak sezonunda ya % 20-30’larla borçlanarak veya döviz karşılığı borçlanarak stokçuluk yapacaktık veya 1000 veya 1100 liraya arpa- mısır arayacaktık. Bu bakımdan bu sorunlarımızı dile getirmekten ziyade bizim üreticiler olarak sorun kırmızı ette mi diye geniş açıdan bakıp kanatlı ile beraber bir bütün olarak düşünmemiz lazım.

Beni davet ettiğiniz için, dinleme zahmetinde bulunduğunuz için çok teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

TARIK TEZEL SETBİR BAŞKANI

Değerli katılımcılar,

Hepinizi, tüm insanların sağlıklı ve kaliteli ürünler ile yeterli ve dengeli beslenebildiği, gıdaya erişimin daha adaletli olduğu bir dünya ümidi ile selamlıyorum.

Konuşmama bir durum tespiti ile başlamak istiyorum: Dünya nüfusu bugün 7 milyar. 1,2 milyar insan yoksulluk sınırının altında yaşıyor. 800 milyon insan ise aç! Buna karşılık 600 milyon insan obez. Dünya çapında israf edilen gıda ise 1,6 milyon kişiyi, yani açlık çekenlerin iki katını doyurabilecek büyüklükte.

Çok değil 12 yıl sonra, 2030'a gelindiğinde, dünya nüfusunun 8,6 milyar olacağı öngörülüyor. Bu tarihe kadar, artan küresel nüfus %35 daha çok gıda, %40 daha çok su ve %50 daha çok enerji talebi yaratacak.

Mevcut artış hızı devam ederse dünya nüfusu 2050 yılında 9,8 milyar kişiye ulaşacak. Bu nüfusun sağlıklı ve kaliteli ürünler ile yeterli ve dengeli beslenebilmesi için küresel gıda üretiminin de 2050'ye kadar en az % 70 oranında artması gerekecek.

Öte yandan, dünyamızın sadece % 3'ü ekilebilir topraklardan oluşuyor. Dünyadaki karasal alanların % 40'ı kurak. Bununla birlikte küresel gıda üretiminin % 44'ü kurak alanlardan sağlanıyor. Ancak kurak alanlardan elde edilen GSMH kurak olmayan alanlara göre %50 daha az ve dünya nüfusunun da üçte birinden fazlası kurak alanlarda yaşıyor!

Dünya nüfusunun 2,6 milyarı doğrudan tarıma bağlı olarak hayatını sürdürüyor. Ancak arazi yapısı giderek bozuluyor; dünyada her yıl bir Bulgaristan kadar, 12 milyon hektar / 24 milyar ton toprak kaybı yaşanıyor. Bu 20 milyon ton tahıl demek. Sadece Türkiye'nin yıllık tahıl tüketimi 35 milyon ton. Bu durumun gelecek 25 yılda küresel gıda üretimini % 12 düşürerek gıda fiyatlarının %30 artmasına yol açacağı öngörülüyor.

Dünya, en önemli gündeminin gıda kaynaklarının verimli paylaşılması olacağı bir döneme giriyor. Gelelim Türkiye'ye...

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "2017 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları"na göre, Türkiye nüfusu 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla 80 milyon 810 bin 525 kişi. En kalabalık yaş grubumuz 15-19 yaş aralığı. Ne kadar genç bir nüfusumuz olduğunu Nüfus Piramidi de açıkça gösteriyor.

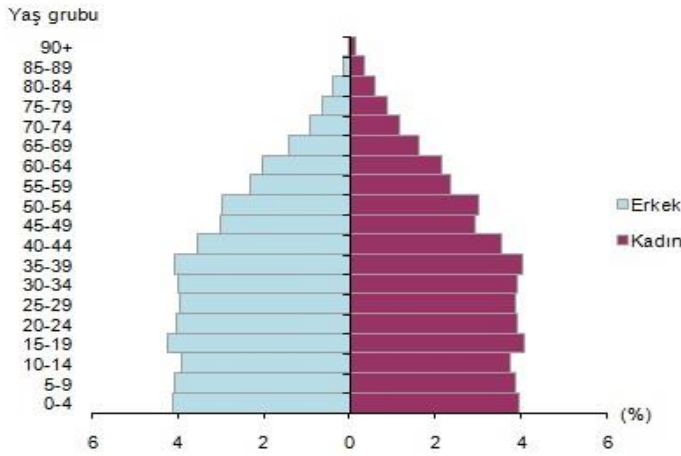
Bir ülkede 15-64 yaş grubu "çalışma çağındaki nüfus" olarak tanımlanıyor. Bu yaş grubunun genel nüfusumuz içindeki oranı ise % 68. İşte bugün itibarıyla beslememiz gereken nüfus bu. Ama bugünün bir de yarını var. Yine TÜİK'in nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye nüfusu 2023 yılında 86 milyon 907 bin 367 kişi, 2050 yılında yaklaşık 105 milyon kişi olacak.

Bu nüfusun bitkisel ve hayvansal kökenli yağ, protein, karbonhidrat, vitamin ve mineraller ile beslenmesi gerekiyor. Ne var ki Türkiye'nin tarımsal üretimi bugün itibarıyla mevcut nüfusu beslemeye ne yazık ki yetmiyor.

Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre 2016 yılında çeşitli miktarlarda buğday, ayçiçeği ve

Türkiye nüfusu 80 milyon 810 bin 525 kişi. En kalabalık yaş grubumuz 15-19 yaş aralığı.

ürünleri, mısır, mercimek, arpa, nohut, erik, elma, pirinç, susam, kuru fasulye, vişne, portakal, şehriye, makarna, antep fıstığı, fındık ezmesi, sığır, sığır eti ithal ettik. Bu ithalat uzun yıllardır sürüyor ve bir şeyler yapmazsak daha da süreceğe benziyor. Ayrıntılara bakalım...

Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği başkanı olmam nedeniyle süt ve ete bakalım.

Türkiye’de yılda 20 milyon ton çiğ süt üretiliyor. 6 milyon (5.969.046) baş sağmal hayvanımız var. Sağmal koyun varlığımız ise 17,5 milyon baş (17.503.414 baş). 5 milyon (4.963.581) baş da sağmal keçimiz var.

Türkiye yıllık 20 milyon tonluk çiğ süt üretimi ile dünyanın 8. büyük üreticisi. Dünyada üretilen yıllık 830 milyon ton çiğ sütün % 2,4’ü Türkiye’nin. Türkiye’de üretilen süt miktarı, AB’de bir yılda üretilen

170 milyon ton sütün de %12’sine karşılık geliyor.

Türkiye’de yılda 1 milyon 126 bin ton kırmızı et üretiliyor. Bu miktarda eti elde etmek için yılda 10 milyon 805 bin adet hayvan kesiyoruz. Bunun 7 milyon 200 bini küçük baş, 3 milyon 605 bini ise büyük baş.

Dünyada yılda toplam -domuz hariç- kırmızı et üretimi 84 milyon ton. Dünyadaki toplam -domuz hariç- kırmızı et üretiminin % 1,3’ü Türkiye’de gerçekleşiyor. AB’deki üretim ile kıyaslandığında ise bizim üretimimizin, onların üretiminin % 9,5’i seviyesinde olduğunu görüyoruz.

Gelişmiş ülkelerde kişi başına yıllık süt ve eşdeğeri süt ürünü tüketimi 300 litre. Bu miktar Türkiye’de ise (256) litre. Dünya ortalaması 111,3 litre iken, gelişmekte olan ülkelerde kişi başına yılda 79 litre süt ve eşdeğeri süt ürünü tüketiliyor.

Kişi başına yıllık -domuz eti hariç- kırmızı et tüketimi ABD’de 36 kilo, AB’de 18 kilo. Türkiye’de yılda kişi başına 14,3 kilo kırmızı et tüketiliyor. Dünya ortalaması ise 11 kilo.

Uzmanlara göre, yetişkin bir birey günde 70 gram kırmızı et tüketmeli. Bu hesaplama 80 milyonluk nüfusumuza göre yılda ortalama kişi başı 25 kilo kırmızı et tüketmemiz gerekiyor. Eğer TÜİK verilerine göre 54 milyon kişi olan “çalışabilir nüfus”umuzu dikkate alırsak yılda kişi başına tüketmemiz gereken kırmızı et miktarı 17,5 kilo oluyor.

Açıkça görülüyor ki gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmek için daha çok süt ve süt ürünü ile daha çok kırmızı et tüketmemiz gerekiyor.

Hedefimiz; sütte, gelişmiş ülkelerin kişi başı yıllık süt ve eşdeğeri süt ürünü tüketim miktarı olan 300 litreye, ette de yine gelişmiş ülkelerin kişi başı yıllık kırmızı et tüketimi miktarı olan 21 kiloya ulaşmak olmalı. Bu hedeflere ulaşmak için yeterli hayvan kaynağına sahip olabilmeliyiz. Ancak bugün Türkiye’de sütte ve kırmızı ette yeterli hayvanımız yok.

Her halükarda, bugün 80 milyon olan, 2023’te 87 milyon, 2050’de 105 milyon olması öngörülen nüfusumuzun süt ve kırmızı et kaynaklı hayvansal protein ihtiyacını karşılayabilmek için hayvan sayımızı artırmak, bunun için de hayvancılığa yatırım yapmak şart.

Ülkemiz tarım ve hayvancılığının, öngörülen nüfusumuzun süt ve kırmızı et kaynaklı hayvansal protein ihtiyacının yanı sıra, tüm unsurları ile zengin ve verimli beslenme ihtiyacının karşılanmasını sağlaması gerekmektedir. Bu kapsamda hayvan yemi, hızla artan nüfus için güvenli ve karşılanabilir hayvansal protein üretiminde çok önemli bir rol oynamaktadır.

Ancak hep gündemde olan konu, et ve süt maliyetlerini yükselten etmen, ana girdilerden en önemlisi “yem maliyetleri”dir. Nitekim üreticiler daha düşük maliyetli olsun diye kaliteli yem kombinasyonları yapmıyorlar. Halbuki kaliteli süt için de, kaliteli et için de kaliteli yem gerekiyor.

Aslında sürdürülebilir üretim, zincirin her bir hal-

kasının kalitesi ile bağlantılı. Kaliteli yem üretimi, hem sütümüzün hem de etimizin kalitesini artıracak yemin üretimi; maliyetlerin temelini oluşturan etmen. Ancak bununla birlikte ülkemizde üretilen yem hammaddelerinin üretim maliyeti dünya ortalamasının bir hayli üzerinde. Hammadde maliyetlerinin yükselmesinde yurt içi hububat fiyatlarında arz ve talep kaynaklı artışlar kadar döviz kurundaki hareketler de etkili oluyor. Yem fiyatlarının aşağıya çekilmesi için uygun fiyata hammadde teminine çare bulunmalı, özellikle yağlı tohum üretiminin artırılması ve bu sayede dışa bağımlılığın en aza indirilmesi sağlanmalıdır.

Geçtiğimiz yıl gümrük vergilerinde yapılan iyileştirmeler maalesef yeterli olmadı. Hayvancılığımızı geliştirmek, süt ve et kalitemizi yükseltmek, birim fiyatta fayda / maliyet verimliliğini artırmak istiyorsak yem hammaddelerine doğrudan desteklemelere ihtiyaç var.

Öte yandan yem sektörünün gıda güvenliğiyle yakın ilişkili olduğu bir gerçek. Gıda zincirinde bulunan her bir adım gıda güvenliğine etki etmektedir. Bu nedenle yem güvenliği insan sağlığını dolaylı olarak etkilemesiyle birincil öneme sahiptir. Ayrıca hayvan sağlığı ve refahı için de bir gerekliliktir.

Yani bir kez daha belirtmeliyim ki; bütün bu tüketimde daralma, rekabette sorunlar, yüksek maliyetlere rağmen, daha çok süt, daha çok et üretmeli, sağlıklı nesiller için daha çok süt, daha çok et, daha çok hayvansal protein tüketmeliyiz.

Eğer gerekli ve yeterli yatırım yapılabilirse Türkiye hayvancılıkta net ihracatçı, piyasa yapıcısı, istikrarlı, verimli, rekabetçi bir ülke olabilir. Bu potansiyel ülkemizde mevcuttur. Üretimde sürdürülebilirliği sağlayarak, tüketicinin erişebileceği fiyatlarda yeterli arzı oluşturacak dinamiklerin irdelenmesi gerekmektedir.

Sektörümüze yönelik olarak ülkemizde kayıtlı – kayıt dışı dengesi halen yerine oturmamıştır ve bu da bize uygulamada ciddi sorunlar yaşatmaktadır. Yani temel sorunlarımızın biri düşük tüketim seviyesi/tüketimde daralma, diğeri “kayıt dışı”nın hala hâkim pazar payına sahip olması, bir diğeri ise sü-

rekli dumping üzerine kurulu perakende fiyatlarının üretici fiyatlarına baskısıdır.

Kayıt dışı ile mücadele edebilmek için öncelikle tüm hayvansal protein ürünlerinin KDV'sini sıfırlayarak sosyal bir beslenme anlayışına geçilmesini öneriyoruz. Süt sektöründeki kayıt dışılığın yarattığı haksız rekabeti azaltmak ve süt arzı artışını tetikleyecek talebi artırabilmek için, temel gıda maddesi olan süt ve süt ürünlerinde KDV'nin kaldırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Et sektöründe de ekonomik değer zincirinin perakendeye kadar gelen tüm halkalarında KDV oranı %1 iken, perakende satış noktalarında KDV %8'dir. Et fiyatlarının düşürülmeye çalışıldığı, halkımızın kırmızı et kaynaklı proteinle daha çok buluşması için uğraşıldığı bu dönemde tüketicimiz bu vergi yükünden kurtarılmalıdır.

Esasen hayvancılık politikalarının uzun vadeli bir stratejiye uygun olarak yürütülmesi gerekir. Bu kapsamda tarımsal destekler yıllık dilimler halinde uygulansa da AB ve ABD'de olduğu gibi çok yıllık mali programlar çerçevesinde planlanmalı ve belirlenmelidir.

Hayvancılık sektörü çok kırılgandır. Sektörde istikrar oluşturulması ve korunması fevkalade önemli ve bu orta-uzun vadeli planlama ile kararlılık gerektirir.

Hayvancılık ile ilgili desteklerin üretici, sanayici, yem sektörü ve tüketiciye etki ve yansımaları kapsamlı olarak değerlendirilmeli. Desteklerin öncelikle üreticiye, üretime devam konusunda güven verici olması gerekir. Başka bir deyişle yatırım yapıp risk alan üretici, "oyunun kurallarının değişmeyeceği" konusunda ikna olmalıdır.

Sektör, üreticisi ve sanayisinin geldiği uluslararası seviyede tecrübe, bilgi ve teknoloji birikimi ile bu günkü ihtiyacın üzerinde bir kapasiteye sahiptir. İhtiyacımız, sektörün tüm girdi kaynaklarında uluslararası standartlarda kalite ve verimlilik odaklı üretim modellerinin geliştirilmesidir.

Hayvancılık, endüstriyel hammadde arzı sağlama, nitelikli istihdam kapasitesi, halkın ihtiyaç duyduğu hayvansal proteini tedarik etmesi ve yük-

sek katma değer sağlama nedeniyle stratejik bir sektördür. Tüm sektör paydaşlarının, halkımızın et ve süt kaynaklı hayvansal protein tüketiminin ideal seviyeye taşınması temel hedefi ile iş birliği içinde hareket etmesi, toplumsal kalkınmamızda itici güç olacaktır.

Ülkemizde yıllarca besleme söz konusu olduğunda sofradaki tabaklar kavga ettirildi. Kesif yem ürettenler kaba yemi önemsizleştirip miktarını düşürmeye çalışırken, kaba yemden yana tavır alanlar da kesif yemi itibarsızlaştırmaya uğraştılar.

Oysaki süt ve besi sığırları aynı bir insan gibi; 9 ay 10 günde doğum yapıyorlar, aynı bir insan gibi; sağlık ve huzurları yerinde ise temizlikleri sağlanmış ise verimli olabiliyorlar. Aynı bir insan gibi, sadece tek besin türü ile beslenmek istemiyorlar, vitamin, mineral ve enerjiye ihtiyaç duyuyorlar. Dolayısı ile bu da hayvan beslerken bir "toplam rasyon" anlayışı gerektiriyor. Nitekim hayvancılığın gelişmiş olduğu ülkelerde de hayvan refahının sağlık, fiziksel koşullar ve hijyen gibi en önemli koşullarından biri de hiç kuşkusuz besleme yönetimi.

Gelelim sektörlerin kardeşliğine...

Bırakın sütün, yemin, etin kardeşliğini, biz her birini bile kendi içinde bölerek geldik. Hala da önce sektörler birlik olursa, ekonomik kalkınmada birlik olur diye düşünmüyoruz. Hep bugünün derdindeyiz. Ama bu günler bitiyor farkında değiliz. Biz yıllar boyu bu kavgaları sürdürürken, bunun ile de yetinmeyip yemci sütçü ile, sütçü yemci ile, besici ikisi ile, hepimiz birbirimiz ile itişip kakışıp bugünlere kadar geldik. Şimdi bulunduğumuz noktada hala süt kalitelerini yükseltmek için ciddi bir mücadele vermeye devam ederken, elimizde et hayvanımız kalmadı, kesifi ile kabası ile hammaddelerimizin ortalama %60'ını ithal eder hale geldik. Sonuç olarak "süt, et, yem kardeşliği" olması gerektirir. Ancak... Bugüne kadar yemci ile kavga ederken aslında ekmeğimiz ile kavga ettiğimizi fark etmedik. Fırıncı ile kavga etmenin karnımızı doyurmayacağını anlayamadık.

Üretici "sanayici de sanayici" dedi. Her taşın altında, her sorunun kaynağında sanayiciyi aradı.

Sanayicinin, onun müşterisi olduğunu, müşteri-

nin velinimeti olduğunu unuttu. Sanayici üreticisine köylü dedi, bindiği dalı kesti, yaraladı, yeni sürgün filizleri kopardı. Yem sanayicisi, bitkisel üretimi desteklemek yerine, zor oyunu bozdu, ithalata pirim verdi .Sektörlerimiz artık bunların farkına varmalı.

Tarihte tarım devrimi MÖ 3.000 yıllarında gerçekleşmiş. İnsanlık tarım devrimi ile arpa, buğday, mısır ve pirinci keşif etmiş ve insanoğlu tarım devriminden bu yana et ve sütün dışında, kendini doyurabileceği bu dört temel üründen başka bir doğal kaynak bulamamış. Bu sektörlerin mensupları, hepimiz doğanın bize bahsettiği buğdayı, arpası, mısırı, pirinci ile sütü ile eti ile yeri doldurulamayacak bu ürünleri üretiyoruz.

Hepimiz birbirimizin müşterisi ve tedarikçisiyiz. Hepimiz bu ülkenin çocuklarının sağlıklı beslenmesinden, hayvansal protein ihtiyacının giderilmesinden sorumluyuz ve hepimizin temel besin kaynağı; huzur, uzlaşma ve görevini layığı ile yerine getirmenin mutluluğudur.

Bunun için yemi ile, sütü ile, eti ile el ele vermenin zamanıdır.

Umarım “yem, süt, et kardeşliği”nin bugün burada temellerini atar, bereketin tohumlarının yeşermesine vesile oluruz.

Kardeşlik, birlikte üretmek, birlikte doymak ve birlikte doyurmanın keyfidir.

Hepinizi sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

FOSS

Yem Sektörünün Yıldızı

Türkiye'de üretilen yemlerin %80'inin kimyasal analizlerinin bu cihazlarla yapıldığını biliyor muydunuz?

Kjeltec 8400

DS 2500F

Profoss Online

TEKAFOS

f 0216 345 0630 e info@tekafos.com.tr w tekafos.com.tr

PROF. DR. NUMAN AKMAN**ANKARA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ**

Değerli konuklar,

Böyle bir toplantının organizasyonda emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Konuşmalar son derece olumlu, bu olumlu havanın sürmesi için de herkesin elinden geleni yapması temel dileğimizdir.

“Yem, et, süt kardeşliği” son derece iyi düşünülmüş güzel bir isim ama öyle bir kardeşlik ki biri yoksa diğerleri zaten yok. Yani yeryüzünde insanların beslenmesi için örneğin bitkisel ürünler yoksa zaten canlı yok. Dolayısıyla yem, bu haliyle baktığınızda önemli bir üründür. Ama bütün hizmeti insanların (yani dünyada var olma iddiasını bilinçli olarak sürdüren canlıların) varlıklarını korumak ve geliştirmek için gerekli besinleri üretmek için buldukları duruma baktığınızda insanların dünyayı nasıl algıladıklarını da değerlendirmek istiyorsunuz. Çünkü iş bir yandan ticarete kayıyor, yani işin bir tarafta da para kazanma yanı var. Örneğin; 2008 yılında Türkiye’de Tarım ve Gıda Gelişmeleri ve Politika Önerileri Toplantısı’nda devrin Tarım Bakanı Sayın Mehdi Eker “Türkiye’nin tarım alanında kendine yeterli olduğuna ilişkin söylemler şehir efsanesi, Türkiye hiçbir zaman tarımda kendine yeterli olmadı” diyor. Aynı toplantıda TUSİAD başkanı “Hem Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan hem de AB’yi hedeflemiş bir ülkenin koruma yöntemleri ile kendine yeterli olmaya çalışması gerçekçi değildir” diyor. Yani bunun özeti şu: İthalat kaçınılmaz ama gümrük vergileri olmasın. Bugün neyi konuşuyoruz: ithalat kaçınılmaz ama gümrük vergileri olmasın. Peki, bu ürünleri üretenler ne yapsınlar? O noktada da devlet desteklerini versin. Devletin 2017 yılında hayvansal üretime verdiği toplam destek, hayvansal ürünlerin ithalatına harcadığı paradan (5,2 milyar lira) daha az: 3,7 milyar lira. O zamanlar aynı yıllarda Fransız Tarım Bakanlığı diyor ki “İnsanlar için yiyecek sağlamayı yalnızca piyasa kurallarına ve uluslararası spekülâtorlerin merhametine bırakmayalım.” Bakış açısı farkı. Biz diyoruz ki Türkiye zaten kendine yeterli değil, öbürü

diyor ki piyasa kurallarına bırakılmaz ama serbest piyasa geçerli. Biz de onu söylüyoruz ve sonuçta ne oluyor 2010 yılından 2018 yılının Şubat sonuna kadar biz Fransa’dan 507,3 milyon dolarlık hayvan ve hayvansal ürünler alıyoruz. Bunun içinde yem vesaire yok ya da Demirel’in deyimiyle onlar bize satıyor, öyle demişti. Biz Bulgaristan’dan elektrik alıyoruz kışın, yazın da Bulgaristan bize satıyor, durum bu. Şimdi burada hayvansal protein vurgusu son derece gerçekçi bir vurgu ve bu vurgunun üzerinde de behemehâl durmamız gerekiyor. Yeryüzünde geçmişe göre ciddi bir değişiklik var. Tarım Devrimi’nin başladığından günümüze kadar önemli değişiklikler var. Bunlardan bir tanesi şu: Dün Tarım Bakanımız: “Böyle bir ortamda kendi gıdasını üretemeyen hiçbir devlet bağımsızlıktan söz edemez. Tırlar dolusu doları olan ülkelerin gıdaları olmayınca ne duruma düştüklerini zamanla gördük.” dedi. Benim lafım değil, Sayın Tarım Bakanımız söyledi. Yani Türkiye için böyle bir gelecek mi öngörülüyor, onu da bilemiyorum.

Besin üretimine baktığınızda çok hızlı bir değişme var. Yani Tarım Devrimi'nin başlangıcında hatta öncesinde insanlar da kendi besinlerini üretirken, sonra günümüze doğru gelindiğinde her insan başkalarının ürettiği ürünleri tüketmek durumunda kaldı ve bugün öyle bir dünyada yaşıyoruz. Hayvanları ahıra, ağıla çekmekle yaptığımız iş bir parça o. İnsanlar için biçtiğimiz geleceği, hayvanlar için de biçiyoruz. "Sen ahırda bekle, ben sana yem getireyim. Sen sanayide çalış, ben sana yemek getireyim". İkisi aşağı yukarı aynı form. Bu forumları eleştirmek için söylemiyorum, formların farkında olalım diye söylüyorum. Çünkü gelecek buna doğru gidiyor ve hazırlıkların buna uygun biçimde yapılması lazım. Sonuçta Tarık Bey söyledi, yeryüzünde ciddi bir açlık var ve coğrafyaya bağlı bir açlık var, her yerde aynı oranda değil. Baktığınız zaman Afrika'da yoğun, Asya'da var, Amerika'da yok, Rusya'da yok. Dolayısıyla bunun da farkında olunarak adil paylaşımın yollarını açacak bir ortam yaratmak lazım.

Türkiye'de durum nedir diye baktığınızda, kişi başına ortalama 36 gram hayvansal protein üretimimiz var ve toplam protein üretimimiz de 108 gram. Hemen aşağıdaki satırda görebilirsiniz Amerika Birleşik Devletleri'nde de 70 gram, yani bizim iki katımız kadar. Bu bir problem midir diye bakarsanız, Türkiye

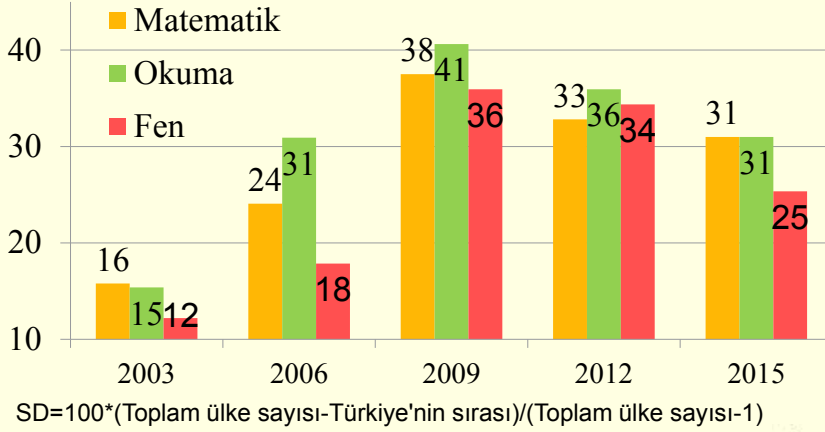
ile Amerika Birleşik Devletleri'ni mukayese edersek bitkisel protein üretimi bakımından iki ülke arasında bir fark yok, biri 109 gram biri 108 gram. Hayvansal kökenli proteine geldiğimizde Türkiye 36 gram, Amerika Birleşik Devletleri 70 gram. Dolayısıyla sabahki oturumda Mahfi Bey dünyadaki gayrisafi üretimin önemli bir bölümünü Amerika Birleşik Devletlerinin yaptığını söyledi. İnsanın aklına gelmiyor değil, acaba bu yüzden olabilir mi ya da temelinde yatan gerçeklerden biri de beslenme düzeni mi diye düşünmemek mümkün değil.

Dolayısıyla hayvansal üretim noktasında baktığınızda Türkiye ile dünya arasında da önemli farklılıklar var. Örneğin; Türkiye'de domuz eti üretimi yok, dolayısıyla hayvansal proteinin çok önemli bir bölümünü Türkiye sütten sağlıyor. Bazı ülkelerde sütün yerine et öne geçebiliyor. Et dediğimde de total olarak bakıyorum. Et üretimi son derece pahalı bir üretim, biraz önce söylendi, 1 kilogram kırmızı et üretmek için 15 ton su harcıyorsunuz. Yüz birim proteini verdiğinizde sığır eti üretiyorsanız 6 birim alıyorsunuz ama süt üretiyorsanız 25 birim alıyorsunuz. Dolayısıyla Türkiye neyi nereden üreteceği kararını da vermeli. Yoksa Türkiye üretemeyecek bir memleket formunda değil. 1990 yılından 2010 yılına değişime şöyle bir göz attığımızda, Türkiye'de kişi

PROTEİN, G/KİŞİ/GÜN_2013			
Ülke/grup	TOPLAM	HAYVANSAL PROTEİN	
		g	%
TÜRKİYE	108	36,3	33,6
ABD	110	69,8	63,7
AB	104	60,4	58,1
AVRUPA	102	57,9	56,7
AMERİKA	93,3	52,1	55,9
ASYA	77,6	26,6	34,3
AFRİKA	69,1	16,1	23,2
AGÜ	61,3	13,6	22,1
DÜNYA	81,2	32,1	39,6

PISA 2003-PISA 2015 Türkiye'nin Sıralama Değeri

Sıralama değeri: En başarılı grup=100, en başarısız=0 ise

Prof. Dr. Numan AKMAN
A.Ü.Z.F Zootekni Bölümü

23

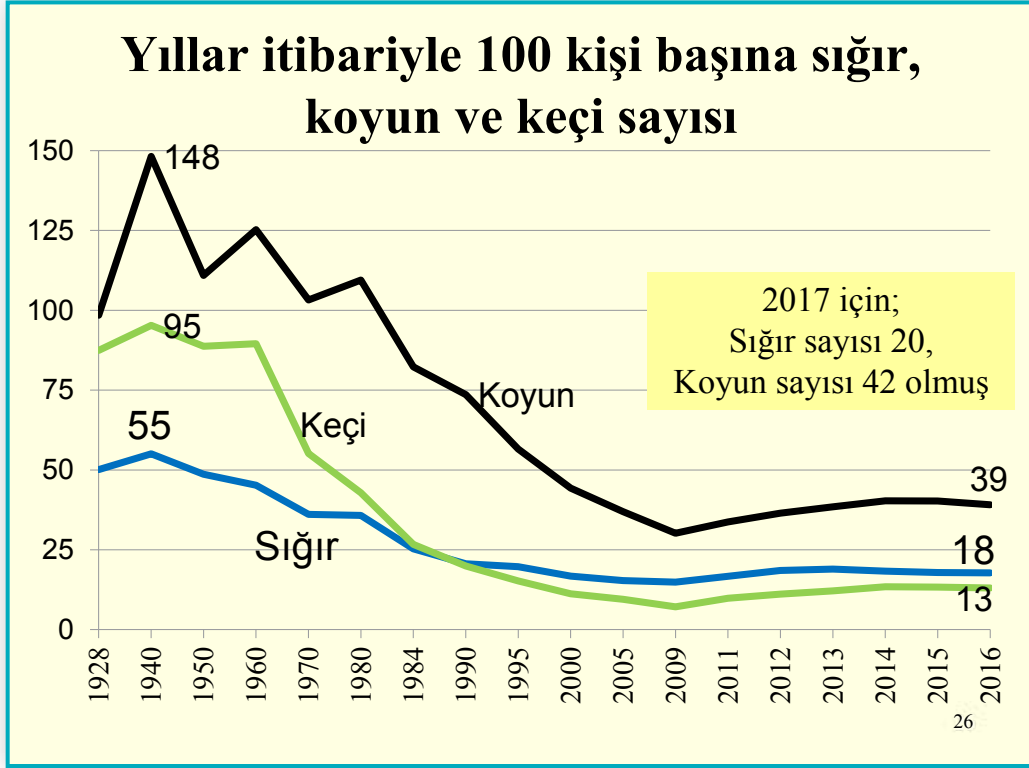
başına hayvansal proteinin yaklaşık %50'si sütün sağlanırken sütün payının %49'a gerilediğini, sığır etinin payının ise %11'den %15'e çıktığını; kanatlı etinin payının %10'dan %20'ye çıktığını görüyoruz. Hani biz su fakiri bir memlekettik, hani biz ucuz üretim yapacaktık? Ama biz böyle yapmamışız, sığır etine ağırlık vermişiz. Olmayınca da bugün olduğu gibi ithalata ağırlık vermişiz. Türkiye'nin kişi başına protein tüketimi bakımından sıralamasına baktığınızda; Türkiye bitkisel protein bakımından dünyada ikinci; hayvansal protein bakımından ise 87inci sırada. Ot yiyen - et yiyen meselesi.

Hayvansal protein tüketimindeki yetersizliğin görülebilir sonuçları var mı, bakalım isterseniz. Mesela global beslenme raporuna göre Türkiye'de gelişim geriliği görülme yaygınlığı % 9,5; aşırı zayıflık % 1,7; doğurma çağındaki kadınlarda kansızlık oranı %31. Bunların kırmızı et ile bir bağlantısı olabilir mi ya da hayvansal protein üretimiyle? Acaba akademik başarı ya da öğrencilerin başarısında hayvansal protein tüketiminin bir etkisi olabilir mi diye baktığımızda, uluslararası öğrenci değerlendirme programında Türkiye'nin fen okuryazarlığında 42-72 ülke içinde 37 - 54üncü sıra arasında olduğunu görüyoruz. En iyi yüz ülke arasında Türkiye sadece 2009'da 38inci olmuş, onun dışında 30uncu sırada. Bu sıra-

lama bu topraklara, bu ülkeye müstahak mıdır diye düşünebilirsiniz.

Biraz da matematik olarak bakalım, istatistikler üzerinden Türkiye hayvan varlığını konuşuyoruz. Eğer gerçekleri doğru ifade demezsek önereceklerimizin de bir anlamı kalmıyor. Bunu şunun için söylüyorum: Türkiye'de TÜİK verilerine göre 2017 yılında 15.944.000 sığır var, 2016 yılında bu rakam 14 milyonmuş. Sığır türü için böyle bir biyoloji yok, böyle bir hayvan türü yok. Dolayısıyla soru şu: Bu rakamlar doğru mu?

Mesela doğru ise Türkiye'de kişi başına hayvan sayısında çok dramatik bir düşüş var. Biz verimleri bu kadar artırdık mı, o da belli değil. O zaman geçmiştekinden daha kötü beslenmediğimizi hiç kimse söyleyemez. İşe bir de böyle bakarsanız problem burada. Mesela Türkiye dünyaya Anadolu'dan yayılan Ankara keçisi var. O zamanlar 100 kişiye düşen Ankara keçisi sayısı 27, şimdi 0,3. Çok önemli olup olmadığına bakmayın, biz kendi gen kaynağımızı muhafaza etmekte bile yetersiz kalmışız diye söylüyorum. Şu noktayı özellikle vurgulamak istiyorum insanları ya da rakamları istediğiniz biçimde kullanarak bir sanal ortam yaratmak bu ülkeye zarar vermektir. Tekrar ediyorum sığırdan bir yılda sağlanabilecek artış % 13,2 olmaz, böyle bir sığır

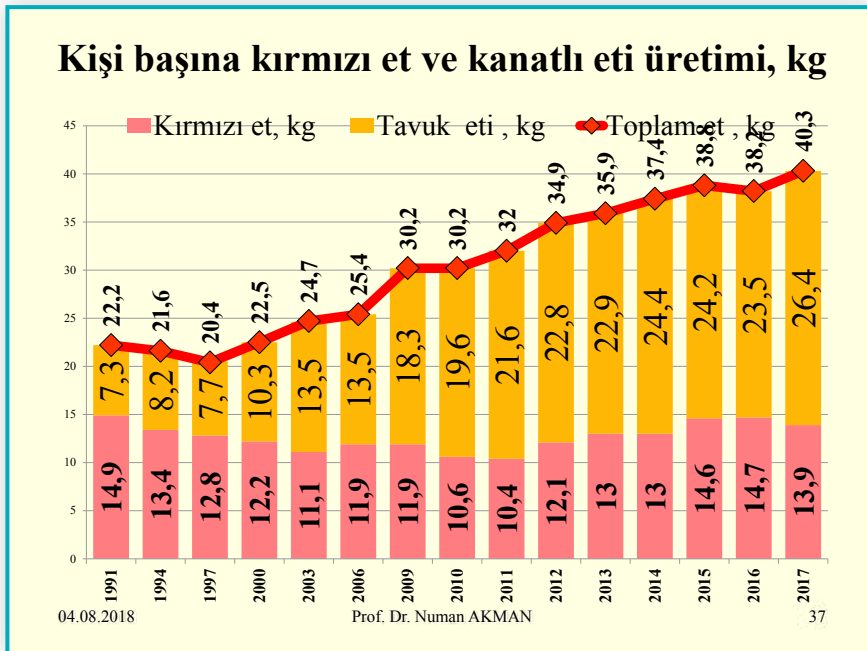
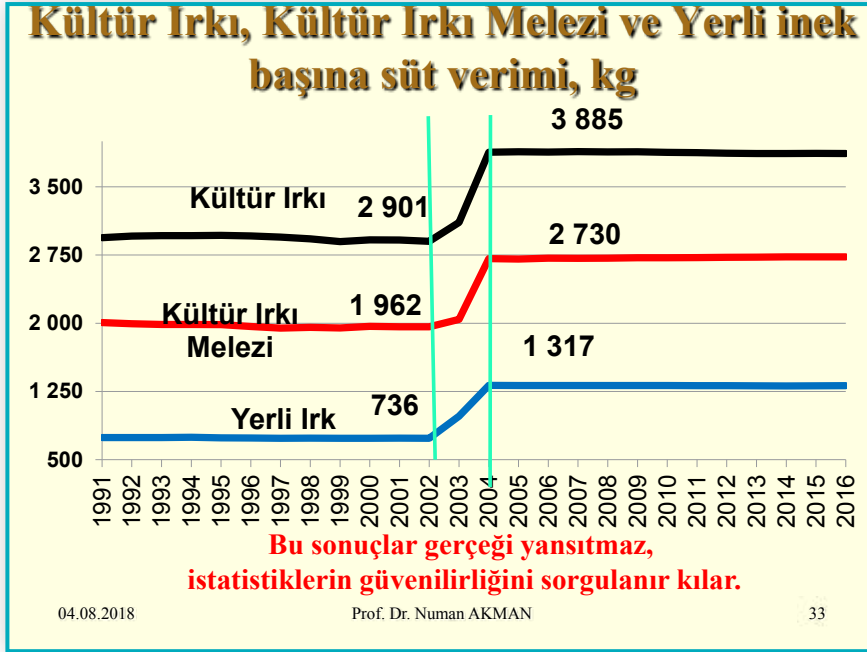
ırkı yok, böyle bir genotip yok. Hadi sığırda oldu diyelim, mandada nasıl oluyor? Dolayısıyla bu rakamlar üzerinde özellikle durulmalı. Ben rakamların detayını verip çok hızlı geçeceğim. Kültür ırkı melezi Türkiye'ye ithal edilmiyor. 2016 yılında doğan ve yaşayabilen 12 aydan küçük dişi sığırların sayısına 100 dersek, 2017 yılında 12-24 aylık kaç tane sığırınız olur? Soru son derece basit, daha mı çok olur daha mı az olur? Ölenler olduğuna göre daha az olur değil mi, beklenen bu. Ama Türkiye'de ne olmuş 100 olan bir yaşında sığır sayısı 1 sene sonra 125 olmuş. Böyle bir biyoloji yok; yani yaşayan canlı tekrar çoğalmış. Dolayısıyla bu istatistiklere dayanarak rakam üretmeye ya da strateji belirlemeye ya da başarıyı ölçmeye kalktığımızda çok ciddi problemlerimiz olduğunu söylemekte yarar var.

Mesela Türkiye'de süt üretimi artıyor, nasıl artıyor? Sığır sayısı ile oynayarak artıyor. Kültür ırkı sığırlarda 2004'ten bugüne kadar süt verimi artmış mı yıllardır? Hiç değişmemiş. Melezlerde veya yerlilerde değişmiş mi? Hiç değişmemiş. O zaman bizim teknik olarak yaptığımız bir iş yok. Yirmi iki milyon

ton yem hiçbir işe yaramamış; çünkü inek başına süt veriminde bir değişiklik yok. Sığır sayısı bakımından demiyorum, kültür ırkı, melez ve yerli bakımından genotipler düzeyinde hayvan başına süt verimi bakımından Türkiye'nin istatistiklerinde bir farklılık yok, buradan duyurayım. TÜİK'teki arkadaşlar ve devlet yetkilileri bir de bu gözle baksınlar. Yani grafik şu, böyle bir verim seviyesi varsa herkes buyursun.

Sayılar doğru kabul edildiğinde kişi başına üretim olarak baktığımızda süt veriminde bir artış sağlamış görüyoruz ve bu artışta da sığır payını koruyor. Kırmızı et ve tavuk etine baktığımızda "Allah'tan tavuk eti var" diyesi geliyor insanın. Toplam kişi başına et üretimi 22 kilo olduğu zamanlarda toplam üretimin üçte ikisi kırmızı et iken, bugün 40 kg toplam üretimin üçte biri kırmızı ettir. Yani kırmızı et üretiminde ciddi bir artış sağlayamadığımız.

1991'de 15 kilo tüketiyor muşuz, bu rakamlarla 2017'de 14 kilo tüketiyoruz. Yani bir arpa boyu yol gitmişiz, durum bundan ibarettir. Özellikle et üretiminde 2002'yi, hatta 2010'u tarih almak gibi bir yanılsa düşmemek lazım; çünkü o yılların istatis-

tikleri toplam üretimi kapsamaz. O yüzden 2,3 kat arttı; 8 kat arttı gibi rakamlar çok gerçekçi rakamlar değildir. Akılda bulunsun diye söylüyorum.

Kırmızı et üretiminde kaynak değişimi var, koyun ve keçinin payı %41'den % 12'ye gerilemiş vaziyette. Yani sığır ağırlık kazanmış. Sığır dünyada ticari değeri olan bir hayvan olduğu için, kırmızı et üretiminde sığırın payının ağırlık kazanması gerektiğini

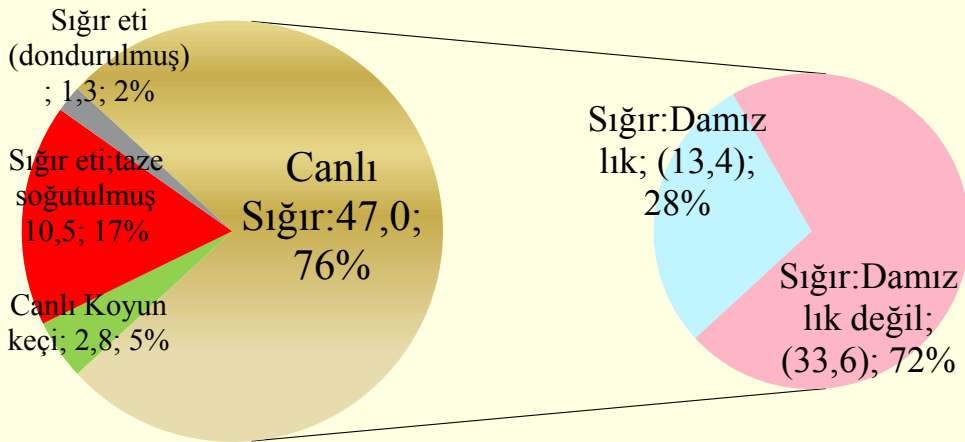
düşünüyoruz. Ağırlık kazanmalı, çünkü ticareti çok makbuldür ve herkese de para kazandırır. Bütün bunlara rağmen, Türkiye kilometrekareye sığır sayısı bakımından dünyanın 66ncı ülkesi, demek ki biraz daha sığır sayısını arttırmak mümkün olabilir. Fransa dünyada 35inci, yani kilometrekareye düşen sığır sayısı Fransa'da bizden fazla. Kişi başına sığır eti bakımından Türkiye 52inci ülke, kişi başına sığır

İthalat_2010-2017

Adı	Miktar	Tutar, \$	Toplamda Payı, %	Nitel iği	Pa yı
Teke ve keçi, baş	6.240	3.694.063	0,28	Damızlık	22,86
Koç ve koyun, baş	98.896	20.187.120	1,54		
MANDA	646	2.652.152	0,20		
Düve, baş	461.909	1.288.096.513	97,98		
Toplam		1.314.629.848	100		
Koyun, Kuzu, baş	2.383.661	252.334.623	5,69	Damızlık olmayan	77,14
Keçi	33	4.508	0,00		
Besiye alınacak sığır, baş	1.829.645	1.956.671.314	44,12		
Kasaplık sığır, baş	627.098	1.107.668.164	24,97		
Sığır eti, ton	235.779.071	1.118.480.500	25,22		
Toplam		4.435.159.109	100,00		
Genel Toplam		5.749.788.957			

04.08.2018 Prof. Dr. Numan AKMAN 53

Aylık ortalama ithalat tutarı (milyon Dolar) ve grupların payı, % 2010-2018 (98 ay) aylık:61.6 milyon dolar

sayısı bakımından 88inci ülke. Demek ki verimi de biraz daha artırabiliriz, bunlar mümkün olan işler. Kişi başına süt üretimi bakımından dünyada 40ıncıyız, et üretimi bakımından 70inciyiz. Demek ki eti zorlamalıyız.

Siğir ya da inek başına üretilen süt-et oranına baktığınız zaman Türkiye'deki değeri 20 olarak görüyorsunuz. Yani biz bir birim siğir etine karşılık 20 birim siğir sütü üretiyoruz. Varsayalım siğirlerin süt verimini ortalama 8 tona çıkardık, o zaman acaba ihtiyacımız olan kasaplık ya da besilik danayı nereden bulacağımızı düşünmek zorunda kalırız. Dolayısıyla ihtiyacımız olan siğir etine kaynak olacak hayvanları bu topraklarda üretemeyeceksek, onun ötesi hikayedir. Kasaplık mı gelecek, besilik mi gelecek... Sonuçta değişen bir şey olmaz; bu topraklarda üretmiyorsanız ne geldiğinin çok da bir önemi yoktur.

Örneğin; besilik hayvan getiriyorsunuz, üstüne 8 ay bekliyorsunuz, ithal ettiğiniz yemi yediriyorsunuz, Afganlı işçiye baktırıyorsunuz, kesiyorsunuz, aynı fiyata satıyorsunuz. Kazanç nerede diye sorunca "Kazanç, işte para bizde kalıyor" deniliyor. Tamam, yani kalıyor da bu memlekete katkısı ne? Benim derdim bu. Paranın kime kaldığı beni ilgilendirmiyor. Bu topraklar bunu üretebilir ve besilik, kasaplık falan değil Türkiye'ye siğir ithal etmeyi prensip edinmemeli; ithal edecekse de ithal ettiği kadar ihraç etmeyi prensip edinmeli. Yoksa saf ithalatçı olmak durumuna düşersiniz.

Siğir eti fiyatları çok oynanan fiyatlar, 2007'de 100 iken şimdi 301 oldu. Çok hızlı arttı. Bu arada koyuna pek dokunulmadı, o daha da hızlı artarak 429 oldu. Bu arada en son baktığınızda kuzu fiyatı 40 lirayı geçmişti. Kuzu eti- siğir eti paritesi 1,2 den 1,4 e yükseldi. Aşağı yukarı son 5 ayda Türkiye garip bir yer, niye böyle olduğunu anlamadık. Yeme bakıyorsunuz, yem fiyatlarında da bir artış var. Bunların tek başına aslında bir anlamı yok. Şöyle baktığınızda yem fiyatlarındaki artış, dana eti ve dana karkas et fiyatlarındaki artışın gerisinde kalmış. Yani besiciler fena durumda değiller. Süte bakıyorsunuz yemdeki artış, sütteki artışın da üstünde olmuş; yani sütçüler yeme göre kaybetmiş görünüyorlar. Bu

1,53 fiyatı da aslında çok tartışmalı bir fiyat. Yüzde 3,5 olan yağ oranını 3,6 ya çıkarıyorsunuz, 9 kuruş da soğutma primi diyorsunuz. Arkasından da 1,53'e çıkardık diyorsunuz. Zaten 1,42'den 1,53'e çıkarken yağ oranındaki %0,1 artış iki kuruşa denk gelir; 9 kuruş soğutma primi ise zaten bu değişikliğin maliyeti toplam 11 kuruş oluyor. Arttırılan bir şey bir şey yok aslında, süt fiyatı yine 1,42 oluyor 1,53 değil. Bunun da bir farkında olunmasında fayda var. Eğer tüketici fiyatlarında ciddi bir azalma olmuyorsa o zaman insanlar ister istemez sanayiciyi suçlamak durumunda kalıyorlar. Süt-yem yani tüketici-üretici fiyatı paritesi tüketici fiyatı lehine bozuluyorsa, o zaman sanayicinin de oturup kendine bir bakması gerekiyor.

İthalat açısından duruma açıklık getirmek istiyorum. Türkiye'nin aylık ortalama ithalatı 2018 yılında 143 milyon dolar, bu sadece canlı hayvan, siğir, vs. için. Yani Türkiye gerçekten dötrnala ithalata koşuyor. Bunun içinde damızlık da getiriyoruz diyebilirsiniz ama damızlığın payı son yıllarda %20'nin ötesinde değil.

Et ve Süt Kurumu, 100 kg karkasa 1850 TL ödeyip bunu bir iki firmaya işlettiriyor ve 20 TL'ye mal oluyor. Daha sonra bunlar satışının yapılacağı mağazalara 72,5 kilo kıyma ve kuşbaşı veriyorlar, buradan toplanan para da 20 TL. Yani Et ve Süt Kurumu 18,5 TL'lik mal veriyor 20 TL para alıyor. Buna karşılık bu işi yapan firmalar 27,5 buçuk kilo kemikli mal kalıyor ellerine, bunların satışında elde ettikleri parayla da yaklaşık 100 kilo karkastan 336 lira para kazanıyorlar. Türkiye 6 bin ton et karkası böyle işlediğinde aracı firmalara 20 milyon lira her ay kaynak aktarıyor. Ben de öyle biliyordum, meğer böyle değilmiş bir de üstüne işleme parası veriyormuş. Yani böyle bir garip memleketiz biz. Hani ucuz et diyoruz ya, ucuza et yiyeceksek, ucuza hayvansal protein tüketeceksek çare tek. Bugünkü fiyatlarla kıymadan elde ettiğiniz 10 gram protein 1,57 kuruş, yumurtadan 0,64 kuruş, süt 0,95 kuruş. Kamu halkını düşünüyorsa, besin desteği verecekse bence et yerine yumurta veya süte versin.

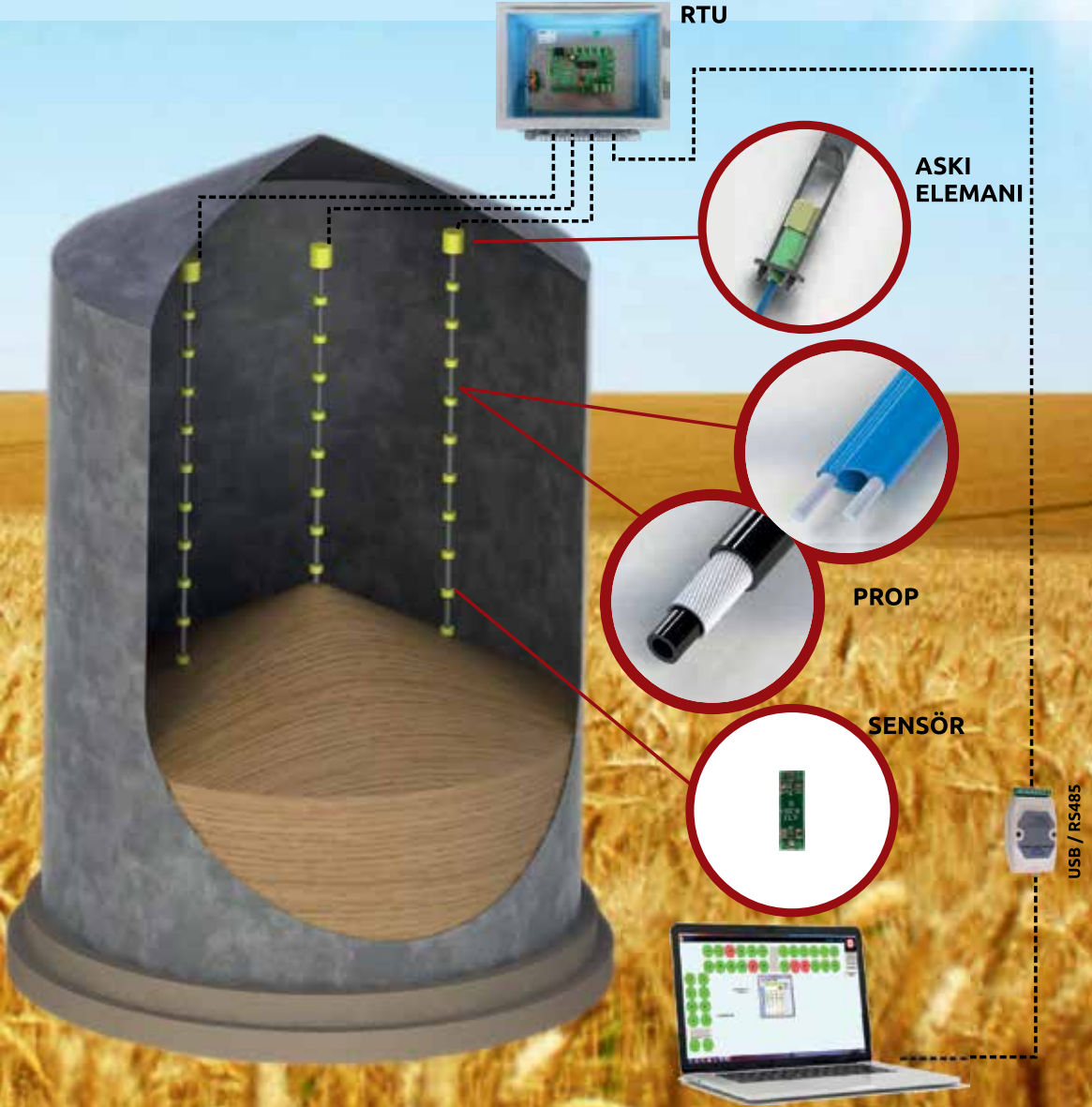
Teşekkür ediyorum, saygılarımla.

Ürünlerinizi güvenle depolayın...

Çelik veya beton, dik veya yatay tip silolarda yığın halinde depolanan tahılların, ne durumda olduğunu sürekli izlemek gerekir. Depolanacak tahılın uygun rutubette olması birinci şarttır.

Silo imalatçıların ve silo sahiplerinin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirdiğimiz sistem, profesyonel çözümler sunmaktadır.

Küçük silolarda termokupl sensörlü proplarımız ve el tipi termometremiz ile ekonomik çözüm sağlayabiliriz. Büyük silo tesislerinde, dijital sıcaklık sensörleri ile donatılmış proplarımız, 1-Wire haberleşme protokolü ile RTU'lara sıcaklık bilgilerini ulaştırır. Sahadaki RTU'lar, RS-485 hattı ile sıcaklık bilgilerini PC veya PLC'ye iletir.

HERS® **SILO SICAKLIK İZLEME SİSTEMİ**

HOCA ELEKTRİK SAN. TİC. LTD.ŞTİ.

OSB 2. Cadde No : 20 Afyonkarahisar / TÜRKİYE Tel : +90 272 221 17 52 Faks : +90 272 221 17 54

e-mail : info@hoca.com.tr www.hoca.com.tr

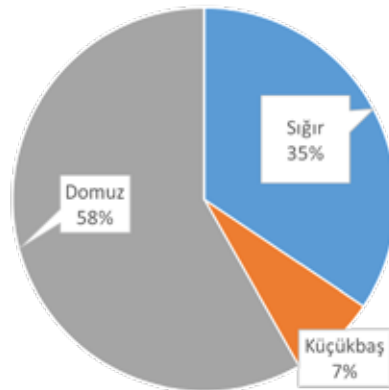
DR. DURALİ KOÇAK**GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRÜ**

Sevgili dostlar hepimizi saygı ile selamlıyorum.

Sene 1998’de TUYEM’in 3üncü Yem Kongresi’n-de genç bir şube müdürü olarak yine aynı şekilde bir panelist idim, 20 sene sonra tekrar söz hakkı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Sevgili dostlar yaşadığımız mavi gezegene şöyle bir baktığımızda, ülkelerin tarla ve bahçe alanları payı bakımından ülkemiz ilk 10’da yer almıyor fakat buna rağmen tarımsal hasılası 9uncu sırada. Yani bizim üreticimiz yine de başarılı ve karlı bir üretim yapıyor, yeterli olup olmadığı tartışılabilir ama bu potansiyelin bizde olduğu kanaatindeyim.

Hayvansal üretime baktığımızda, dünyada yine benzer şekilde sığır varlığı bakımından 20inci, küçükbaşta 12inci sıradayız. Hayvan varlığı bakımından 22inci sırada olmamıza rağmen üretim bakımından 13üncü sıradayız. Tavuk sayısı ve kanatlı eti üretimi bakımından 10uncu sırada yer almaktayız. Domuzda biz yer almıyoruz, bunun daha sonra üzerinde duracağım.

Kırmızı Et Üretiminin Dağılımı (Faostat 2016)**Kırmızı Et**

■ Sığır ■ Küçükbaş ■ Domuz

Bizim stresimiz buradan geliyor. Yani dünyada üretilen kırmızı etin dağılımına baktığımızda sığır etinin payı %35, küçükbaş etinin payı %7, domuz etinin payı ise % 58. Bizim inancımız ve kültürümüz gereği domuz eti tüketmediğimiz için, diğer kaynaklardan gelen kırmızı et açısından bizim stresimizin olması kaçınılmaz bir durum. Çözumsuz olduğumuza da düşünmüyorum, bizim de seçeneklerimiz var. Bunların en başında gelen küçükbaş hayvan, coğrafyamızın buna uygun olduğunu hepimiz biliyoruz. Üretim maliyeti bakımından da küçükbaş hayvan bize daha avantajlı geliyor. Fakat terör, sosyal sebepler, kırsal nüfusun şehre göç etmesi gibi sebeplerle küçükbaş eti üretiminde de sıkıntılar var.

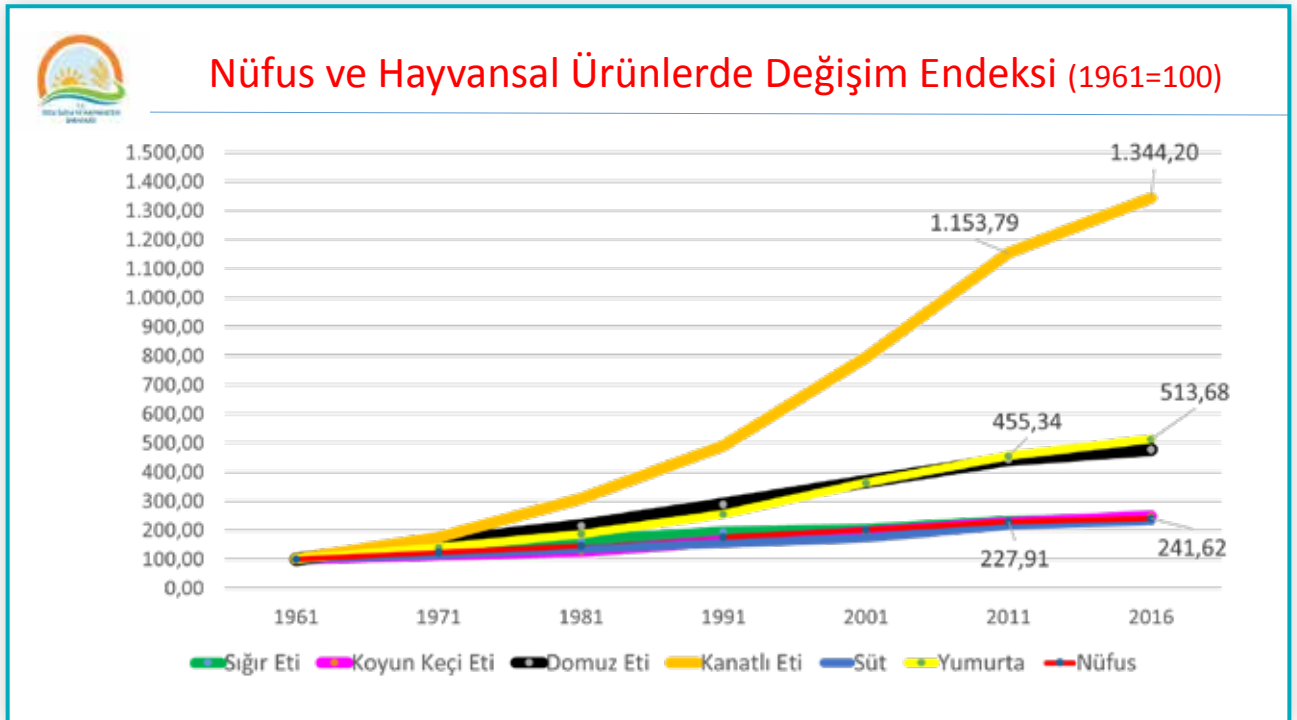
Bugün nüfusun neredeyse %80'i şehirlere gelmiş, geri kalan % 20'si kırsalda. Yani eskiden %80 'lik tarım kesimi %100'ü doyuruyorken, bugün %20 tüm nüfusu doyuruyor.

Süt üretimine baktığımız zaman yine benzer şekilde 10uncu sıradayız, yumurta üretiminde de benzer şekilde. Nüfus artıyor, bu artan nüfusla birlikte gıdaya, hayvansal ürünlere olan talep de elbette artacak.

Bu grafiği iyi incelememiz gerekiyor. Buraya baktığımız zaman 1961'i baz aldığımızda nüfus ve hayvansal ürünlerde değişim endeksinde baktığımızda, sığır etinin, koyun ve keçi etinin nüfusla birlikte sabit seyrettiğini görüyoruz. Kırmızı et üretimini artırma şansımız yok gibi görünüyor. Kırmızı et üretim maliyeti de yüksek. Kanatlı eti ve yumurta üretimi artmış. Demek ki bizim hayvansal protein kaynaklarımız gelecekte bunlar olmalı. Daha ucuz maliyetle, kapalı ortamda çevre şartlarına bağlı olmaksızın üretim yapıldığı için gelecek bu alanlarda görünüyor.

Kişi başı hayvansal üretime baktığımız zaman dünyada 1961'de de kişi başı 9,31 kg imiş; 2016'ya geldiğimizde de bu rakam 9,35 olmuş. Hemen hemen hiçbir değişiklik yok. Koyun-keçide de aynı şekilde. Domuz eti neredeyse 2 katı artmış, kanatlı 7-8 katı artmış görünüyor. Süt üretimi de çok fazla artmazken, yumurta üretimi 2 kat artmış.

Ülkelerin gelişmişlik ve coğrafi özelliklerine göre bazı ülkeleri incelediğimizde, kişi başı üretim aynı zamanda tüketim olarak kabul edilirse, ABD en yüksek üretime sahip görünüyor. Mesela Bulgaristan Bulgaristan'dan et almamız hep bizde speküle edi-

Büyükbaş Hayvancılık İşletmeleri ve Kapasiteye Göre Dağılımı

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Oranı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Sayısı Oranı (%)
1 - 5	693.029	50,41	2.059.220	13,06
6 - 9	269.991	19,64	2.030.061	12,88
10 - 19	235.928	17,16	3.329.870	21,12
20 - 49	136.013	9,89	4.102.334	26,02
50 - 99	30.025	2,18	2.069.585	13,13
100 - 199	7.257	0,53	1.006.208	6,38
200 - 499	1.909	0,14	558.204	3,54
500 Baş +	499	0,04	610.173	3,87
Toplam	1.374.651	100,00	15.765.655	100,00

lir. Bulgaristan'dan et almamız onların çok et ürettiğinden değil, bizdeki fiyatların onlara daha cazip gelmesinden kaynaklanıyor. Burada İsrail de bize benzer şekilde inancı gereği domuz eti tüketmiyor; hayvansal protein ihtiyacını ağırlıklı olarak kanatlı etinden karşılıyor, özellikle hindi etine ağırlık vererek bunu karşılıyor. Japonya ise kırmızı et tüketimi düşük görünüyor ama Japonya'nın hayvansal protein tüketimi düşük değil. O da bu ihtiyacını su ürünlerinden karşılıyor. Japonya'da yanlış hatırlamıyorsam kişi başı balık tüketimi 57 kilogram. Tek bir alana takılıp kalmamız lazım, diğer seçenekleri de devreye sokmamız gerekiyor. Ancak şunu da kabul etmeliyiz, biz kırmızı eti çok seviyoruz. Ülkemizdeki hayvansal üretimi kısaca özetlersek; büyükbaş hayvan varlığımız 16,1 milyon, küçükbaş hayvan varlığımız 44,3 milyon. Kırmızı et üretimimiz kayıtlı rakamlara göre 1,13 milyon ton ancak kanaatimiz en az 1,5 milyon ton civarında olduğudur. Hayvan varlığımıza göre hesapladığımız zaman bu sonuç çıkıyor. Tavuk eti üretimimiz 2,136 milyon, yumurta üretimimiz de 20 milyara yaklaşmış.

Hocamın bir yılda 16,1 milyon büyükbaş hayvana ulaşmanın mümkün olmadığı şeklinde bir açık-

laması oldu. Evet, belki üretimle olmayabilir ama dışarıdan hayvan ithal ederseniz bu mümkün olur hocam. Örneğin ben size rakamları vereyim; 2017 yılında 136.000 damızlık, 730 bin küsur de besilik ithal etmişiz. Topladığımız zaman bu 800.000'in üzerine geçiyor. İkinci bir açıklama daha yapacağım hocam; bizim ülkemizin realitesi kayıt dışılık. Ancak destekleme politikasında bir değişiklik yaparak Bakanlık 2016'dan itibaren desteğini anaç hayvandan buzağı desteklemesine çevirdi. Buzağı desteklemesine geçtiğimiz zaman orada bazı şartlar koştı, buzağının en az 4 ay yaşama şartını koştı, kayıtlılık şartı getirdi. Bu getirilen kurallar çerçevesinde bir önceki yılda 4,1 milyon buzağımız kaydedilirken bu kurallar sonrası 4,9 milyon buzağımız kaydedilmiş. Oradan da bir 800.000 artış gelirse toplamda 1,6milyon eder, bu da bir açıklama olur sanırım.

Bizim için ülkemizin hayvancılığının çok da kötü olmadığını söylemek istiyorum. Bizim ülkemizde 1 baştan tutun da 500 başın üzerinde olmak üzere 1.374.000 hayvancılık işletmesi bulunmaktadır. Bizim hayvancılıkla uğraşan işletmelerimizin %70'i 10 başın altındadır. Fakat bu %70'i kapsayan grubun sahibi olduğu hayvan varlığının oranına baktığımız

zaman çok düşük kalıyor, yani %70'in sahip olduğu hayvan varlığı toplam hayvan sayısının %25-26'sına tekabül ediyor, yani 4 milyon kadar. Geri kalan %30'luk kesim ise %70 hayvan varlığına sahip. Bunun nesi kötü? Ülkemizdeki hayvancılıkla ilgili kime sorsak "işletme yapıları küçük, verimlilik düşük" diye eleştirilir.

Bu % 70'lik kesim zaten ticarete konu bir ürün üretmiyor, sadece kendi ihtiyacı için üretiyor. Bunu yok saydığımız zaman veya destekleme modelimizi hayvancılıkla ilgili politikalarımızda bunları dikkate aldığımız zaman karşımıza 3 kategori çıkıyor aslında: Birincisi, kendi ihtiyacı için hayvancılık yapanlar ki bunları yok sayalım; ikincisi 10-50 baş arasında hayvanı olan küçük veya orta ölçekli aile işletmesi grubu; üçüncüsü ise gelişen durum ve dünyadaki duruma paralel olarak uygun olarak kurulan büyük işletmeler. Buna göre de bizim bir politika geliştirmemiz lazım. Burada yine bir potansiyel bulunuyor. Yani orta ölçekli küçük aile işletmelerimizi büyütebiliriz, bunların büyüme potansiyeli var veya bunları muhafaza edebilirsek de iyi olur. Büyükler için de onların taleplerine cevap verecek şekilde politikalar geliştirebilirsek ben sektörümüzün önünün açık olduğunu söylemek istiyorum.

Küçükbaş hayvancılık işletmelerimizi analiz ettiğimizde ise bana göre çok başarılı ve profesyonel bir yetiştiricilik yapılıyor. Tabloya baktığınız zaman 414 bin civarında küçük aile işletmesi var, bunun yaklaşık %50'si 50 başın altında. Bu %50'nin sahibi olduğu hayvan varlığının oranı % 10 bile etmiyor. Buna 100 başın altındaki işletmeleri de dahil ettiğiniz zaman büyükbaş işletmelerinde olduğu gibi küçükbaş işletmelerinin de %70'i 100 başın altında kalıyor. Bununla ilgilenmeye gerek yok, geri kalan %30'un sahip olduğu hayvan varlığı 100 başın üzerinde. Beş yüz başın üzerinde de küçümsenmeyecek miktarda işletmemiz bulunuyor ve bunlar kendi içinde kendi şartları içerisinde küçükbaş hayvancılığı çok başarılı yapıyorlar. Ancak sosyolojik sebepler var, kırsaldan göç var. Yine de burada küçükbaş yetiştiricilerimizin profesyonel yetiştiricilik yaptığını söylemek istiyorum tekraren.

Küçükbaşla ilgili olarak bir başka şey söylemek istiyorum, dünyada yaklaşık 300 civarında küçükbaş hayvan ırkı yetiştiriciliği yapılıyor, ülkemizde ise 30'a yakın küçükbaş hayvan ırkı yetiştiriliyor. Bu ülkemiz açısından çok önemli bir potansiyel. Büyükbaşta yerli ırklarımız yok olmayla karşı karşıya iken, küçükbaşta ise Merinos hariç (O da yine artık Ana-

Küçükbaş Hayvancılık İşletmeleri ve Kapasiteye Göre Dağılımı

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Oranı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Sayısı Oranı (%)
1-24	125.606	30,29	1.669.530	3,98
25-49	77.161	18,61	2.908.346	6,93
50-99	89.445	21,57	6.778.857	16,15
100-199	73.268	17,67	10.852.387	25,85
200-499	41.339	9,97	13.058.230	31,11
500 Baş ve Üzeri	7.796	1,88	6.708.477	15,98
Toplam	414.615	100	41.975.827	100

dolu Merinosu haline dönüşmüştür) dışarıdan gelen küçükbaş hayvanlar ülkemiz coğrafyasına uyum sağlayamamışlardır. Bizim yerli hayvanlarımız, yerli ırklarımız çok daha başarılıdır, bunlara da sahip olmamız gerekir diye düşünüyorum.

Kanatlı işletmelerimiz bizim açımızdan çok büyük başarı. Onları kutluyorum, burada çok önemli bir üretim potansiyeli var. Örneğin kanatlı etinin %95'ten yukarısını 27 - 28 firmamız üretiyor. Devletimizin de elbette desteği olmuştur ama sektörümüz kendi kendine gelişmiştir. İstenirse bazı şeyler başarılabilir, bu da ülkemiz için bir başarı hikâyesidir.

Hayvansal üretim biyoloji, ekoloji ve ekonomi olmak üzere 3 hususun etkisi altındadır. Hayvanın bir canlı olduğunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamız lazım. Hayvanın biyolojisini bilmeden hayvancılıkla ilgili politikalar üretilirken, hayvansal üretim hakkında bazıları konuşuyor veya tartışıyor ama gerçeği kavramakta özellikle bu işten anlayanlarla anlaşamıyorlar. Bu biyoloji bizim için çok önemlidir. Biyolojik olarak bir büyükbaş senede bir yavru veriyor, bunu daha erken yapmamız mümkün değil.

Etini alacaksanız en az bir 15 ay bekleyeceksiniz, ondan süt sağacaksınız veya ikinci bir hayvan alacaksınız 3,5 yıl bekleyeceksiniz. Bu diğer sanayi malları gibi değil, bunu hiçbir zaman gözden kaçırmamız lazım.

İkinci husus olarak ekolojiye baktığımız zaman; hayvanın bir de barındığı çevre var, yetiştiği ortam var, beslenmesi için yiyeceği yemlerin üretilip üretilmemesi söz konusu. Bizim cennet vatanımız, Anadolu coğrafyamız bu açıdan bizi çok mutlu kılmıyor. Çünkü bizim yağış rejimimiz yetersiz ve düzensiz. Bizim meralarımız özellikle büyükbaş hayvanlarımızı doyurmuyor, doyuracak yemi üretmiyor. Baharda yağışlar iyi gitse bile arkasından Temmuz ayında bir bakıyorsunuz her taraf sapsarı olmuş. Bu bizim coğrafyamız fakat yine de potansiyelimizin olduğunu, seçeneksiz olmadığımızı belirtmek isterim. Biz de başka türlü yem bitkisi üretebiliriz veya diğer kaynaklardan temin etme potansiyelimiz var, bu bir çaresizlik değil.

Yem bitkisi ekiliş alanlarımız yetersiz ama artırabiliriz, bu bir tercihtir. Bitkisel üretim daha karlı ise üretici onu üretiyor ama yem bitkisine doğru da bir yöneliş vardır. Üreticimiz buradan da kar ederse yem bitkisi de üretebilir. Kaba yem üretimi, çayır-meralarımız, yem bitkilerinden silaj yapımı, bahçe içi otlaklarımızın üretimin ihtiyacını karşılama açısından yetersizlik var. Yani bizim 5 milyon ton civarında kaba yem açığımız var. Hele bunu samanı da çıkarsak 15 milyon ton kaliteli kaba yeme bizim ihtiyacımız var demektir.

Hayvanlarımızı kapalı sisteme sokuyoruz, kapalı sisteme sokunca da hayvanın ihtiyacı olan yemi bizim karma yemden sağlamak durumundayız. Pahalı bir yöntem, maliyeti yükseltiyor kabul ediyoruz ama bu da üretiminin olmazsa olmazı gibi veya bu şekilde üretim yaparsak başka bir seçeneğimiz yok. Yine aynı şekilde yemde kullanılan bazı yem hammaddelerinin üretiminde açığımız bulunmaktadır.

Sürdürülebilirliği sağlamak ve hayvansal üretimimizi de arttırmamız için iki olmazsa olmaz şartımız var: Hayvan sayımız artıracık ve birim hayvandan elde edeceğimiz verimi artıracık. Hayvan sayımızı arttırmak için de yine iki yol görünüyor. Birincisi bu sektör ile iştigal eden işletme sayısını arttırmamız gerekiyor, yani bu alanda faaliyet gösteren yatırımcıları desteklememiz gerekiyor. İkincisi işletmelerimizi büyütmemiz, yani işletmelerimizdeki mevcut hayvan sayımızı arttırmamız gerekiyor.

Verimliliği arttırmamız gerekiyor ki bu yönde çok olumlu gelişmeler var. Bizim kırsalda nüfusumuz azalıyor, hayvancılık işletme sayılarımızda düşme var. Buna rağmen hayvan sayımızda da, hayvan başına elde edilen üretimde de, toplam hayvansal üretimde de artış var. Bu da verimlilikten kaynaklanıyor.

Hayvan sağlığını koruma ile ilgili önlemleri arttırmamız, bakım-beslemeyi iyileştirmemiz, işletme altyapısını geliştirmemiz, işletmeciliği kolaylaştırmamız gerekiyor. Optimum işletme büyüklüğüne ulaşmamız gerekiyor. Burada aslında optimum işletme büyüklüğü derken kastettiğim hep bütün büyük işletmeler olsun manasında söylemiyorum. Verimliliğin ve karlılığın en iyi olduğu optimum işletmeyi

KALİTE VE GÜVENİN DOĞRU ADRESİ

Tozsuzlaştırılmış Kamyon Yükleme

Tozsuzlaştırılmış Mal Alım Çukuru

ALTINBİLEK®
TAHİL TAŞIMA VE DEPOLAMA SİSTEMLERİ

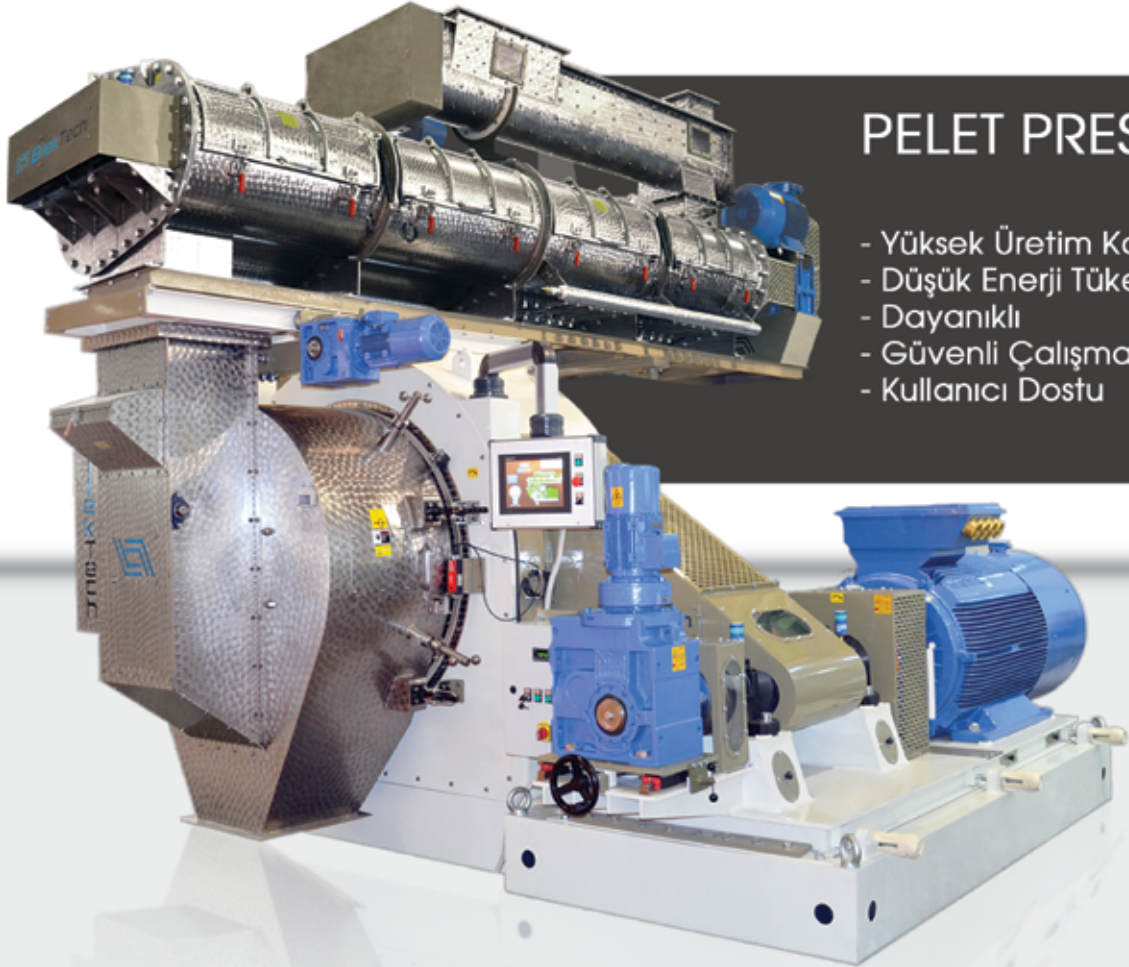
ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ 9.CADDE
NO:5 26110 ESKİŞEHİR / TÜRKİYE
T: +90 222 236 1399 | F: +90 222 236 1397
www.abms.com.tr | abms@abms.com.tr

BBCA®
STOFEX
ÇELİK SİLO

AVRUPA SERBEST BÖLGESİ
KARAMEHMET MAH. AVRASYA BLV.
NO:29 ERGENE / TEKİRDAĞ / TÜRKİYE
T: +90 282 691 1255 | F: +90 282 691 1260
www.bbca.com.tr | info@bbca.com.tr

ANAHTAR TESLİM PROJELER İÇİN GÜVENİLİR ORTAĞINIZ

PELET PRESİ

- Yüksek Üretim Kapasitesi
- Düşük Enerji Tüketimi
- Dayanıklı
- Güvenli Çalışma
- Kullanıcı Dostu

BilekTech
YEM MAKİNELERİ

ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ 9.CADDE
NO:3 26110 ESKİŞEHİR / TÜRKİYE
T: +90 222 236 0085 | F: +90 222 236 0095
www.bilektech.com | info@bilektech.com

kast etmeye çalışıyorum. Eğitim ve araştırmaya ve desteklemelere halen önem vermemiz gerekiyor.

Destekleme bizim ülkemiz için gerekli. Destekler tartışılabilir, herkesin farklı yaklaşımları, görüşleri, tercihleri de olabilir. Nihayetinde bu bir tercihtir. Desteklemeyi Bakanlığımız niçin yapıyor? Üretimin artırılması, verimliliğin artırılması, kalitenin ve hijyenin iyileştirilmesi, sağlığın korunması, üretici ve tüketici lehine olacak şekilde fiyat istikrarının korunması, kayıtlılığın artırılması gibi değişik amaçlarla destekleme yapılıyor. Bazen de yönlendirme

amaçlı da olabilir veya destekleme ile de bu söylediklerimle ilgili değil tam tersi bazı ülkelerde belki hayvansal üretimde olmasa bile bitkisel üretimde üretimi sabit tutmak üzere de destekleme yapılabilir. Bütün ümidimizi desteklemeye bağlamak doğru değil ancak ihtiyaç vardır, mutlaka desteklenmesi gerekir, buna hiçbir itirazımız yok. Bizim hedefimiz, isteğimiz desteğe ihtiyaç duymadan sektörümüzün gelişmesi ve rekabet gücüne kavuşmasıdır.

Hepinize saygılar sunuyorum, çok teşekkür ediyorum.

AYNI YÖNE
BAKIYORUZ

15.
Yıl

8. ULUSLARARASI YEM TEKNOLOJİLERİ FUARI

Un, İrmik, Pirinç, Mısır, Bulgur, Yem Değirmen Makineleri
ve Bakliyat, Makarna, Bisküvi Teknolojileri Fuarı

› 20-23 MART 2019

Istanbul Expo Center / HALL 9-10-11
Yeşilköy – İstanbul / TURKEY

www.idma.com.tr

Milling

Feed

Pulses
&
Rice

Pasta
&
Biscuit

Supplier
Industry

Parantez
Uluslararası Fuar A.Ş.

f idmaexhibition @ idma_fair in idma international exhibitions

"BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ)
DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR"

MİS LASTEIN

Yem Sektörünün Buluşma Noktası

13. TÜİYEM
ULUSLARARASI YEM KONGRESİ
VE YEM SERGİSİ

28 NİSAN 2018

2. OTURUM

3. OTURUM

agro
servis

www.agroservis.com.tr

İstanbul Ofis :

Mall of İstanbul Rezidans
Ziya Gökalp Mahallesi
Süleyman Demirel Bulvarı No: 7
B-Blok D:12 34306 Başakşehir/İST.
Tel. : +90 212 397 76 76
Fax : +90 212 397 76 77

**Agro Servis Depolama
Tesisleri :**

Horozgediği Köyü
Karanfil Sokak No: 2
Aliağa - İzmir / Türkiye
Tel.: +90 232 625 15 90
Fax: +90 232 625 10 94

28 NİSAN 2018 2. OTURUM

Moderatör

Aykut MÜFTÜOĞLU – TÜRKİYEMBİR Yönetim Kurulu Üyesi

Konuşmacılar

Alexander Döring – FEFAC Genel Sekreteri

Sergey Feofilov – UkrAgroConsult Genel Direktörü

Dr.Hsin Huang – IMS (International Meat Secreteriat) Genel Sekreteri

Bedri Girit – Ege İhracatçı Birlikleri Başkanı

2. OTURUM 2. SUNUM

AVRUPA YEM SEKTÖRÜ 2030 VIZYONU

Konuşmacı

Alexander DÖRING

FEFAC Genel Sekreteri

Değerli Meslektaşlarım,
TUYEM 13 'te yeniden sizlerle birlikte olmaktan büyük memnuniyet duyuyorum.
Etkinliğinize benim bu dördüncü katılımım, ilk katılımımı 2006'da diye hatırlıyorum, eski tarım bakanınız katılmıştı. O zamanlar Türkiye karma yem üretimimiz 6 milyon tondu, o zamandan bu yana fantastik bir iş gerçekleştirdiniz. Hala iyi bir gelişim hızı gösterdiğinizi görmek güzel ve bu, sektörünüz için çok güzel bir manzara.

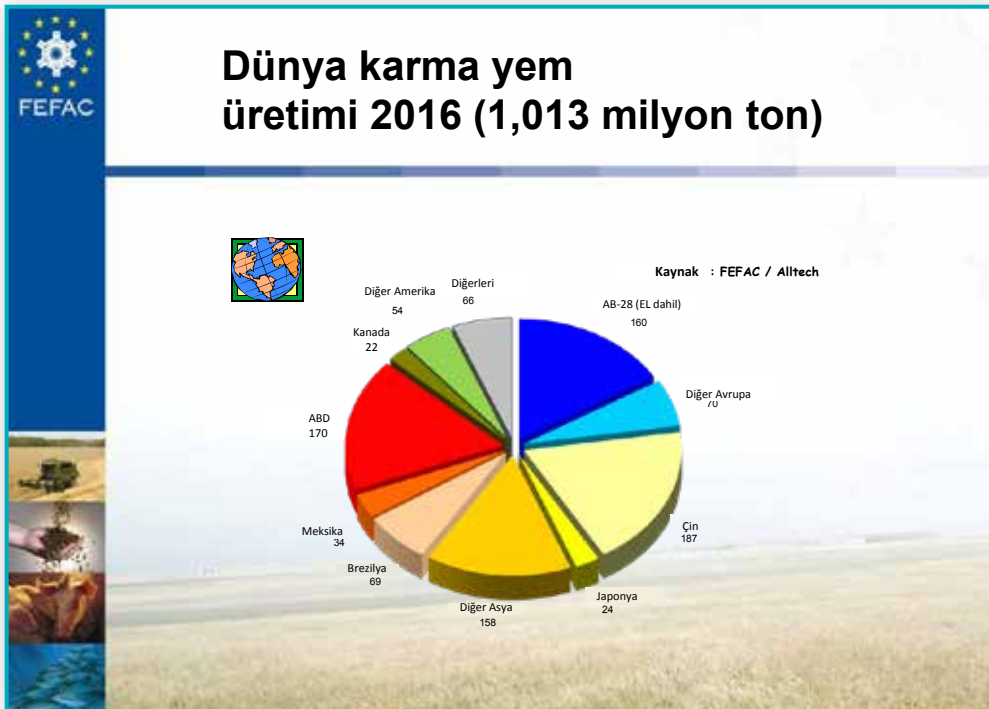
Dün kurumumuz adına bir konuşma yapan Başkanımız Nick Major ile tanıştınız sanıyorum, kendisi şu an Manchester'a dönmek zorunda kaldı ve bugün sizlerle olamadığı için özürlerini iletiyor. Şu an size daha detaylı olarak, Avrupa Yem Sektörü olarak yaşadığımız sürdürülebilirlik konusu ile ilgili tecrübelerimizi anlatacağım. Dün Sayın Nick Major açılış konuşmasında bu konudan biraz bahsetmişti. Bizler ayrıca bu konuyla ilgili olan antimikrobiyal direnç, gıda atıkları konularında yaşanan sıkıntılara da değineceğiz. Sizlere ve toplumsal talebe cevap verebilmek için yem sektörü olarak sürdürülebilirlik konusunda nasıl çözümler bulunabileceğine ilişkin FEFAC düzeyindeki görüşmelerimizden detaylıca bahsetmek istiyoruz.

Öncelikle, FEFAC'tan birkaç kelime ile bahsetmek istiyorum, 10 yıldan fazla süredir FEFAC üyesisiniz. Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye, Rusya, Sırbistan, İsviçre ve Norveç gibi komşu ülkelerden üyelerimizin yanı sıra, yem katkı birlikleri, eski gıda maddeleri (former food stuffs, gıdaya uygun şekilde üretilmiş fakat üretim ya da paketlenme nedeniyle ya da lojistik nedenlerle insan tüketimine sunulamayan ve yem olarak kullanıldığında sağlık açısından riskli olmayan ürünler) işleyenler ile beraber 32 adet üyemiz bulun-

maktadır. FEFAC'ın tüm çalışmaları yedi tane teknik komite ile yürütülmekte olup en son oluşturulan Sürdürülebilirlik Komitemiz 5 yıldır sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmaların büyük kısmını gerçekleştirilmektedir.

Başkanımız İngiltere'yi temsil ediyor ama Hollanda kökenli en büyük yem şirketi olan For Farmers için çalışıyor. Yönetim kurulumuz İtalya, Fransa, Portekiz, Almanya, Macaristan, Polonya, Hollanda ve Belçika birliklerinden gelen temsilcilerden oluşuyor. Hayvan Besleme, Karma Yem Üretimi, Süt İkame Yemleri, Premiks ve Mineral Yem, Balık Yemi, Yem Güvenliği ve Yönetimi ve Sürdürülebilirlik olmak üzere farklı konu başlıkları altında çalışıyorlar. Bu ekiplerin arındaki kişiler olmasaydı politika ve stratejilerimizi belirleyemzedik.

Sürdürülebilirlik kavramına bakacak olsak, bunu global anlamda ele almamız gerekecektir. Dün Nick Major'ın da konuşmasında söylediği üzere, genel olarak sürdürülebilirlik konusuna baktığımızda hep global zorluklardan bahsediyoruz, bu kez de Avrupa düzeyinde ne yapabileceğimize dair yollar bulmalıyız.

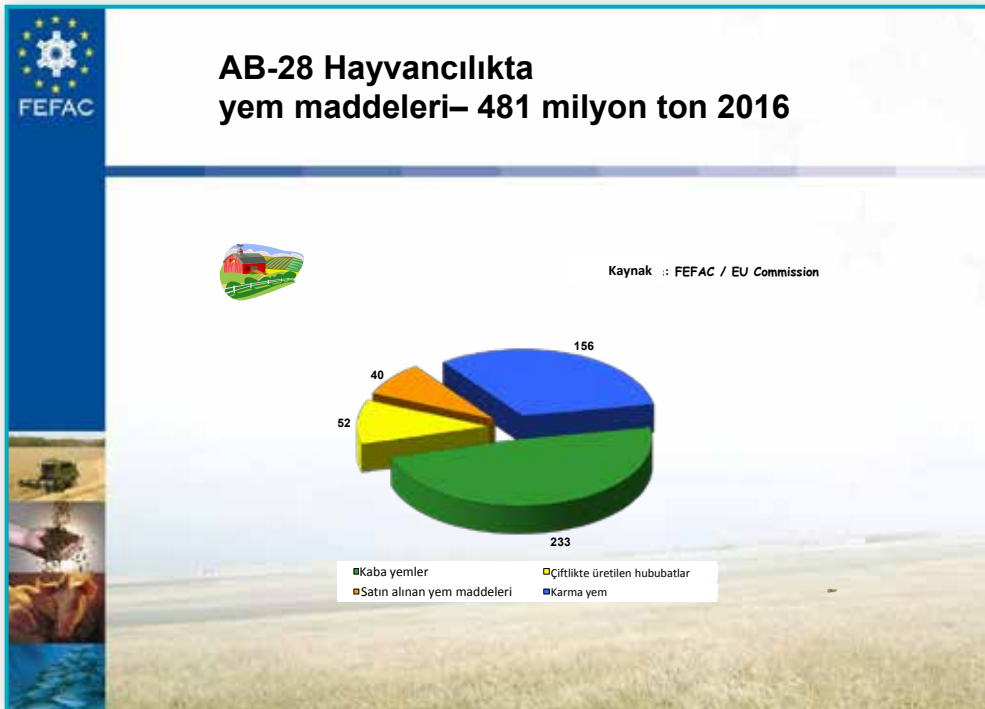

Global yem üretimi ile ilgili IFIF verilerine baktığımızda, Avrupa hala büyümeye devam ediyor. AB'yi diğer Avrupa ülkeleriyle bir arada değerlendirdiğimizde 230 milyon ton gibi bir rakam yapıyor. Bu demek oluyor ki Avrupa üretimi de dahil olmak üzere dördüncü sırada yer alarak global yem üretiminde önemli bir yere sahibiz. Ama tabii ki dünya lideri Çin, bunu Asya ile birleştirdiğinizde hayvancılık sektörümüzün son yıllarda nereye gittiği çok açık görülüyor. Kuzey Amerika hala büyümesini sürdürmekte, Kanada ile birlikte tüm Amerika'nın üretimini düşündüğünüzde neredeyse 200 milyon ton civarında bir üretim görünüyor. Yani global karma yem üretiminin liderleri olarak Avrupa, Çin, Asya ve Amerika olmak üzere 4 önemli bölge çıkıyor. Avrupa Birliği'nde yem cinslerine göre dağılım, bence sürdürülebilirlik ve güvenlik sorunu açısından da önem taşıyor, burada yaşayan sadece bizler değiliz. Sektörümüz sıkıntı yaratan bir sektör değil. Avrupa karma yem üretimi çiftlik hayvanları tarafından tüketilen yemin 1/3 'üne tekabül ediyor. Avrupa'da tüketilen yemlerin 2/3'ü kaba yemler de dahil olmak üzere çiftliklerde üretiliyor. Dünkü oturumlarda Türkiye'nin kaba yemlerden kaynaklı sıkıntıları hakkında konuşmuştuk.

Elbette çiftçilerin büyük kısmı kendi yem maddelerini kendi arazilerinde üretmekte ya da tüccarlarından doğrudan satın almaktadır, bunlar grafikte sarı ve turuncu ile gösterilmiştir. Bizim toplam pazar payımız yaklaşık %30-33 civarındadır. Sürdürülebilirlikle ilgili sorunlara dair nasıl bir katkı sağlayacağımız önem taşıyor.

Avrupa'ya daha yakından baktığımızda burada sektörümüzün gidişatı ile ilgili bazı yapısal rakamlar var. Avrupa'da bildiğiniz üzere çok güçlü bir pazar var. Görüyorsunuz sektörümüzün ortalama tonaj ve kapasitesi artıyor, 15 yıl önceki genişleme politikasının büyük etkisini görüyorsunuz. On büyük Avrupa ülkesi bir araya gelerek FEFAC'a katıldı, endüstrimiz daha da güçlendi. Ortalama kapasite artıyor ve her yem fabrikası başına 45.000 ton 'a çıkıyor. Tabii ki toplam yem fabrikası sayısında bir azalma görülüyor, 3500 yem fabrikası olduğu tahmin ediliyor. FEFAC verilerine göre Avrupa'da farklı hayvan cinsleri için karma yem üretimlerine baktığınızda kanatlı, pazar payının 1/3 'üne ve yaklaşık %34'üne sahip olarak 5 yıldır bir numaralı segment oluyor. Kanatlıyı domuz yemi ve üçüncü olarak -belki de bizim süt üretimimizden dolayı- büyükbaş yemi takip ediyor ve sonrasında diğerleri geliyor.

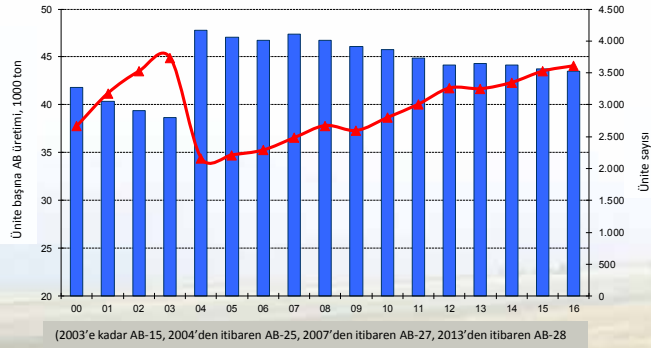

Yem üretim üniteleri sayısı ve ortalama büyüklüklerinin gelişimi

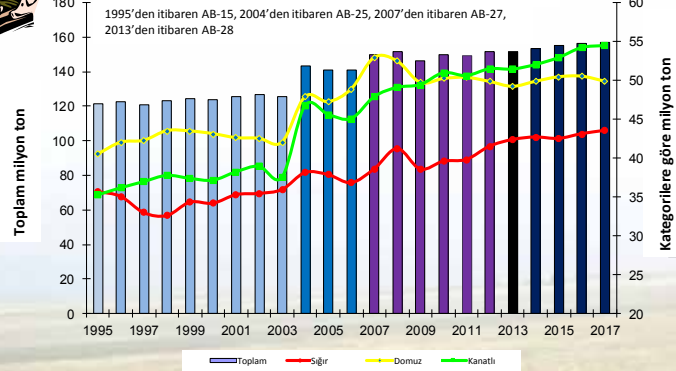
Kaynak: FEFAC

AB-28 Kategorilerine göre karma yem üretiminin gelişimi (+0.2% in 2017 vs 2016)

Kaynak: FEFAC

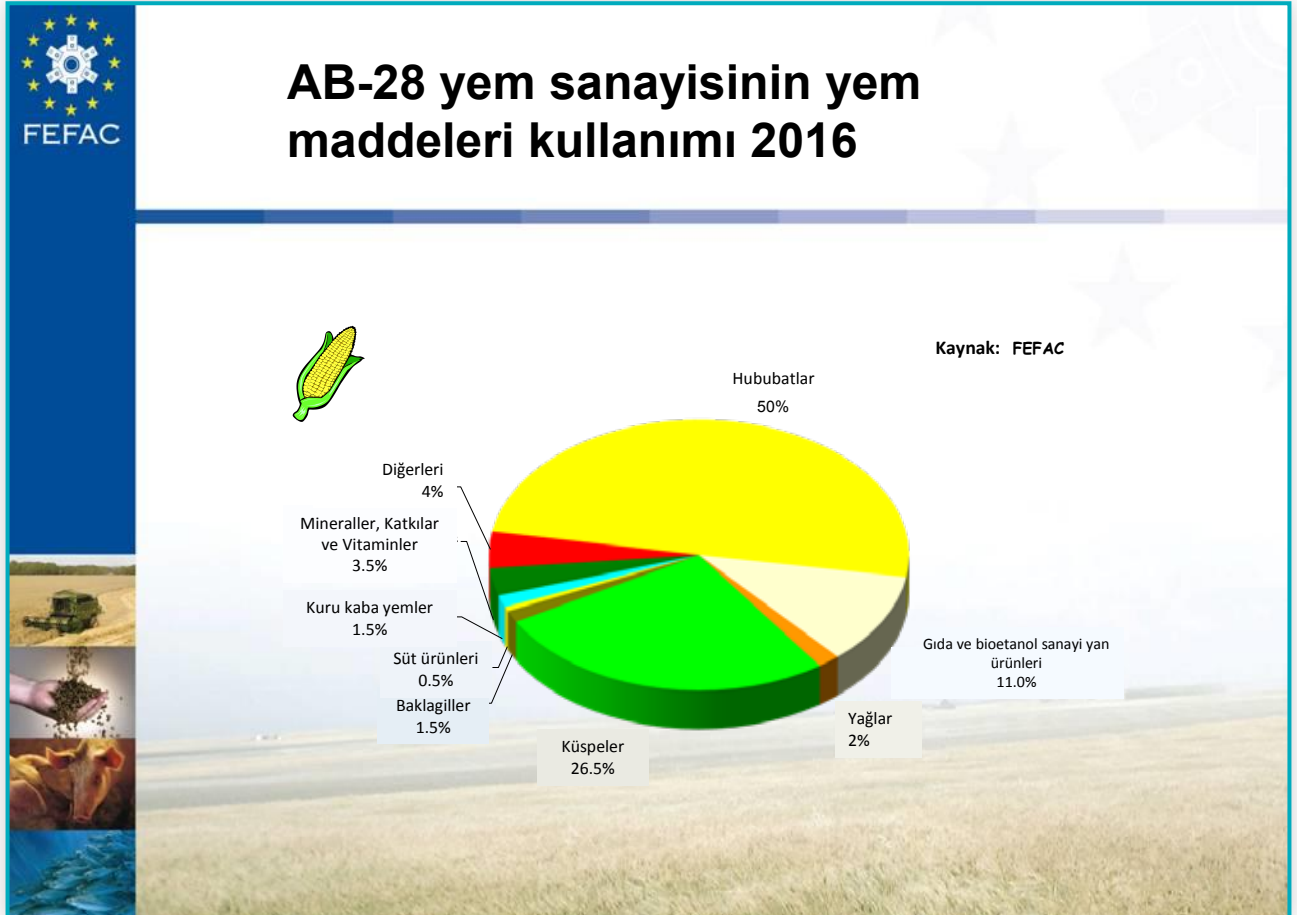

Yem cinslerindeki gelişime baktığımızda; kanatlıdan bahsettik, 2010-2011 den sonra gelişmeye başlıyor ve 2012'den itibaren şu an da Avrupa'da açık ara lider segment olarak görülüyor. Domuz yemi tarafında belirgin bir düşüş görüyorsunuz aynı yıllarda, sığır yemi üretimi ise süt üretimi nedeniyle hala gelişimini sürdürüyor.

Yine sürdürülebilirlik sorununu anlayabilmek için, yem hammaddelerimize bakmalıyız ki burası sürdürülebilirlikle ilgili sorunların çoğunun bağlantılı olduğu noktadır. Geçen yıllar içinde Avrupa'da durumun nasıl geliştiğini incelediğimizde; mısır, arpa, buğday gibi yem hammaddelerinin hepsini beraber dikkate aldığımızda kullandığımız yem maddelerinin yarısı (hububatlar) kendi ürettiğimiz hammaddelerden oluşmaktadır. Yıllan yıla az miktarda mısır ithalatı olabiliyor ama esasen İspanya ve Portekiz'deki gibi kuraklık durumları olmadığı zamanlarda mısır

konusunda kendimize yeterli durumdayız. Temel olarak sarı kısım kendi ürettiğimiz yem hammaddeleri, enerji kaynağı hammaddeler açısından Türkiye'ye göre biraz daha rahat bir durumdayız diye düşünüyorum. Proteince zengin bileşenler, küspeler vs. açısından durumlar elbette tamamen farklı ve kıyaslanabilir, yeşille gösterilen alanda gördüğümüz küspeler %26 oranında kullanılıyor. Kanola başta olmak üzere kendi protein kaynaklarımız da bulunuyor, ayçiçek de Türkiye'deki gibi yüksek miktarda üretiliyor. Soya ihtiyacımızı ithalatla karşılamak durumundayız, Avrupa'da soya üretimi artıyor fakat çok küçük ölçekte yapıyor.

Dünkü tartışmalarda öğrendiğimize göre Türkiye'de bazı kişiler ithalattan hoşlanmıyorlarmış bazı nedenlerden dolayı ama biliyoruz ki ithalata bağlı olmak zorundayız. Pazar erişimini sağlamak zorundayız, hayvancılık endüstrimiz için bu yaşamsal bir

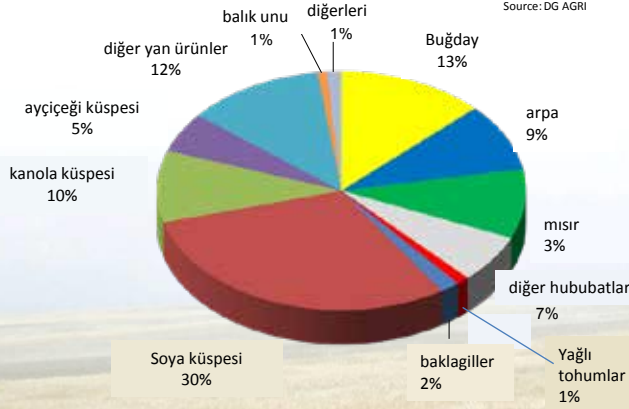

AB-28'de yemde kullanılan proteinlerin kaynağı 2016/17

«eşdeğer protein» içinde ifade edilir, kaba yemler hariç

Source: DG AGRI

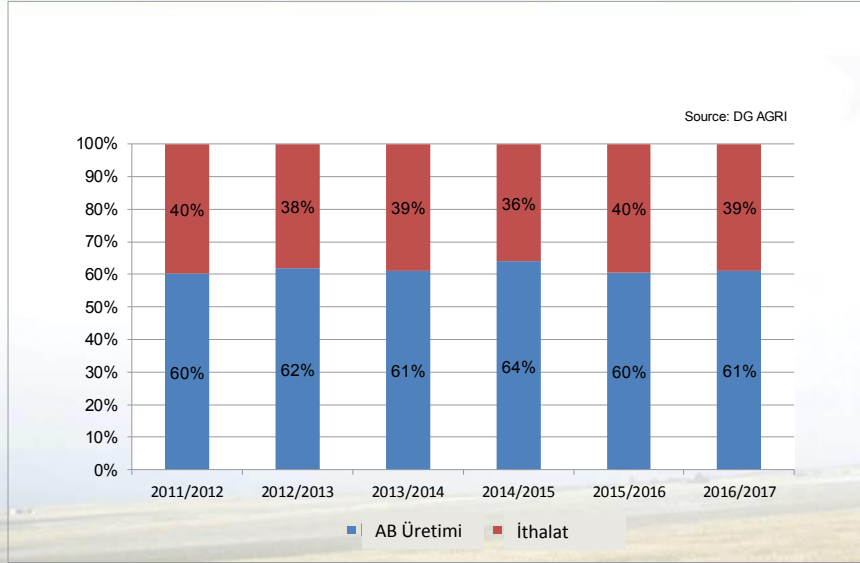
konu. Amerika gibi bölgelerde üretilen proteince zengin bileşenlere erişemeseydik nereye giderdik? Burada yağlı tohumların ithalatının payını, diğer ürünlere kıyasla görüyorsunuz. Yemlik hububatları baktığımızda, ağırlıklı olarak kendi yetiştirdiğimizin yanı sıra, kuraklık olduğu zamanlarda mısır ithalatımızın da olduğunu görüyoruz. Kendine yeterlilik konusundaki tabloda, hububat tarafında gerçekten AB'deki kendi kaynaklarımız açısından iyi durumda görünüyoruz, fakat küspeler tarafında tam tersi bir tablo görüyoruz. Türkiye'deki gibi kendine yeterlilik %5 civarında, %95 oranında ithal ediyoruz. Kolza tohumu küspesi, ayçiçeği küspesi gibi diğer ürünlerde durum daha iyi gibi görünüyor. Ama yine söylemeliyim ki sürdürülebilirlik sorunu mantık olarak aslında protein sorundur ve gelecekte protein ihtiyacımızı nasıl ve nereden karşılayacağımızı düşünmemiz gerekiyor.

Global karma yem üretiminden bahsederseniz, 1 milyar ton, fakat dünkü tartışmalardan da biliyoruz ki gelecekteki nüfusumuzu beslememiz için 2 milyar tona ihtiyacımız var. Buradaki en önemli soru, önümüzdeki 10 yıl içinde ihtiyacımızı karşılamak için proteinlerimizi nereden elde edeceğiz.

Yine burada, protein sıkıntısını görüyoruz, proteince zengin en önemli hammadde olarak soya fasulyesini görüyoruz, Avrupa'da bununla ilgili ilginç bir tartışma var elbette proteince zengin kaynaklar açısından soya ilk sırada ama tek kaynak o değil. Genelde politikacılar hububatlarımızdan da önemli ölçüde protein sağladığımızı göz ardı ediyorlar. Protein seviyeleri daha düşük olsa da, buğday, arpa, mısır gibi hububatların katkısına baktığımızda bunun toplamda büyük bir miktara tekabül ettiğini ve hatta toplamda bunun soyadan gelenden daha büyük bir hacme ulaştığını görüyoruz. Biliyorum amino

AB'nin protein arzında kendine yeterliliğin gelişimi (%)

asit profilleri açısından kalite farklı, ama otoritelerimizi, Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü (DG Agriculture)'nü gerçek bir protein denge tablosu hazırlamaya ikna etmek bizim için önemli. Çünkü her zaman soyaya odaklanıp ona bağlı kalmak doğru değil. Çünkü gerçek bir amaca yönelik tartışmalar yapmamız gerekiyor. Hububatlarımız ve ayçiçeği ve kolza küspeleri gibi orta seviyede protein içeren küspeler de dahil tüm protein kaynaklarımıza da bakmamız gerekiyor.

Şimdi bu tartışmalardan bahsedeceğim. Tarım Komisyonu başkanı bu Şubat ayında "Avrupa'nın kendi protein planına ihtiyacı olduğunu" söyledi ve bu konuda paydaşlar arası görüş alışverişi ve bilgi paylaşımının önemi üzerinde durdu. AB'nin ithalat bağımlılığının yaklaşık %40 olduğunu söyleyerek bu konuda çalışmalara başladılar. Tüm farklı kaynaklar dikkate alındığında protein ihtiyacımızın yaklaşık

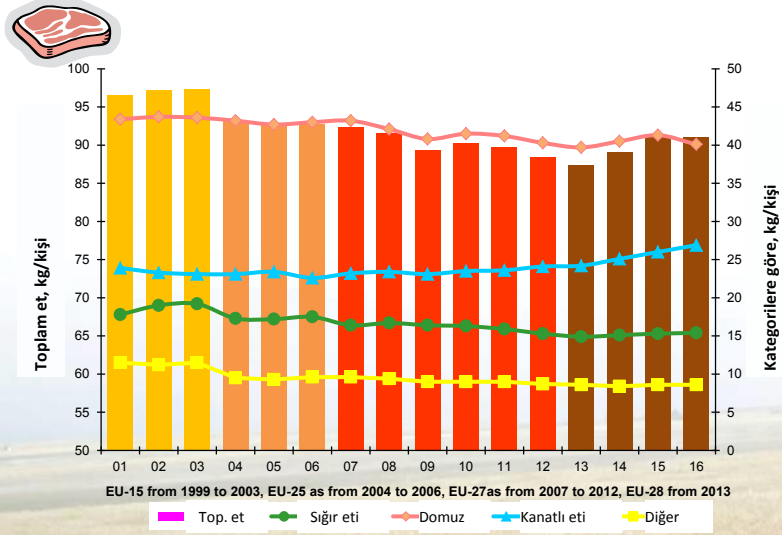
%60'ı AB yerel üretiminden karşılanıyor, fakat burada %40 ithalat olduğu görülüyor.

Sürdürülebilirlik konusuna geçmeden önce birkaç genel durumdan bahsetmek istiyorum. 2016 verilerine baktığımızda AB 27'de toplam 160 milyon ton, Türkiye'de 20,4 milyon ton karma yem üretimi olduğunu görüyoruz, biliyorum bu rakamlar değişti, Türkiye'de de yıllık %5-8 oranında büyüme var. Komşularımızdan Türkiye, Rusya yem pazarında önemli oyuncular olarak görülüyor. AB ve komşularımızla birlikte Avrupa karma yem üretimi toplam 230 milyon ton üzerinde görünüyor.

Et tüketimleri konusuna gelecek olursak, AB'de tüketim rakamları et ve hayvansal ürünler açısından fazlasıyla doymuş bir pazar gösteriyor. Genel olarak Avrupa, Türkiye'den farklı olarak giderek yaşlanıyor, bunu hayvansal ürün tüketimlerinde de açıkça görüyoruz. Kanatlı eti gayet güzel devam ediyor, tüketim

AB'de kategorilerine göre et tüketiminin gelişimi

alışkanlıkları açısından sığır eti azalıyor ve toplam et tüketimi düşüş eğiliminde. Ancak bu durum, artan hayvansal ürün ihracatı ile telafi ediliyor ve bu bizim sektörümüzün gelişimi açısından önemli bir sürücü güç, en çok ihracat yapılan pazar ise Çin.

Kendine yeterlilik açısından Türkiye rakamları ile karşılaştırsak, hayvansal üretim çok iyi fakat çoğu kategoride kendine yeterlilik açısından iyi durumdayız. Bu demek oluyor ki bazı şeyler ihraç edilmeli ve örneğin yağsız süt tozunda 300 bin ton stok fazlası var. Komisyon bunu ne yapacağını bilemiyor. Genel eğilimi bu şekilde, hayvansal ürün üretiminin gelecekte büyümesi Çin, Asya ve diğer pazarlara ihracat imkanına bağlı olacaktır.

Bildiğiniz üzere ben bir ekonomistim ve rakamları severim ve ama burada sayı kısmını bitirip sürdürülebilirlikle ilgili vizyon ve stratejimize, bu alanda topluma nasıl çözümler sunabileceğimize geçmek

istiyorum. AB gündeminde ne var? Ortak Tarım Politikası (OTP) 2020 reformu ki şu an revize ediliyor ve AB Protein Planı. Şu an için OTP ile entegre edilmedi. Protein planı için ağırlıklı olarak proteince zengin bitkiler için pazar imkanları araştırıyorlar ki proteimli bitkiler Avrupa'da yıllardır ihmal ediliyordu. Gerçek bir piyasa ya da bu ürünlere çok fazla ilgi yoktu ama şu an kendi proteince zengin bitkilerimize daha ilgiyle odaklanılıyor. Fakat umuyoruz ki en sonunda özellikle üye ülkelerin talepleri nedeniyle bu tartışma OTP 2020 ile entegre edilecektir.

Başkanımızın bahsettiği üzere bir de Sirküler Ekonomi konusu var, bu da kaynak etkinliği ile ilgili. Ayrıca iklim anlaşmasına (Paris COP Anlaşması) katılması ve bunun Türkiye'de uygulamaya geçirilmesi, daha az karbon ayak izi açısından Türkiye için de çok iyi olacaktır. Dünya çapında hayvancılık sektörü olarak sera gazı emisyonuna çok büyük katkı sağladığı-

mız için bu hayvancılığı da etkileyecektir. Dolayısıyla bu iklim değişikliği anlaşmasının etkileriyle yakından ilgilenmeliyiz, çünkü bu işimizle ilgili.

Şu an AB'ye özgü fakat gelecekte global bir konu haline geleceğine inandığım bir konu: Ormansızlaşma. Bizler Avrupa'da ormansızlaşma konusunda STK'lar tarafından yıpratılıyor. Dünyanın yağmur ormanlarını hayvanlarımıza yedirmekle suçlanıyoruz, her gece bunu düşünüyorum çünkü bu konuda bizler STK'ların sürekli saldırısı altındayız ve bu konuyu ciddiye alarak faaliyette bulunmalıyız.

Başkanımızla, sürdürülebilirlik gündemi açısından sürücü güç olan hayvan sağlığı ve refahı sorunu üzerine konuştuk. Bu konuda detaylara girmeyeceğim başkanımız bu konudan bahsetmişti.

İki yıl önce Antalya'daki FEFAC Kongresi'nde, 3 ana başlıktan oluşan FEFAC 2030 vizyonumuzu oluşturduk. Vizyonumuzun merkezine yine hayvan beslemeyi koyduk, çünkü çözümlerden bahsedeceksek toplumun hayvancılık sektöründen beklediği cevapların çoğunu hayvan besleme biliminde bulabiliriz. Dolayısıyla buradaki çıkış noktamız hayvancılık sektöründe hayvan beslemenin ismini " sürdürülebilir hayvancılık sektörüne çözümler sağlayan çok fonksiyonlu bir bilim" olarak tanımlamaktır. Zaten sürdürülebilirliğin anahtarı olduğunu sizler de biliyorsunuz. Bizler hayvan besleme ile bu zorlukların çoğunu çözebiliriz.

Yem güvenliği de ana başlıklarımızdan bir tanesi, güvenli değilseniz sürdürülebilir bir sektör olamazsınız. Bu, yem maddesi kaynakları ararken her zaman aklımızda tutmamız gereken minimum gerekliliktir.

Üçüncü ana başlığımız da tabii ki sürdürülebilirlik ve bu bizim sorumlu ve kaynakları etkin kullanan bir yem sanayii olduğumuza dair kanıtlarımızı göstermemizle ilgilidir. Genel olarak vizyonumuz; bilgiye dayalı büyüyen, rekabetçi bir hayvancılık sektörünün güvenilir bir partneri olan yem sanayiini desteklemeye yöneliktir. Yani bu şu demek oluyor ki; sürdürülebilirlik başlığı altında 3 alt başlığımız var, bunlardan birisi kaynak etkinliği sorunu. Elbette buradaki herkes bunun, "yem dönüşüm oranı" demek olduğunu biliyordur. Fakat bu odanın dışındaki hiç kimse " yem

dönüşüm oranının ne demek olduğunu" bilmiyor. Bizler sektörümüzün dışındaki kitleye sektörümüzün başarısını açıklamakta pek başarılı olmadık. Kaynak verimliliğini hayvancılıkla uğraşan müşterilerimize sağlayamıyorsak zaten burada olmamalıyız fakat bunu toplumun geneline de daha iyi açıklayabilmeliyiz. Sorumlu tedarik konusu bizi yine ormansızlaşma ve buna bağlı diğer sorunlara geri götürüyor. Emek kaybı, çocukların çalışması konusunu düşünelim. Tekstil, kola sektörlerinde neler olduğunu biliyorsunuz. Balık unu ile ilgili olarak birkaç yıl önce Asya'da balıkçıların aynı şekilde çocuk işçiler çalıştırdıklarını duyduk. Bu belki çevresel bir sorun değil ama son derece dikkatle ele alınması gerekiyor. Bence uzun süreçte karşılaşacağımız sorunlar, daha çok çocuk işçilerle ilgili bu tür sosyal konular olacaktır. Çocuk işçi çalıştırılmasına örnek olarak, transgenik olmayan ürünler Türkiye'de popüler biliyorum. Peki, GD olmayan soyayı nereden temin ediyoruz? Hindistan gibi yerlerden alıyoruz. Peki, Hindistan'da çocuk işçi çalıştırdığını duymadınız mı? Bu sürdürülebilir bir çözüm mü, tekrar düşünün. Bu çok ciddiye alınması gereken, sosyal sivil toplum kuruluşlarının da dikkatinden kaçırılması gereken bir konudur. Çevresel ayak izleri de, sürdürülebilirlikle ilgili olarak, iklim değişikliği sorununa cevap olacak anahtardır.

Son iki yılda ne yaptık? İyi yol aldığımızı düşünüyorum, gayet etkileyici bir liste görüyorsunuz burada.

İlk çalışmamız GFLI/PEF: Global Yem Yaşam Dönüşümü Değerlendirme Enstitüsü / Ürünlerin Çevresel Ayak izleri. Üç yıl önce FAO tarafından onaylanan, global olarak onaylanmış çevresel etki değerlendirme metodolojisini ele alıyor. Şubat ayında ise kendi çevresel ön -değerlendirme metodolojimiz Avrupa Komisyonu tarafından onaylandı. Konferans bu hafta yapılacak, yani şu an kitaplara girdik. Sektör olarak bizim belirlediğimiz metodoloji yem sektörü aktivitelerimizin çevresel etkisini hesaplamak için tek referans olarak Avrupa Komisyonu tarafından onaylandı.

Sorumlu soya kaynakları arzı kılavuzlarını oluşturduk. Tüm ortaklarımız ve şu an burada bulunan USSEC de bu bağlamda önemli ortaklarımız oldu.

Bu da 2 yıl önce internette yayınlandı ve Cenova'da uluslararası organizasyon düzeyinde değerlendirme başladı. Bu grupta endüstriden satın almacı bulunmuyor, soya üreticileri tarafından iyi tarım uygulamaları programına uygun üretim yapılıp yapılmadığından emin olmak için gerçekten bağımsız bir gözetim yapılıyor.

Üçüncü başlığımız hayvan beslemenin rolü. Hayvan beslemenin çiftlik düzeyinde antibiyotik ihtiyacını azaltmada etkili olabileceğini anlatmak için bu konuda ciddi çalıştaylar yapmaya başladık.

Global Yem Güvenliği Enstitüsü/Ürünlerin Çevresel Ayak İzleri, burada fikrimiz şu; politikacılardan şikayet etmeyi bırakın, biliyorsunuz ki bu sizi hiçbir yere ulaştırmaz. Sorumlu bir endüstri olarak yapmamız gereken çok çalışmak, sektörümüze özgü çözümler sunmak, kılavuzlar ve metodolojiler oluşturmak. Böylece politikacılara görevimizi yaptığımızı gösterip, bu çalışmalarımızı kendi politikalarına dahil etmelerini isteyebiliriz. Bu strateji sektörümüz açısından daha faydalı olacaktır.

Çevresel ayak izleri konusunda yaptıklarımız, iklim değişikliği anlaşması ve ormansızlaşma planı ile ilgilidir. "Yeşil" ürünler için Tek Pazar, hayvancılık ürünlerinin son tüketiciye ulaştırılması ve çevresel iletişimin gerçekleştirilmesi, OTP, Protein Planı ve Sirküler Ekonomi ile ilgili olarak Avrupa'daki önemli

politik gelişmeler konusunda masaya getirebileceğimiz ve karar alıcılara sunabileceğimiz çalışmalarımız ve tekliflerimiz var.

Gıda ve yem rekabetini ortadan kaldırmakla suçlanıyoruz ve bu nedenle baskı altındayız. Yapmamız gereken şey güvenilir planlar üzerinden görüşmelerimizi sürdürmektir, çünkü panelde bahsedildiği gibi istediğimiz seviyeye ulaşabilmek için et ve süt endüstrileri ile birlikte çalışarak kardeşliğimizi sürdürmeliyiz. Çünkü bunların çoğu yem kaynaklarımızla ilgili. Yani politikacılara doğru mesajların ulaştırıldığından emin olmak için müşterilerimizle daha iyi iletişim kurmalıyız.

Sonuç olarak, neden çevresel ayak izimiz bu kadar fazla? On yıl önce FAO, iklim değişikliği üzerinde yem kısmının etkisini %45 olarak açıklamıştı, bu çevre üzerine etkimiz açısından büyük bir rakam. Global ve Avrupa düzeyinde bu şekilde. FAO'nun çevresel ayak izi metodolojisi 3 yıl önce yayınlanmıştı ve şimdi Amerika ve Brezilyalı ortaklarımızla bir veri tabanı oluşturmaya çalışıyoruz. 1800'den fazla yem bileşeni için Yaşam Döngüsü Değerlendirme konusunda ilk global veri tabanını oluşturduk. Bu veri tabanı önümüzdeki ay yayınlanacak, inceleyip kendi kullandığınız hammaddelerin çevresel etkisini global verilerle kıyaslayabilirsiniz.

Sabrınız ve ilginiz için teşekkür ederim.

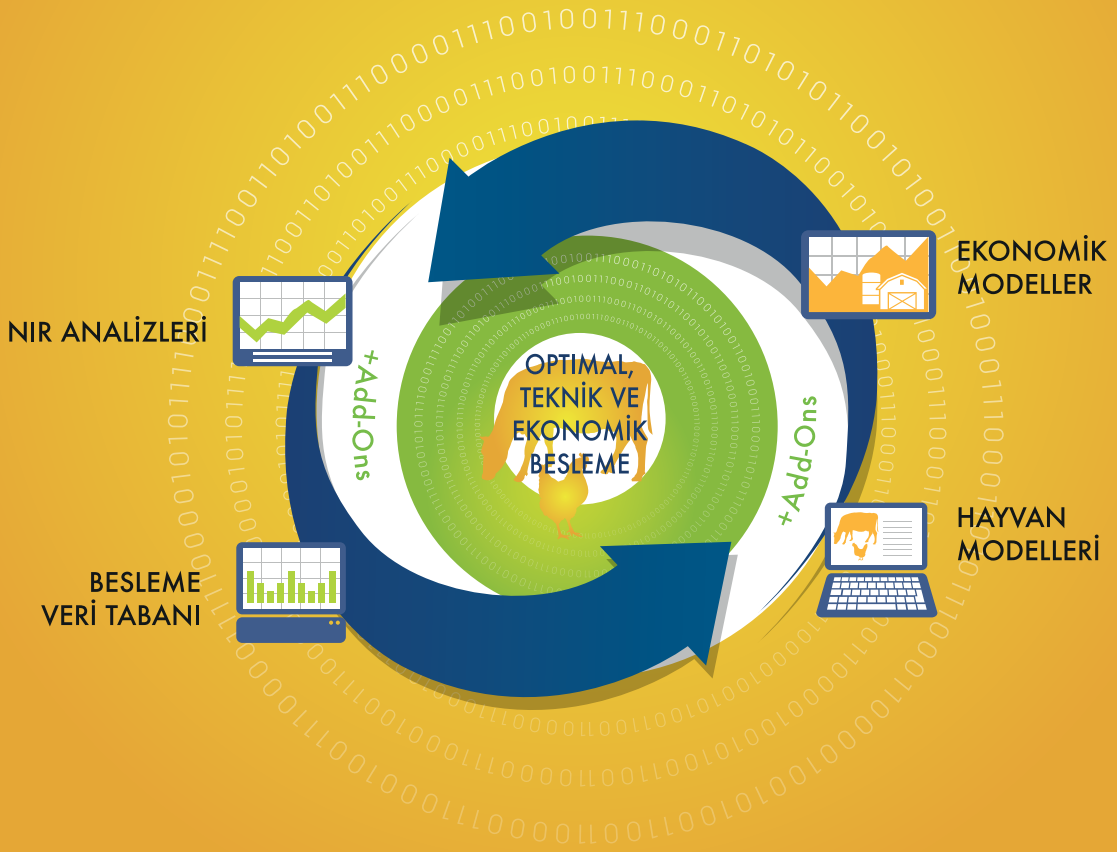

Cargill Premix & Nutrition Türkiye

Daha iyi yaşam için daha iyi beslenme

- Yüksek kaliteli, uygun maliyetli ürünlerden oluşan geniş bir premiks ve yem katkı maddeleri portföyü
- İhtiyaçlarınıza göre çiftlikte uzmanlık ve özel çözümler
- Modern teknoloji ve besin analizi
- Tutarlı değerler ve başarınıza olan bağlılık

Optimum Besleme, Maksimum Kazanç

Nutriopt, hayvan beslemesinin gerçek zamanlı analizler, modellemeler ve hesaplamalarla optimize edilmesini hedefleyen entegre bir hizmet ve araçlar bütünüdür.

Nutriopt: Kazanan olmak için bir fırsat!

2. OTURUM

3. SUNUM

KARADENİZ BÖLGESİ YEM TİCARETİNDEKİ BEKLENTİLER

Konuşmacı

Dr. Sergey FEOFİLOV

UkrAgroConsult Genel Direktörü

Değerli Meslektaşlarım,
Öncelikle Kongre organizatörlerine bana burada olma ve Karadeniz Bölgesi yem ticareti hakkındaki görüşlerimi sunma imkanı verdikleri için teşekkür etmek istiyorum.

Bu sunumu yapmam istendikten sonra kendime şu soruyu sordum. Neden yemlik tahılların ticaretindeki durum Türkiye hayvancılık sektörü için önemli? Çünkü Türk hayvancılık sektörü gayet etkileyici şekilde büyüyor. Elbette, Karadeniz bölgesindeki hububat üretimi de artıyor ve Türkiye geçen yıl yem sektörü için 12 milyondan fazla hammadde ithal etmiş. Bu ithalatın büyük kısmı Rusya ve Ukrayna gibi Karadeniz ülkelerinden sağlanmıştır.

Karadeniz bölgesindeki en büyük buğday üreticisi olarak Rusya'dan başlamak istiyorum. Rusya'daki buğday üretimi 2016 yılında genel olarak buğday üretimi ve genel olarak tahıl üretimi bir önceki yılın rekoltesine göre biraz düşük olmuştur. Zaten Rusya buğdayı %75-85 oranında unluk kalitede olduğu için Rusya'dan Türkiye'ye yemlik buğday ithalatı potansiyeli diğer ülkeler gibi yüksek değildir. Rusya buğday ihracatında en büyük iki pazar Afrika ve Asya'dır.

Ukrayna, Karadeniz bölgesindeki ikinci büyük buğday üreticisidir. Ukrayna'daki yemlik buğday ihracatının toplam buğday ihracatındaki payı %51 civarındadır. Eğer 3 sezonluk yem ihracat yapısını düşünürsek yemlik buğday ihracatı bu şekildedir. Yemlik buğdayın payının diğer buğdaylara göre daha yüksek olduğu görülecektir.

Ukrayna buğday hedef pazarlarına baktığımızda önemli pazarlar Rusya'ninkine benzer durumda, belki burada Kuzey Afrika'nın payı Asya'dan biraz daha fazla olabilir. Ukrayna'nın bu sezonun 7 aylık döneminde Türkiye'nin buğday ihracatındaki payının %3 arttığını ve toplamda 40 milyon ton buğday ihraç ettiğini görüyoruz.

Yem sektörü için bir diğer önemli tahıl olan arpada, geçen yıl yüksek rekolte ile üretim yapıldı. Tahminimiz

Karadeniz Bölgesi ülkelerinde bu yıl hava koşulları nedeniyle arpa üretiminde hafif bir düşüş olacağı yönündedir. Ukrayna arpası için hedef pazarlara baktığımızda Türkiye'nin ithalatı % 3-4 civarında. Rusya'nın arpa ihracatındaki hedef pazarına bakarsak, arpa açısından Rusya Türkiye için daha önemli görünüyor. Rusya'nın arpa ihracatında Türkiye'nin payı %8 olarak görünüyor. Hem Rusya hem de Ukrayna için arpa ihracatı açısından en büyük pazar Suudi Arabistan'dır.

Mısır, hayvan besleme açısından çok verimli bir hububattır. Ukrayna' mısır üretiminde son 7-8 yıla baktığımızda, artan verim nedeniyle üretimin 19 milyon tondan 25-30 milyon tona çıktığını görüyoruz. 2016 ve 2017 'de Ukrayna mısırının en büyük alıcısı Avrupa Birliği olmuştur; Mısır, İran, Çin ve Türkiye de önemli ihracat pazarları arasında yer almıştır. Ukrayna'dan Türkiye'ye mısır ihracatı son 18 ayda etkileyici bir artış göstermiş, Türkiye'nin mısır ithalatının Ukrayna mısır ihracatı içerisindeki payı %1'den % 8'e yükselmiştir.

Rusya'daki mısır miktarı Ukrayna'ya kıyasla daha düşüktür fakat büyümeye devam etmektedir. Aynı şey Rusya mısır ihracatı için de söylenebilir. Rusya mısır ihracatı Ukrayna'nın ihracatından daha azdır, fakat etkileyici bir gelişim göstermektedir. Rusya'nın Türkiye'ye mısır ihracatı önem taşımaktadır. Elimizdeki verilere göre Rusya mısırını toplam Türkiye mısır ithalatının %70'ini oluşturmaktadır.

Soya, yem pazarı açısından kaçınılmaz bir üründür. Ukrayna soya üretimi son 3-5 yıldır 4 milyon ton olarak devam etmektedir, ihracat ise 2 milyon ton civarındadır. Aslında Ukrayna'da üretilen soyanın yarısının ihraç edilmesinin nedeni olarak ihracat fiyatlarının teşvik edici olması gösterilmektedir. Soyanın 2 milyon tonu da kırma işlemine tabi tutuluyor ve buradan da 400 bin ton soya küspesi elde ediliyor. Ukrayna'da üretilen soya küspesinin neredeyse

tamamı ihraç ediliyor ve bu konudaki önemli pazarlar Beyaz Rusya, AB, Gürcistan ve Azerbaycan.

Ukrayna'da ve Rusya'da soya yağı üretimi giderek artıyor, şu anki üretim 3,5 milyon ton civarına ulaşmıştır. Soyanın büyük kısmının Uzak Doğu'da üretildiğine dikkat etmek gerekiyor ve Çin'e ihraç ediliyor ve Çin pazarı Rusya soyası ihracatı açısından önemli bir pazardır. Uzak Doğu'da üretilen soyanın bir diğer kısmı da Rusya'nın diğer bölgelerine yağa işlenmek üzere demir yolu ile taşınıyor. Rusya soya küspesi üretimi yaklaşık 1 milyon ton ve soya küspesi ihracatı 350 bin ton civarında, toplam yerel tüketim ile birlikte yaklaşık 600-700 bin ton oluyor. Rusya'nın geriye kalan ihracatı Avrupa Birliği ülkelerine gönderiliyor.

Diğer bir önemli konu da hububat fiyatları. Önceki sezon ve yeni sezonun tahıl fiyatlarını kıyasladığımızda %10-15 civarında dikkat çekici artışlar görüyoruz. Arpa için artış yine yüksek oranda. Burada en önemli soru, nasıl bu eğilim devam eder? Tahminimiz artan fiyatların hava koşullarından kaynaklandığı ve bu artış eğiliminin kısa süreli olacağı yönündedir. Çünkü bazı bölgelerdeki kuraklık durumunun bu fiyatların artışına sebep olduğunu düşünüyoruz. Eminim 9-12 ay içinde yemlik hububat fiyatları düzelecek ve daha önceki seviyelere düşecektir. Elbette fiyatlar 2-3 yıl içinde daha yavaş bir şekilde artmaya devam edecektir.

Yem sektörü için vazgeçilmez bir ürün olan buğday kepeğinde en büyük ihracatçılar Karadeniz Bölgesi'nde yine Ukrayna ve Rusya'dır. Geçen sezonda toplam miktar 1,5 milyon ton idi, sanıyorum ki bu sezon da kepek arzı aynı seviyelerde olacaktır.

Başka bir Karadeniz ülkesi olan Romanya hakkında da birkaç cümle söylemek istiyorum. Romanya'nın mısır ihracatı son üç yıldır artış göstermekte ve iniş çıkışlı bir şekilde devam ediyor.

Teşekkür ediyorum.

Convention & Visitors Bureau

The Heart ♥ of Anatolia

ANKARA CHAMBER
OF COMMERCE

2. OTURUM

4. SUNUM

DÜNYA ET SEKTÖRÜ VE TRENDLER

Konuşmacı

Dr. Hsin HUANG

International Meat Secretariat (IMS) Genel Sekreteri

Türk ev sahibimize misafirperverliklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Uluslararası Et Sekreteryası, kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Global anlamda kırmızı et sektörünü temsil ediyoruz. Hayvancılık, sığır, domuz (biliyorum Türkiye’de yok fakat Çin gibi ülkelerde ve ABD’de önemli), koyun (Türkiye için önemli bir kaynak) üreticilerini temsil ediyoruz; kanatlı endüstrisini temsil etmiyoruz ama bu konuya birazdan değineceğim.

Uluslararası Et Sekreteriyasını kısaca özetlersek, dünya çapında yaklaşık 30 ülkeyi temsil ediyoruz ve bu dünya çapında kırmızı et üretiminin %75’ine tekabül ediyor. Ayrıca diğer hayvansal üretim sektörleri ile çok yakın çalışıyoruz: Uluslararası Kanatlı Konseyi (IPC) birlikte çalıştığımız ailemizin önemli bir parçası, ayrıca Uluslararası Yumurta Komisyonu, süt üreten meslektaşlarımız ve tabii ki yem sektörü. Sizler hayvansal üretim için mutlaka gereklisiniz. Tüm bu federasyonlarla birlikte uluslararası konular üzerinde çalışıyoruz, sürdürülebilirlik, hayvan refahı ve sağlıklı beslenme üzerine uluslararası tartışmalarımız var.

Size bazı rakamlar ve tahminlerdense et sektörü ile ilgili genel bir bakış sunmak istiyorum, geleceğe yönelik eğilimler nedir, nereye gidiyoruz? Bunlarla ilgili rakamlar mevcut, isterseniz kaynakları verebilirim. Bence bizim için bu konular üzerine tartışmak daha faydalı olacaktır.

Hayvancılık sektörünün geleceği konusunu 4 başlıkta kategorize ettim. Sayın Karakuş çünkü konuşmasında sürdürülebilirliğin Türk yem sektörü açısından ne kadar önemli olduğunu söyledi. Emin olun ki bu tüm dünyada hayvancılık sektörü açısından da önemli bir husus ve kesinlikle bildiğiniz üzere hükümetlerin ve halkın da dahil olduğu önemli bir tartışmadır. Korkarım ki hayvancılık sektörü olarak ne kadar sürdürülebilir olduğumuz sıklıkla gündeme getirilen hassas bir konudur. Et sekreteryası yönünden bakarsak; kanatlı, yem, süt gibi farklı sektörlerden meslektaşlarımız da çok sürdürülebilir olduğumuzu onaylıyorlar fakat bunu göstermemiz gerekiyor. Her gün gelişme gösterdiğimizizi ispatlamamız gerekiyor, bu çok kolay bir şey değil, çünkü

biz dünyadaki en karmaşık üretim sistemlerinden biriyiz. Hayvansal üretim gerçekten çok zor ve karmaşık bir iş; bilim gerektiriyor, yem sektöründen bildiğiniz üzere çok iyi besleme gerektiriyor; halka ve politikacılara neden sürdürülebilir olduğumuzu açıklaması çok zor.

Burada hayvancılık sektörünün neden sürdürülebilir olduğuna dair bazı hususlardan bahsedeceğim, biliyorum pek çok neden var, çok detaya girmeyeceğim fakat size burada “ büyük oranda insanlarca tüketilemeyen ürünlerin değerli protein kaynağına dönüştürülmesi”nden bahsetmek istiyorum. Global anlamda hayvansal üretim için üretilen yemin %80’den fazlası, hatta bu rakamın %86’dan daha fazla olduğuna inanıyorum, insan tüketiminde kullanılmayan materyallerden oluşuyor. Bence bu gerçekten çok önemli bir konudur. Bir endüstri olarak, sirküler ekonominin bir parçası olarak normalde kullanılmayan ürünleri değerli hayvansal proteine dönüştürdüğümüz için bununla gurur duymalıyız. Bu bilginin kaynağı çok yakın zamanda yapılan bir çalışmadır. Ama şunu söylemeliyim ki makaleyi hazırlayanların yarısından fazlası FAO’da görevli kişilerdir. Bildiğiniz üzere FAO Gıda ve Tarım Örgütü, hayvansal üretimin sürdürülebilirliği konusunda önemli bir yere sahip, çok karmaşık olan bu sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için daha dikkatli çalışmalara başladıklarını görüyoruz. Yem sektörü, sirküler ekonomi, ne kadar sürdürülebilir ve gıda güvencesi açısından dünyadaki herkes için ne kadar önemli? Hayvancılık ve hayvansal üretim değerli, önemli ve tadı güzel, hepimiz seviyoruz ve bu çok önemli.

İkinci bir soruyu et sektöründe sık sık sorarız: Ne kadar sağlıklı? Burada kaldığım sürede etin sağlığa faydaları açısından çok pozitif bir yaklaşım olduğunu öğrenmekten memnun oldum ve kesinlikle haklısınız. Etin neden sağlıklı olduğuyla ilgili tüm güzel sebepleri burada bulabilirsiniz. Yani bilime dayalı, kesin kanıtlara dayalı şekilde etin neden beslenmemizin önemli bir parçası olması gerektiğini sorabilirsiniz. Dengeli bir diyetle, doğru miktarda tüketmeliyiz. Ne kadarın doğru miktar olduğu ülkeye, kültürünüze ve geleneklerinize göre değişkenlik

göstermektedir. Bu nedenle doğru miktar için belli bir tanım yoktur. Dünyanın her yerini ziyaret ettim, kişi başı et tüketimi dünyada en yüksek olan Uruguay’da Türkiye’dekinden en az 1-2 kat daha fazla et tüketiliyor. Ama Uruguay’da gördüğüm insanlar da buradakinden daha az sağlıklı değillerdi. Avrupa’da Alexander Döring ‘in daha önce söylediği gibi, yaşanan bir popülasyonuz ve daha öncekine göre şu an daha az et tüketiyoruz. Bunun sağlıklı bir davranış olup olmadığını kendimize bir sormamız lazım belki de. Burada önemli olan nokta, etin sağlığımız açısından neden önemli olduğuna dair pek çok bilimsel tartışma var. İleri fonksiyonların ve entelektüel yeteneklerin daha iyi gelişimi açısından önemlidir.

Türkiye’de et tüketimini nasıl artırabiliniz? Bence bu sorular dikkate alınması gereken ciddi sorular. Ayrıca et, insan gelişimi açısından hayatımızın tüm aşamalarında gerekli, gelecekte akli ve fiziki gelişime ulaşmaları için çok küçük yaşlarından itibaren çocuklarımız için gerekli her şeyi sağlamak istiyoruz. İnsanlar olarak demir içeriğinin vücutta kolay emilebilmesi nedeniyle kırmızı et tüketmeye özellikle ihtiyacımız var. Daha ileri yaşlarda gıdalardan besinlerin vücudumuza alınabilmesi daha zor olabilir, yani yaşlandığımızda daha fazla et tüketmeye ihtiyacımız oluyor.

Özet olarak, Türkiye’de et tüketimi konusunda çok olumlu bir alışkanlık olduğunu görmekten memnun olduğumu tekrar belirtmek istiyorum, korkarım ki dünyanın geri kalanında durum buradaki gibi değil. IERC (Uluslararası Kanser Araştırma Enstitüsü) 2015’te yayınladığı bir duyuruyla kırmızı et tüketimi ve kanser arasında bir bağlantı olabileceğinden bahsetti. Taze kırmızı et ve işlenmiş etleri (sosisler, vs.) araştırdılar. Sonuçlar et endüstrisi açısından çok iyi değildi. Uluslararası Et Sekretaryası’ndaki bazı temsilcilerimiz, 22 bilim adamı tarafından yapılan bu çalışmada gözlemci olarak yer aldılar. Tartışmalardan anladığım ilk şey bilimin tartışılabilir bir konudur ve kolayca yanlış anlamlar yüklenebilir. Ama emin olun ki et ve kanser arasında bağlantı olduğunu gösteren kesin bir kanıt henüz yok. Gelecekte de yapılan çalışmalar olacaktır, bu soruyla ilgili

zorluklar yine çıkacaktır. Bu çalışmayla ilgili belirtmek istediğim nokta, bu çalışma tehlike analizleri ile ilgili idi. Tehlike analizleri ile ilgili olarak teorikte herhangi bir şeyden çok fazla tüketildiğinde bu sağlık açısından zararlıdır. Risk analizi ne demektir? Bir örnek vereceğim bu çalışmadaki ‘et bir tehliktir’ sonucu, “eğer çok fazla su varsa boğulursunuz fakat sadece içiyorsanız bir sorun olmaz” demek gibidir. Yani bu çalışmada da tehlikeden söz edilmektedir fakat gerçekleşmiş bir risk yoktur. Bir sektör olarak tartışmaların bir parçası olmak, pozitif anlamda katkı sağlamak istiyoruz ama aynı zamanda savunmacı davranmak istemiyoruz. Şunu söylemeliyim ki bu sonucu desteklemeyen bilimi ve fakülteleri arkamızda bırakmalıyız.

Üçüncü soru... Hayvanınızın duyguları var mı? Bu gerçekten çok saçma bir soru, bu soruyu bir noktaya vurgu yapmak için soruyorum: Hayvan refahı. Gelişmiş dünyanın çoğunda, et tüketimi için hayvansal ürünler üretmeye devam edilmeli mi sorusu var. Türkiye’de buna inanmak güç olabilir çünkü siz gerçekten kırmızı etin önemini çok iyi biliyorsunuz fakat başka ülkelerde, Avrupa’da, özellikle Kuzey Avrupa’da, hatta Kuzey Amerika’da, gelişmiş ülkelerde ve hatta Çin’de bile, Hindistan’da toplumun belli bir kısmında, dünyanın her yerinde bu tür sorulara maruz kalıyoruz, et için hayvan yetiştirmek zorunda mıyız? Bunun için STK’lar, aktivist gruplar et sektörünü eleştirmek için çok aktif ve çok iyi organize olmuş durumdadır. Bu savunulması zor bir durum. Çünkü buradaki zorluk şu: Bilimi değil, sadece duygularını esas alarak konuyu tartışıyorlar, rasyonel sorular sorulmuyor. Bir endüstri olarak şunu anlamalıyız ki sadece bilime dayalı konuşarak onları ikna etmemiz mümkün değil, bunu söylediğime üzgünüm. Tartışmalarımızda sadece bilimi kullanıyoruz ama maalesef bu yeterli değil ve bu durum gelecekte daha çok sorun olacaktır. Ancak bilimsel sorulara geri döndüğümüzde EFSA (Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi), FDA (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi) bunlar gıda güvenliği ile ilgili mevzuatları hazırlayan çok önemli devlet kurumları, yakın zamanda hayvan bilinci ile ilgili bir literatür derlemesi

hazırladılar. Bu arada IMS’nin bilimsel danışmanı bu derlemeyi hazırlayanlardan bir tanesi idi. Önemli bir noktaya dikkat çekmek için, biz endüstri olarak sektörümüzün geleceğini etkileyecek önemli sorular yönelterek bu çalışmalara dahil olmak için bilimsel uzmanlarımızla hazır olmalıyız. Esas olarak bu durumda yanlış anlamlar yüklenmesinin ne kadar kolay olduğunu hayal edebilirsiniz. Hayvanların bilince sahip olup olmadığı sorusuyla ne demek isteniyor? Bir hayvana nasıl hissettiğini soramayız, hayvanların bizim gibi olup olmadığını sormak da saçma bir soru... Çünkü elbette bizim gibi olsalardı et üretimi için hayvan yetiştirmemiz doğru olmazdı.

Hayvanların bilincinin nasıl ölçüldüğü de önemli bir soru. Geçen yıl yayınlanan bir çalışmada aslında hayvanların bilincinin belli bir seviyede olduğu, bizim bilinç düzeyimizle aynı olmadığı sonucuna ulaşıldı. Yani bilim adamları hayvanlar ve bizim aramızda bir farklılık bulmak için çok dikkatli. Buradaki problem şu ki, bu çalışma sonucu gören ve bununla ilgili bir makalenin ilginç olabileceğini düşünen gazeteciler “Hayvan ve insan bilinci üzerine bir çalışma yapıldı ve onların da bizim gibi olduğu ortaya çıktı!” diye bir haber yapmaları olacaktır. Bu, yanlış anlaşılması çok çok kolay bir ifade. Muhtemelen bu bir başlangıç ve insanlar ve hayvanlar arasındaki farklılıklar ve gıda amaçlı olarak hayvan yetiştirilmesi konusunda çok geniş kapsamlı bilimsel tartışmalar devam edecektir.

Et sektörünün geleceği ile ilgili son soru: Çocuklarımız et yiyecek mi? Bence bu önemli bir soru. Optimistik düşünerek bu soruyu “Evet” diye yanıtlamak istiyorum. Yüksek proteinli, mikro besin maddelerini bol miktarda içeren et ile çocuklarımızın iyi bir geleceğe sahip olabilmeleri, beyinsel ve fiziksel gelişimlerinin en iyi şekilde olabilmesi için onlara en iyi imkanları sunmalıyız. İnanıyorum ki bu çok önemli. Et sektörü ile ilgili hepimiz şu tartışmaya şahit olduk: Bunun geleceğimiz olduğundan emin misiniz? Bildiğiniz üzere geçmişte, dünyada gelir arttığında et tüketimini de arttırdık. Gelişmekte olan ülkelerde bu hala geçerli, önümüzdeki yıllarda gelir arttığında et tüketiminin de artacağı tahmin ediliyor. Gelişmiş

ülkelerde bu durum değişebilir, ABD’de mesela bazı meslektaşarımla konuştuğumda kişi başına et tüketimi hala arttığını anlıyorum, gidişat çok olumlu görünüyor. Fakat Avrupa’da kişi başı et tüketimi 20 yıldır giderek azalıyor. Genele baktığımızda et tüketimi nereye gidiyor, artıyor mu azalıyor mu? Rakamlar vermeyeceğim demiştim ama bazı sayılardan bahsetmek zorundayım. 2016-2026 dönemi için 10 yıllık FAO, OECD projeksiyonlarında toplam kişi başı et tüketimine baktığımızda, dünyanın tüm farklı bölgelerinde kişi başı et üretiminde artış bekleniyor Afrika hariç. Afrika’da bile hala et tüketiminde artış tahmin ediliyor. Sadece insan sayısı et miktarından daha fazla artıyor ve dolayısıyla et tüketimi azalıyor gibi görünüyor. Dünyanın tüm bölgelerinde tüm et çeşitlerinde tüketim artışı tahmin ediliyor. Alt kırılımlarına baktığımızda, sığır etinde Kuzey Amerika’da hala artış varken AB’de yıllardır azalma var. Latin Amerika’da bile bazı bölgelerde sığır eti azalıyor fakat burada kişi başına çok fazla et tüketen bir kesim de bulunuyor. Asya’da çok büyük artışlar bekleniyor, bu bölgelerde kişi başı sığır eti tüketimi çok az. Yine Afrika’da toplam et tüketimi artıyor fakat kişi başı et tüketimi azalıyor, çünkü burada nüfus hızla artıyor.

Biliyorum domuz eti Türkiye için çok önemli değil, bunun üzerinde çok durmayacağım ama domuz etinde dünyanın bazı bölgelerinde kişi başına tüketim düşüyor, her zaman artmıyor. Kanatlıya bakalım, bu da Türkiye için önemli bir et türü. Afrika hariç dünyanın her yerinde kişi başı kanatlı eti tüketimi artıyor ve önümüzdeki birkaç yıl için et tüketimi tahminlerinde kanatlı eti tüketiminin artması bekleniyor. Temelde kişi başı et tüketimi Türkiye’de gördüğüm kadarıyla dünya ortalamasına çok yakın, elbette kanatlı ve sığır eti açısından dünya ortalamasının üzerindedir ama domuz eti tüketmiyorsunuz. Kişi başı 30 kg üzerinde et tüketiminiz var, dünya ortalamasına çok yakın.

Geleceğe dair et sektöründe rekabetçilik hakkında konuşmak istiyorum, farklı et alternatifleri var. Bazıları şu an mevcut, büyük şirketler tarafından sebze proteinlerinden et yapabilmek için çok fazla

paralar yatırılıyor, bu teknoloji zaten ABD ve Avrupa’da mevcut. Esasen baklagillerden elde ediliyor, bazı şirketler bunu sebze eti olarak adlandırıyor. Eti ne ile kıyasladığımız konusunda çok dikkatli olmayız. Bu şirketlerin aslında et olmayan, sebzelerden üretilen bu ikamelerle ilgili neler anlattığı konusunda tartışmalara katılmamız. Avrupa’da bu tartışmalarda dürüst olmalı ve bitkisel kaynaklardan elde edildiğini söylemeliyiz. Görüntüsü hamburger gibi, tadı hamburger gibi... Bu durum sektörümüz için çok tehlikeli bir rekabet potansiyeli taşıyor.

ABD’de yıllardır yumurta ikamesi olarak sordumdan üretilen bir şeyler var, bir de Impossible Foods markası var, soyadan elde edilen leghemoglobin kullanıyorlar. Bu, kan gibi görünen bir şey, soya fasulyesinden elde ediliyor. Genetik olarak üretiliyor sanırım, çok pahalı bir şekilde üretiliyor fakat zamanla daha ucuza elde edilebilir. Bir şeyin daha kanlı gibi görünmesini sağlıyor. Bununla ne yapıyorlar? Bir diğer bitkisel proteine katıyorlar ve sıkınca kanıyor gibi görünüyor ve tadı kana benziyor. Elbette bu soya leghemoglobinin kanserojen olmadığını göstermek üzere çalışmalar yapılıyor, inanıyorum ki bu tür şeyleri gelecekte daha çok tartışacağız. Yani bunlar bitkisel kaynaklardan elde ediliyor. Ayrıca test tüplerinde et üretiminden bahsedildiğini de duymuşsunuzdur; bunlar canlı hayvan hücrelerinden elde ediliyor fakat bu hayvan hücrelerini nereden elde ediyorlar? Bu ürünler daha çevre dostu, üretimlerinde daha az kaynak ve alana ihtiyaç var deniliyor fakat ben bundan emin değilim. Çünkü bu bitkisel etin üretimi çok fazla enerji tüketimi gerektiriyor ve şu an enerji çok pahalı. Bu arada bu kırmızı etin dışında kanatlı eti de üretmeye çalışıyorlar, bu tür şeylerden dolayı tüm et sektörü paydaşları gelecekle ilgili endişe duymalıyız galiba. Aslında bu tür ürünleri üreten şirketlerin çoğu et işleyenler ya da gıda şirketleri. Yani rekabetçiler de kendi ailemizden çıkıyor. Bunu anlamak önemli.

Yem sektörü olarak siz ne yapıyorsunuz? Bunlar et sektörü ile ilgili sorulardı, fakat anlıyorsunuz ki hepsi birbirine bağlı. Et sektörünü ilgilendiren sorular aynı zamanda siz yem sektörünü de ilgilendiriyor

çünkü sizler en önemli tedarikçilersiniz. Fiyat mı kalite mi daha önemli? Bu zamana kadar biz mümkün olan en düşük fiyatlardan et ürettik ve çoğu insan alabiliyor, önceden böyle yapıyorduk. Gelişen ülkelerde de bunu yapmaya devam ediyoruz, ama gelişmiş ülkelerde bu doğru strateji mi diye soruluyor? Avrupa'da görüyoruz ki tüketim düşüyor. Çünkü tüketicilerin endişeleri artıyor, sağlıklı beslenme, sürdürülebilirlik konusunda sorular soruyorlar. "Daha yüksek kalite için daha fazla ücret ödemeyi tercih etmeli miyim?" diye soruyorlar. Bu önemli bir soru. Ben cevabı bilmiyorum, sadece soruları soruyorum. Daha fazla sürdürülebilirlik için tüketici daha fazla ödeyecek mi? Cevabın "Hayır" olmasından korkuyorum. Gelişmiş ülkelerde bunu denemiş oldukları için bu cevap hayır, fakat bu minimum gereksinimler doğrultusunda üretim bizim ihtiyacımız olan şey olabilir mi, örneğin tükettiğimiz gıdaların sadece güvenilir olması gibi.

Gelecekte muhtemelen sürdürülebilir şekilde üretim yapmak için neler yaptığımızı göstermemiz istenecek. Bunu yapabiliriz ama daha önce de söylediğim gibi bu açıklanması zor bir şey. Tüketici hayvan refahı için daha fazla ödeyecek mi? Bu çok büyük bir soru. Bazı ülkelerde evet, yeterince fazla ödeyecekler mi cevabı bilemiyorum ama bu önemli sorular. Fakat gelişmekte olan ülkelerde bu durum farklı. Çok küreselleşmiş bir dünyada yaşıyoruz, Kaliforniya ya da ABD de bir şey olduğunda bir tweet ile saatler içinde tüm dünyada o konu ile ilgilenen

herkes durumdan haberdar oluyor. Dünya giderek küreselleşiyor.

IPC, IMS, IFIF konumumuzu ve bakış açımızı korumak için neler yapıyor bu tartışmalarda? Sürdürülebilirlik konusunda çoğumuz FAO çalışmalarında yer alıyoruz. Alexander Döring yem sektörü olarak sizlerin yaşam döngüsü değerlendirmesinde (LCA) önemli etkiniz olduğundan bahsetti, yemin çevreye etkisinin hesaplanması çok olumlu bir şey. IPC ve ayrıca yumurta konseyi, IMS bizler iklim değişikliği ile ilgili tartışmalara katılıyoruz. Tüm bu kurumlardan resmi heyetlerimiz bulunuyor. Bu toplantılara katılmak, bu tartışmaların bir parçası olmak isterseniz bu heyetlerimize katılabilirsiniz. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü ve Codex Alimentarius gıda güvenliği ile ilgili tanıdığınız kurumlar, bunlar hakkında konuşmayacağım.

Hayvancılık sektörü için belirtebileceğim uzun vadeli vizyonum, hayvancılığa ihtiyacımız olduğudur. Sürdürülebilir olmak için, artan nüfusu beslemek için, gıda güvenliği için hayvancılığa ve elbette yeme ihtiyacımız var. Pek çok eleştiri var fakat aynı ailenin bireyleri olarak birlikte çalışmaya devam etmeliyiz, bunun dünkü panelde dile getirilmesi çok iyi oldu. Halkın güvenini kazanmalıyız, kamunun ikna edilmesi çok güç ve neler yaptığımızı, sürdürülebilirliğin iyi bir şey olduğunu anlatmak için bu konuda daha fazla çalışmamız gerekiyor. Bilimin ötesinde, kamunun ne hissettiğini anlamamız gerekiyor.

Teşekkür ederim.

AviPlus® P

Doğası gereği farklı

AviPlus®P, Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesinin özel onayına istinaden, kanatlı hayvanların yem verimliliğini ve büyüme oranını sürekli olarak iyileştirmede kullanılabilir; organik asitler ile doğala özdeş bileşiklerin en gelişmiş **mikroenkapsüle** kombinasyonudur.

Eşsiz bir üründür: içerdiği aktif maddeler bağırsak bütünlüğünü **sinerjik olarak** iyileştirebildikleri gastro-intestinal kanal boyunca **yavaş yavaş salınırlar** ve böylece besin maddelerinin emilimi ve dolayısıyla da büyüme performansı artar.

Yeniliği ve etkinliği **Uluslararası patentler** ve hakemli dergiler tarafından kanıtlanmıştır.

AviPlus®P. Fark yaratan farkı seçin.

vetagro.com

2. OTURUM

5. SUNUM

YEM VE HAYVANSAL ÜRÜN İHRACATININ YEM HAMMADDE TİCARETİNE ETKİLERİ

Konuşmacı
Bedri GİRİT

Ege İhracatçı Birlikleri Başkanı

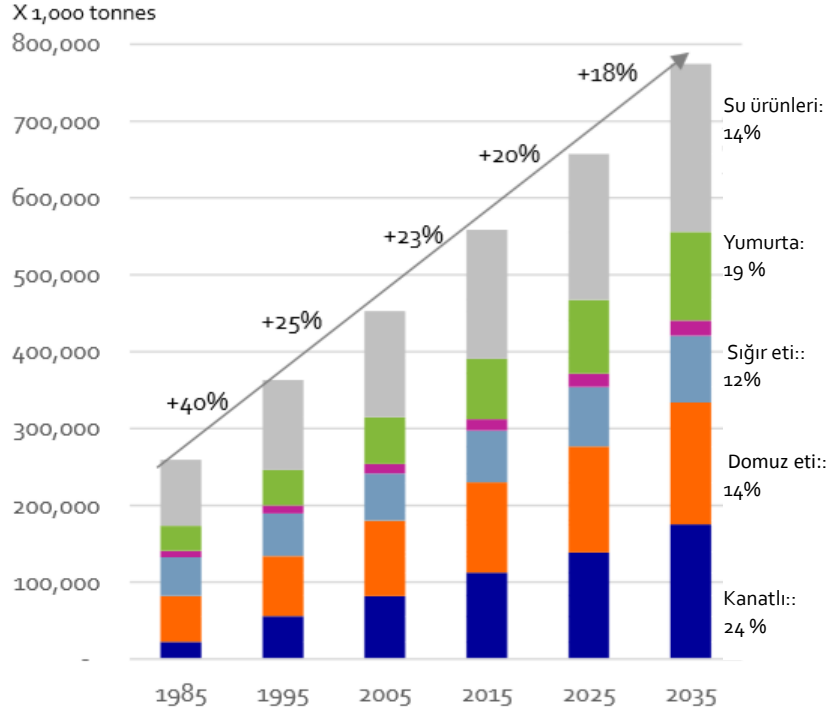

Değerli katılımcılar, hepiniz kongremize hoş geldiniz. Ben bugünkü sunumumda Türkiye İhracatçılar Meclisi adına konuşacağım. Üyemiz olan yaklaşık 60.000 firmanın ihracat analizlerini yaptık ve daha sonrasında değerli hocalarımızla birlikte Cumhuriyetimizin 100. dönümü olan 2023 yılına dair belirlediğimiz hedeflerimizi size aktarmaya çalışacağım. 15,8 trilyon dolar olan dünya ticaretinin, 2018 yılında 23,7 trilyon dolar olduğu tahmin edilmekte ve 2023 yılında ise 343 trilyon dolar olacağı öngörülmektedir.

FAO, USDA ve OECD'nin 1985 yılı ve 2035 yılı aralığı için müşterek hazırlamış olduğu dünya hayvansal protein talep projeksiyonunu incelediğimizde doğru yerde olduğumuzu görüyoruz. Yani her 10 yılda bir gördüğümüz gibi talepte çok fazla artış olmuştur, ama şu anki genel ortalama da baktığımız üzere talepte %20 civarında bir artış söz konusudur. Sektörler veya ürün bazındaki alt kırılımlara baktığımız zaman; su ürünlerinde %1,4, yumurtada % 1,9'luk, sığır etinde %1,2, domuz etinde % 1,4'lük ve kanatlı sektöründe ise % 2,4'lük kendi grupları içinde dünya ticaretinde yıllık büyüme öngörülmektedir.

Karşılaştırmayı ve öngörülerini yaparken Türkiye ve dünyadaki ihracatımızı karşılaştırmaya çalıştık. 2008 yılında dünyanın toplam ihracatı 14,6 milyar dolar iken 2023 yılında bu ihracatın iyi ve kötü senaryoda 33,4 milyar dolar olmasını öngörüyoruz. Hayvansal ürünler özelinde baktığımızda 2008 yılında dünyanın toplam ihracatı 287,2 milyar dolar olarak gerçekleşti. 2023 yılındaki hayvansal ürünler toplam ihracatının 330-370 milyar dolar bandında olacağı öngörülmektedir. Yani 2008 yılında dünya ticaretinden hayvansal ürünler % 1,9 pay alırken, 2023 yılında % 1-1,1 arasında pay alacağı öngörülmüştür. Yine dünyanın ihracat öngörülerini sektör kırılımları bazında inceleyecek olursak dünyanın canlı hayvan ihracatının 2008'deki payı % 5,8 iken 2023'teki payının %5 olması ve toplam canlı hayvan ihracatının ise 16,5-18,5 milyar dolar olması öngörülmektedir. Et ürünlerinin ise 2008'de %39,4 olan payının 2023 yılında %43 olması öngörülmektedir. 2008

Dünya hayvansal protein talep projeksiyonu

Source: Rabobank projections based on FAO, USDA, OECD and local statistics, 2018

İhracat Öngörüsü 2023 – Dünya

SEKTÖR KIRILIMLARI	2008 % PAY	2023 % PAY	2008 İHRACAT MİLYAR DOLAR	2023 İHRACAT MİLYAR DOLAR
1 CANLI HAYVANLAR	5.8	5.0	16.7	16.5-18.5
2 ET ve ET ÜRÜNLERİ	39.4	43.0	113.1	141.9-159.1
3 SÜT, SÜT ÜRÜNLERİ ve YUMURTALAR	25.0	22.0	71.8	72.6-81.4
4 SU ÜRÜNLERİ	29.8	30.0	85.6	99.0-111.0
TOPLAM	100.00	100.00	287.2	330.0-370.0

yılında et ve et ürünlerinin ihracat değeri 113 milyar dolar iken, 2023 yılında ise yaklaşık 150 milyar dolar mertebesine çıkacağı öngörülmektedir. Süt ve süt ürünleri ve yumurtaların ise dünya genelinde % 25 olan ihracattaki payının, 2023 yılında %22'ye düşeceği ve değer olarak da 75 milyar dolar civarında olacağı öngörülmektedir. Su ürünlerinde ise 2008 yılında %29,8 paya sahip olan su ürünleri ihracatının 2023'te % 30'lara tırmanacağı ve yine değer olarak 110 milyar dolara yaklaşacağını ön görmekteyiz.

Yani özetlersek; 2008 yılında 287 milyar dolar olan hayvansal mamüller ihracatının 2023 yılında dünya genelinde 350 milyar dolara yükseleceğini öngörmekteyiz. Burada süt, süt ürünleri, yumurtalar, et, et ürünleri gibi kırımlar şeklinde vermemin sebebi şu: karşılaştırma yapılabilmesi için biz bunları dünyada senkronize olarak kullanılan GTİP'ler bazında hazırlıyoruz. Dolayısıyla 3 numarada olan alt fasıl süt, süt, ürünleri, yumurta ve bal hepsi aynı fasıl içinde olduğu için bu manada tümünü bu tablodaki değerlerde görebilirsiniz. Dünya ve Türkiye ticaretinde yıllık ortalama büyüme oranlarına bakacak olursak; 1990 ve 2000 yıllarında toplam dünya ticareti % 6,8 artmış. Sektörün ise dünyadaki içinde bulunduğumuz sektörün dünya ticareti %4,3 oranında artmış. Yine bu yıllarda Türkiye'nin toplam ihracatı dünya ortalamalarının daha üstünde olarak %8 oranında arttı. Fakat Türkiye'nin bizim sektördeki ihracatı 1990 ve 2000 yıllarında %8,7 oranında düşmüştür. 2000-2008 karşı döneminde ise yine dünya ticareti %12,5 artmış; sektörün dünya ticaretindeki payı %4,6 artmış. Türkiye'nin toplam ihracatı ise %21,4 artmış. Fakat en önemli konu şu ki Türkiye'nin bizim içinde bulunduğumuz sektörün ihracatı ise %25,7 artmıştır; bu bizler için oldukça güzel bir tablodur.

Yine 2000-2008 dönemlerinde ekonomi tarihinde daha önce görülmemiş şekilde dünya geliri iki kat, dünya ticareti iki buçuk kat artmıştır. Dünya mal ticareti yıllık ortalama artış oranı ise % 12,5 olmuştur. Gelelim 2023 yılı hedeflememizdeki öngörülerimize; bu dönemde ise toplam dünya ticaretinin %5,3 artacağını, sektörün dünya ticaretinin % 4,3 artacağını,

Türkiye'nin toplam ihracatının % 9,3 artacağını ve bizim sektörümüzün %7,6 artacağını ön gördük.

Bu öngörüler kapsamında şu şekilde özetleyebiliriz: 2008 yılında dünyadaki sektör ticaretinin 287,2 milyar dolar, 2013 yılında 274 milyar dolar, 2018 yılında 332 milyar dolar ve 2023 yılında 350 milyar dolar olacak şekilde ilerleyeceğini öngörüyoruz. Bu bağlamda eğer Türkiye'deki sektörümüzün dünya ticaretinden aldığı payın ise %0,27 den %0,70'e çıkacağını öngörüyoruz. Şimdi bu öngörülere nasıl ulaşacağımıza dair alt kırımlara bir bakarsak; canlı hayvanlar ihracatımız 13 milyon dolar, kanatlı eti ve kırmızı et dahil et ve et ürünleri 640 milyon dolar, süt ve süt ürünleri ve kanatlı yumurtalardan 700 milyon dolar, su ürünlerinde 1 milyar dolar hedef koyduk. Yani toplam ihracatımızın 2,350 milyar dolar olacağını öngördük. 2023 için size iyi bir haberim var; biz Türkiye 2023 yılı ihracat hedefini toplam hedefini 500 milyar dolar hedeflemiştik bu hedefler içinde bizim sektörümüz şu an itibarıyla hedeflerin önünde seyretmektedir. 2008 yılında kanatlı eti ihracatımız 86 milyon dolar iken 600 milyon dolar olacağını ön gördük ve bu rakamlara hemen hemen eriştik. Yumurta ve süt ürünlerinde ise yine 119 milyon dolar-ken 300 milyon dolar olacağını öngörmüştük fakat şu an 300 milyon doları da geçmiş durumdayız. Bu alt kırımlardaki gelişmeler bizim gerçekçi bir hedefleme yaptığımızı ve sektör olarak hedeflerin de üzerine geçtiğimizi gösteriyor.

Bu hedeflerimiz gerçekleştiğindeki dünya ve Türkiye karşılaştırmasına bakacak olursak, 350 milyar dolarlık dünya ticaretinde canlı hayvanların payı %5 olurken, Türkiye'nin bunun içindeki payının %0,4 olacağı öngörülmektedir. Et ve et ürünlerinin 350 milyar dolarlık dünya ticaretindeki payının %43 ve bunun Türkiye'deki sektör yansımalarının %27 civarında olacağını; süt-süt ürünleri ve yumurtaların dünya ticaretindeki payının %22 ve Türkiye'de bu segmente ait payın %29,8 olacağını; dünya ticaretinde %30 paya sahip olması beklenen balıkçılık sektörünün Türkiye'deki sektörel ticaret içindeki payının %42,6 olarak ülkemiz adına pozitif yönde gerçekleşeceğini öngörmekteyiz.

TÜRKİYE GENELİ // GTİP LER BAZINDA İHRACAT

GTİP	FASIL ADI	2013		2014		2015		2016		2017	
		MIKTAR	FOB	MIKTAR	FOB	MIKTAR	FOB	MIKTAR	FOB	MIKTAR	FOB
		ton	usd x 1000	ton	usd x 1000	ton	usd x 1000	ton	usd x 1000	ton	usd x 1000
01	CANLI HAYVANLAR	1.257	12.949	2.917	26.720	15.719	34.589	16.576	28.151	11.386	34.554
02	ETLER	376.225	617.230	408.969	661.744	343.595	445.980	325.597	371.875	415.744	543.018
03	SU ÜRÜNLERİ	91.281	485.154	105.665	621.298	110.143	623.585	133.929	716.568	141.255	755.363
04	YUMURTA,SÜT ÜRÜNLERİ ,BAL	391.098	665.061	418.673	736.998	324.054	536.049	456.332	596.084	535.945	707.898
16	İŞLENMİŞ, ETLER VE SU ÜRÜN	29.915	77.943	30.815	80.009	24.612	65.151	19.698	54.571	39.340	92.105
GENEL TOPLAM		889.776	1.858.337	967.040	2.126.768	818.122	1.705.354	952.132	1.767.248	1.143.670	2.132.937

Türkiye’de ise GTİP’ler bazında sektörel kısımları 2013-2017 arasında incelersek, 2013 yılında 12,9 milyon dolar olan canlı hayvan ihracatımızın 2017 yılında 35 milyon dolara eriştiğini; etler grubunda 617 milyon dolar ihracatın 543 milyon dolar olarak gerçekleştiğini; su ürünlerinde 485 milyon dolarlık ihracatın geçen sene 755 milyon dolara

eriştiğini; yumurta-süt ürünleri grubunda ise 665 milyon dolarlık ihracatın 708 milyon dolar olarak gerçekleştiğini; işlenmiş etler ve su ürünleri ihracatımızın ise 77 milyon dolardan 92 milyon dolara yükseldiğini görüyoruz. Yani 2013 yılında 1,8 milyar dolar olan hayvansal mamüller ihracatımızın 2017 yılında 2 milyar aştığını görüyoruz.

TÜRKİYE GENELİ // GTİP LER BAZINDA İHRACAT HEDEFİ VE İHTİYAÇ ÖNGÖRÜSÜ

GTİP	FASIL ADI	2013-2017 ORTALAMASI		2023 HEDEFİ		İHTİYAÇ	
		MİKTAR ton	FOB usd x 1000	MİKTAR ton	FOB usd x 1000	MİKTAR ton	FOB usd x 1000
01	CANLI HAYVANLAR	9.571	27.392	10.482	10.000		*
02	ETLER	374.026	527.969	453.391	640.000	79.365	112.031
03	SU ÜRÜNLERİ	116.454	640.393	181.848	1.000.000	65.394	359.607
04	YUMURTA,SÜT ÜRÜNLERİ ,BAL	425.220	648.418	459.047	700.000	33.827	51.582
16	İŞLENMİŞ, ETLER VE SU ÜRÜNLERİ	28.876	73.956	46.854			**
GENEL TOPLAM		954.148	1.918.129	1.151.622	2.350.000	178.586	431.871

* Revize GTİP 01 30.000 911 2.608

** Revize GTİP 16 120.000 17.978 46.044

Revize HEDEF 2.500.000 197.475 480.523

Su Ürünleri ve Hayvansal Mamulleri Sektörü - PROJE RAPORU

11

- 2023 YILI İHRACAT HEDEFİNİN GERÇEKLEŞTİRİLEBİLMESİ İÇİN;
- İÇ TÜKETİM İHTİYACIMIZA EK OLARAK:

197 475 TON HAYVANSAL MAMUL

X 3*

=592 425 TON YEM VEYA YEM HAMMADESİNE İHTİYAÇ DUYULACAKTIR

ÖZETLERSEK TOPLAM YEM/YEM HAMMADESİ İHTİYACIMIZ:

(954 148 +197 475) X 3 ≈ 3 500 000 ton

* Yemden mamul maddeye yararlanma oranı 3 olarak öngörülmüştür.

Su Ürünleri ve Hayvansal Mamulleri Sektörü - PROJE RAPORU

12

Yine 2023 yılı hedefi ile geçmiş performansımızı karşılaştırdığımızda bu hedefe ulaşmak için daha ne kadar ürün ihracatına ihtiyaç duyduğumuzun tablosunu burada göreceksiniz. Canlı hayvan ihracatı bakımından öngörümüzün daha üstündeyiz. Etler grubunda ise hedefimize ulaşmaya az bir miktar kaldı. Yani 640 milyon dolarlık hedefimiz vardı 527 milyon dolarını gerçekleştirmiş durumdayız. Su ürünlerinde 1 milyar dolarlık hedefimiz var, 640 milyon dolarını gerçekleştirdik. Yumurta-süt ürünlerinde ise 700 milyon dolarlık ihracat hedefimiz var bunun da 648

milyon dolarlık kısmını gerçekleştirmiş durumdayız. Bu açıdan baktığımız zaman değer olarak 431 milyon dolar, tonaj olarak ise 178 bin tonluk bir ürün ihracatına ihtiyaç var. Biz daha önce gerçekleştirdiğimiz ihracatın da devam edeceğini düşünürsek, İhracatçılar Meclisi'nde yapılan toplantılarda 2,35 milyar dolar olan ihracatımızın 2,5 milyar dolara yemden revize edildiğini de dikkate aldığımızda ürün bazında yaklaşık 200 bin tonluk bir mamül ihracatına ihtiyacımız var.

2. OTURUM

Bu kapsamda incelediğimizde iç tüketim haricinde ihracat için sektörden beklentimizi hesaplırsak; buradaki yaklaşık 200 bin ton hayvansal mamulü elde etmek için, her bir ürün kategorisinin farklı bir FCR tablosunu dikkate alırsak her bir kalem için farklı dönüşü oranları çıkacaktır. Fakat şu anki ihracat kalemlerimize göre dönüşüm oranını ortalama 3 olarak aldığımızda ihracatçıların 600 bin ton civarında ekstra yem ve yem hammaddesine ihtiyacı olacaktır. Toplamda mevcut ihracatımız ve hedeflerimizi dikkate aldığımızda yem sanayicisi arkadaşlardan bizim için de toplam 3-3,5 milyon ton yem veya yem hammaddesi ayırmalarını istiyoruz.

İhracat bildiğiniz gibi çok önemli. Bana göre birinci önemli özelliği, tamamen cari açığı kapadığı için ülke ekonomisine katkısının oldukça farklı olmasıdır. İkincisi; ihracat hangi sektörde olursa olsun sektörün kaskosudur diye düşünüyorum. Çünkü herhangi bir sorun olduğunda iç piyasadaki fiyatları regüle etmenizde fayda sağlayacaktır ve ayrıca burada ürünlerimizi dolarla alıp TL ile satmak yerine dolarla alıp dolarla satma imkanı sağlayacaktır. Üçüncü olarak; bir ürün veya hizmet ürettiğiniz zaman bunu iç pazara verirsiniz standartlarınız muhtemelen iç pazar standartlarıyla sınırlı kalacaktır; ama siz bir ürünü ihraç ediyorsanız artık firmanızın

piyasada sizden beklenen dünya standartlarında hizmet veya ürün kalitesini sunması gerekecektir. Bu manada baktığımız zaman müşterilerinizin sizin hizmet ve ürün kalitesi, Ar-Ge yönünden daha ileriye gitmenizde bir etkisi olacaktır.

İhracat rakamlarına baktığımızda yumurta sektöründe üretimin aşağı yukarı %25-28'i, kanatlı etinde üretimin yaklaşık %20'si ihraç edilmektedir. Genelde ihracat yapan arkadaşlar veya yeni başlayan arkadaşlar fiyatların tutmayacağını ve ihracat yapamayacaklarını düşünebilirler, ama bence o şekilde düşünmesinler. Eğer yumurta sektöründe yine örnek verirsek yaklaşık 19-20 milyar yumurta üretiminin 5 milyarını yurtdışına göndermeseniz acaba iç piyasada yumurta fiyatınız kaç para olacaktı? Yani belki de % 20'lik kısmı feda etmeniz hem dünya pazarında yer almanızı, hem de iç piyasada daha stabil fiyat sağlamanızı beraberinde getirecektir.

Ben size Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM)'nin yaklaşık 440 sayfalık bir çalışması olan 2023 strateji hedefinden çok özet bir kaç bilgi sundum, bu vesileyle o raporun hazırlanmasında da emeği geçen özellikle BESD-BİR, YUM-BİR gibi kuruluşlara ve hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Beni dinlediğiniz için hepinize ayrıca teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Türkiye'nin Tam Entegre ve En Büyük Kırma Kapasiteli Tesisine Sahip AVES

İYİ BİR
PLANLAMA
ve DOĞRU
TARIMSAL
POLİTİKAYLA

Üretimine esas teşkil edecek yağlı tohum bitkilerinin, ülke genelinde ekiminin yaygınlaşmasını sağlayarak çiftçiyi desteklemeyi,

Doğaya saygı ilkesiyle çevre dostu üretim yapmayı,

Türkiye'nin en büyük kırma kapasiteli tesisiyle ülke ekonomisine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Aspir Küşpesi

Ayçiçek Küşpesi

Soya Küşpesi

aves

[f](#) [t](#) [v](#) /avesas

www.avesas.com.tr / www.avesgida.com

Çiftçimizin
yüzü
gülsün!

DenizBank

TARLADAKİ AKILLI YARDIMCINIZ DENİZ'DEN TOPRAĞA!

- Ziraat mühendislerine her an soru ve sorunlarınızı iletin. •Tarlanız için ilaçlama, gübreleme ve sulama önerileri alın.
- Hava durumundan haberdar olun. •Haberleri, duyuruları, hal ve borsa fiyatlarını takip edin.
- Traktörünüzü kiralayın veya kiralık traktör arayın.

EFMA*
ÖDÜLLERİ
YILIN EN İYİ
YENİ ÜRÜNÜ
KATEGORİSİ
BİRİNCİSİ

Akıllı telefonunuzun uygulama mağazasından Deniz'den Toprağa uygulamasını indirebilirsiniz.

Deniz'den
Toprağa

Available on the
App Store

GET IT ON
Google Play

*EFMA: European Financial Management Association

SBERBANK

DenizBank bir Sberbank Grubu kuruluşudur.

www.denizbank.com | 444 6 800

28 NİSAN 2018 3. OTURUM

Moderatör

Prof. Dr. Sakine YALÇIN – *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi*

Konuşmacılar

Nils LASTEİN – *Andritz*

Prof.Dr. Armağan HAYIRLI – *Atatürk Üniversitesi Veteriner Fakültesi*

Ülker PAMUK – *TAGEM*

3. OTURUM 6. SUNUM

YEM ÜRETİMİNDE ISIL İŞLEM VE HİJYEN

Konuşmacı

Nils LASTEİN

Andritz Feed & Biofuel Yem Uygulamaları Müdürü

Beni davet ettikleri için organizasyon komitesine teşekkür ederim. Benim adım Nils Lastein, Andritz Feed & Biofuel'de Yem Uygulamaları Müdürü olarak çalışmaktayım. Bugün yem üretiminde ısıtma işlemi ve hijyen konusunda bir sunum yapacağım.

Yemler nasıl hijyenik hale getirilir ve bu kaliteyi nasıl etkiler? Gıda ya da yemler aynı hikayenin iki tarafıdır. Yemler insan beslemede, gıdalar hayvan beslemede kullanılmaz fakat hayvan beslemede kullanılan malzemeler, gıdalarımızdan elde edilir. Bu nedenle yem üreticileri olarak "Tarladan sofraya" ifadesini dikkate almıyoruz. Ayrıca iyi üretim uygulamalarını gıdadan yeme tüm aşamalarda uygulamalıyız. Sonuç olarak eğer kötü

yem üretiyorsak elbette hayvanlar hastalanacaktır ve bize daha düşük et kalitede et verecektir. Ayrıca hasta hayvanlarda yemden yararlanma oranı da düşecektir ve bu nedenle yem üreticisi olarak sizler yatırımlarınızdan daha düşük ekonomik gelir elde edeceksiniz. Bu da istediğimiz bir şey değil elbette.

Bir yem üreticisi olarak risklere neden dikkat etmeliyim? Bu, daha önce de bahsedildiği üzere tamamen gıda güvenliği ile ilgilidir; yani insanların tükettikleri gıdaların güvenli şekilde üretilmesi için gereklidir. Elbette yem üreticileri için en önemli konu, yem dönüşüm oranının düşük olmasıdır. Fakat işimizi yanlış yaparsak bu, çiftçi ve ayrıca yem üreticisi için büyük ekonomik kayıplara neden olabilir. Elbette en önemli tehlike -hepimizin bildiği- Salmonella, fakat ayrıca yem sanayicisi olarak dikkat etmemiz gereken E.Coli, Campylobacter ve Listeria gibi diğer önemli mikroorganizmalar da bulunuyor. Elbette üzerinde duracağım asıl hayvan türleri kanatlılar; tavuk ve hindilerde özellikle damızlık ve yumurta tavuklarına ve ayrıca etlik piliçlere odaklanacağım. Tarih kitaplarına bakarsak, doğrudan hayvan besleme ile ilgili çeşitli skandallar görürüz. Ruminantlarda dioksin, 1960-70'lerde gıdalarda biriken insektisitler, mikotoksinler, E.coli, yemlerde aşırı işlemler uygulanarak bile kontrol altına alınması mümkün olmayan çoklu dayanıklılık gösteren (multi-resistant) E.coli O157:H7.

Yem hijyeni, yani kullandığımız maddelerde bir sorun olmasını önlemek, sorun olduktan sonra bunu gidermeye çalışmaktan daha kolaydır. Bu nedenle yem kalitesini artırmak için pek çok aşama uygulanabilir, biz bunlara önleyici tedbirler diyoruz. Hammaddeleri kontrol edebiliriz, bilinen tedarikçilerden alım yaparız, hammaddeleri güvenli şekilde taşıyıp depolayabiliriz. Yem sektöründe kullanılan rendering ürünleri esasen Salmonella kaynağıdır, biliyoruz ki rendering ürünleri kan, kemik ve tüy unundan elde edilen hayvansal yan ürünlerdir. Soya, kolza, ayçiçek yağı üretiminden elde edilen ekstraksiyon ürünleri olan küspeler de ayrıca yem sektöründe Salmonella kaynaklarıdır.

Böcek ve kuşların depo ve üretim yerlerine gir-

mesi ve üretim yeri çevresine yaklaşması önlenmeli ve sadece önlemekle kalmayıp ilgili bölgede bu canlılarla mücadele edilmelidir. Fabrikada yoğunlaşma, ortamda nem oluşumuna neden olur ve yem fabrikasında nem oluşumu, hammaddelerin bozulmasına ve kötü koku oluşuma neden olur. Böyle bir ortamda küspeler bakterilerin gelişimi için çok uygun hale gelir ve bu küspelerin kullanılması yemde kalitenin çok düşmesine neden olur. Peletleme hatlarında ve bitmiş ürünün depolanmasında, peletlerin etkin şekilde soğutulmaması nedeniyle görülebilir. Soğutucunun fazla yüklenmesinden ya da peletleme kapasitesinin üzerinde yüklenmesinden dolayı olabilir. Ayrıca fabrika dizaynı da dikkate alınmalıdır, pest kontrolü ve yoğunlaşma fabrika dizaynında ilk aşamalardan itibaren dikkate alınmalıdır. Ayrıca elbette hammaddeler işleme alanlarından ve bitmiş ürün alanlarından ayrılmalıdır. Çok basit bir şey daha, fabrikanın boyası ve drenajı da önemlidir, fabrika içinde bazı bölgelerde su birikimi o bölgeyi böceklerin üremesi için uygun hale getirir, bu nedenle biriken su uygun şekilde uzaklaştırılmalı ve fabrika temizliğine dikkat edilmelidir. Bazı fabrikalarda görüyorum, etrafta bulunan eşyalar pest ve farelerin saklanabileceği yerler haline gelmiş oluyor. Bu nedenle çalışanların fabrika binasını ve çevresini temiz tutmaları kolaylaştırılmalıdır, belki vakum temizleme ile etkili şekilde temizlik sağlanabilir.

Yem hijyeni ile ilgili olarak şunu söylemek istiyorum: iyi bir yem üretmek istiyorsak sadece tek bir etkiye güvenemeyiz, birkaç etkili yöntemi bir arada kullanmalıyız. Buna Hurdle effect deniliyor. Tüm bakteriler son ürüne ulaşmadan önce uzaklaştırılmalıdır, yemde şu aşamalar uygulanır: Isıtma; bakteriler ısı ile öldürülür. Soğutma; bakterilerin üremesi önlenir. Su aktivitesinin düşürülmesi; bakteriler enzim ve kimyasal reaksiyonlar için ortamda suya ihtiyaç duyarlar, bu nedenle ortamda su yoksa bakteri de gelişemez. Bazı koruyucular ve probiyotikler eklenmesi; istenmeyen bakterileri baskılayan başka bakteri türleri ekleyebiliriz. Bir yem üreticisi olarak pek çoğunuz bu uygulamaları yapıyorsunuz, peletlemede ısı uygulaması; soğutucuda olabil-

diğinde hızlı soğutma; buharlaştırma (evaporasyon) ile fazla nemi uzaklaştırılarak su aktivitesinin düşürülmesi; ana karıştırıcıda özellikle ruminant yemlerinde pH'yı düşürmek için asitler eklenmesi, Lactobacilluslar gibi rekabetçi mikroorganizmalar eklenmesi gibi bu seri uygulamaları yem üreticileri zaten yapıyorlar.

İyi yem üretmek pek çok şeyi gerektirir. Bilinen tedarikçilerden iyi hammaddeler alınması, çok iyi şekilde üretilmiş bir son ürünün yeniden kontamine olmasını önlemek için sadece peletleme hattında değil tüm hat boyunca doğru işleme teknikleri uygulanması, bitmiş ürünün güvenli şekilde depolanması, yüklenmesi, taşınması...

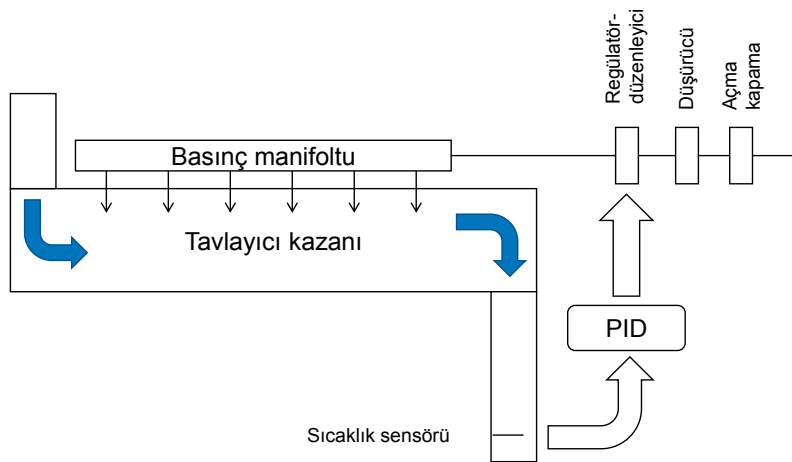
Isıl işlem, zaten bildiğiniz üzere zaman ve sıcaklığın bir fonksiyonudur. Yemlerde esas hijyenizasyon etkisi, ürünü ne kadar uzun süre ısıtma işlemine tabi tuttuğunuza bağlıdır. Tavlayıcıda ürüne normalde 70-80 °C'de buhar ekliyoruz, buna ek olarak peletlemede ya da ekspanderde elektromekanik enerji uyguluyoruz ve sıcaklığı 90-100 °C'ye çıkarıyor. Birisi büyük kalıba diğeri son ürün kalıp boyutuna sahip iki pelet presini üst üste koyarak çift peletleme uygula-

yabiliriz. Burada amaç ürüne uygulanan elektromekanik enerjiyi artırmaktır. Ya da yem ekspanderlerini çift peletleme hattında ilk peletin yerine kullanarak çift peletleme hattındaki kıyasla ürüne daha çok enerji uygulayabiliriz.

Ekstruderler, genellikle hayvan yemlerinde bu kadar çok kullanılmazlar fakat bu yem ekspanderleri ile ilgili uygulanan bir tekniktir. Nihai hayvan yemi üretiminde kullanılabilir ama genellikle tam yağlı soya veya buğday peletlerinde kullanılırlar. Termal etkiyi arttırmak için bazen kazanda kalma süresi birkaç dakika daha fazla uygulanabilmektedir. Peletleme hattında uygulanan ısıtma işleminden sonra yem çok hızlı ve etkin bir şekilde soğutulmalıdır. Aşırı ısıtma işlemi uygulandı ise bunun farkında olmalısınız çünkü bu sizin için çok değerli olan vitamin ve enzimlerin kaybına neden olabilir. Sonuç olarak bu yöntem bazen peletleme sonrası ısıtma işlemi kaybını telafi etmek için uygulanabilir.

Yem fabrikası içinde karşılaşılabileceğiniz, yem hijyeni ile ilgili bazı özel durumlardan bahsetmek istiyorum. Bunlardan birisi konveksiyonel tavlayıcıda regülâtörün buhar ilavesine geç kalmasıdır. Bu, yem

KONVENSIYONEL TAVLAYICILARDA REGÜLATÖR (DÜZENLEYİCİ) PROBLEMİ

Buhar ilavesinde geç kalan bir regülâtör-düzenleyici

karışımının tavlayıcı kazanında buhar ile ısıtılmadan soğutma aşamasına geçilmesi anlamına geliyor. Böyle bir sorun olduğunda tavlanmadan soğutulan karışım, tavlayıcıdan sonraki işlem hattına yani peletleme makinesine doğru boşaltılır. Düzenleme devresinde bu sorunu önlemek için pek çok uygulama yapılabilir ancak hiçbir uygulama bu sorunu etkin şekilde çözemez. Karışım geri dönüşüme gönderildiğinde tavlayıcı kazanının sıcaklığı ayarlanan noktaya ulaşana kadar geri dönüşüm devam eder, peletler soğutucuya düşer. Ancak bu teknik için, yalıtımlı paslanmaz bir elevatör gerekmektedir. Bu elevatörün içinde yoğuşma olabilir ve etrafa saçılan pek çok bakteri olabilir. Gerçekten çok kirli bir elevatördür ve bundan uzak durmak isteriz. Bu nedenle sıcak başlangıçlı tavlayıcı kazanları pek ilgi görmez. Eski tip tavlayıcıda karışım ayarlanan sıcaklığa erişene kadar bekletilir ve daha sonraki tavlayıcıya boşaltılır. Bu işlem, karışımın geri döndürülmesini engeller ve çok basit bir fabrika dizaynı sağlar ve ayrıca sürekli bir proses akışı sağlar.

Sıcak başlangıçlı tavlayıcıdan önce, uzun süreli bekletme kapları bulunur. Bu kapları özellikle rumi-

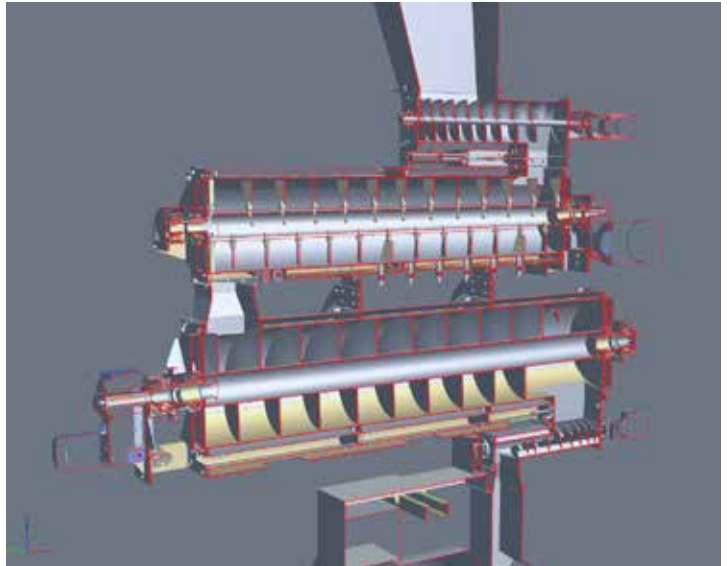
nant yemlerinde melasın yeme yüksek oranda emiliminin sağlanması için olgunlaştırma amacıyla kullanılır. Yem karışımı bu kaplarda özel bir süre belli bir sıcaklıkta tutulur. Bu kap, içinde dönen büyük bir vidası olan, genelde yalıtılmış ve ısı ceketli olan bir kaptır. Sadece ortalama alıkonma zamanı kontrol edilebilir, başka bileşenler kontrol edilemez. Bu nedenle yatay vida konveyörü bulunan, ısı izlemesi yapılabilen yalıtımlı yeni tip bekletme kapları kullanılır. Yem, çok hassas bir şekilde çıkış sıcaklığında belirlenen süre boyunca tutulur, buradaki en önemli nokta ilk giren ilk çıkar prensibidir. Yem, buraya 3 rpm gibi bir hızla çok yavaş bir şekilde girer. Peletleme makinesinde bazı zorluklar yaratabilir, peletleme makinesinde büyük topaklar oluşmasına ve akış hızında farklılıklara ve sonunda pelet dayanıklılığının azalmasına neden olabilir.

Hijyenik hale getirme işleminde bu tür dizaynı kanatlı yemlerinde uyguluyoruz. Konveyör, sıcak başlangıçlı tavlayıcı kazanı, bekletme tankı ve peletleme makinesine boşaltmak için küçük boşaltım vidası gibi parçaları içerir. Yoğuşmayı önlemek ve hızlı bir şekilde gerekli olan ayarlanmış sıcaklığa

HİJYENİK HALE GETİRME İŞLEM AKIŞ KESİT DİZAYNI

- Ön bunker
- Helezon besleyicili
- Girişi sürgülü kapaklı
- Çıkışı kapaklı baştan ısıtılmalı tavlayıcı
- Bekletme tankı
- Dengeleyici
- Pelet presi

erişmesi için mekanik aksam bileşenleri önceden ısıtılmış olmalıdır.

Yalıtım ve elektrikli yüzey ısıtma ile ilgili olarak; sıcak ve nemli hava soğuk uygulamalar yapabiliriz. Yüzeyleri elektrik ya da buhar ile önceden ısıtabiliriz. Normalde tüm proses boyunca elektriksel güç ile yüzeyleri belli bir sıcaklıkta ısıtırız. Normalde tavlayıcı ve peletleme hattı ve boşaltım valfini, soğutucu başlığını ve çıkışını ısıtırız.

Yalıtım ve yüzey ısıtma sadece makine bileşenlerinin ısıtılması şeklinde olmayabilir; ayrıca üretimden sonra makine parçalarının kurutulması ile de yapılabilir. Yani parçalar kurutulup ve yüzeyleri ısıtılarak prosese uygun hale getirebilir. Ayrıca başlangıç fazında yalıtım ve yüzey ısıtma yapılması peletleme makinesine girmeden önce parçaların ıslanmasını önler. Bu nedenle yalıtım ve yüzeylerin ısıtılması önem taşımaktadır.

Yem karışımı soğutucuya vardığında ısıtma işlemi durur. Soğutmada amaç ısıtma işlemi durdurmak, suyu uzaklaştırmak ve peleti dayanıklı hale getirmektir. Pelet soğutma 2 aşamalı bir işlemdir. Başlangıçta buhar ile eklenen su uzaklaştırılır, ikinci aşamada ise normalde 5°C sıcaklığa ulaşmak için konveksiyonla peletlerden fazla ısı uzaklaştırılır. Fakat pe-

letler soğumuş görünse de içleri sıcak kalmış olabilir. Eğer bu olursa nihai üründe, peletlerde yine yoğunlaşma gerçekleşir ve pek çok probleme neden olur. Soğutucudaki yoğunlaşma ayrıca başlık ve çıkış kısmında da meydana gelebilir ve burada oluşan sıvı soğutucudaki peletlere tekrar geçebilir. Bu durum kesinlikle kaçınılması gereken bir durumdur. Bu nedenle soğutucu dizaynı ve fabrika dizaynına dikkat edilmelidir.

Yeniden bulaşma (rekontaminasyon), peletleme sonrasında yem, yeni bileşenlerle yeniden bulaşması anlamına geliyor. Bu açıdan soğutucu ve boşaltım dizaynı, soğutucu hijyeni, ayrı iletim hattı dizaynı rekontaminasyona olabilir. Örneğin ayrı iletim hatlarınız yoksa peletlenmiş yem yeni gelen hammaddelerle bulaşmasına neden olabilirsiniz. Dolayısıyla iletim hatlarını ayırmanız gerekiyor.

Peletleme ve ısıtma işlemi ilgili çok şey konuştuk, sanırım dökme yem hakkında birkaç şey söylemem gerekiyor. Dökme yem; ısıtma işlemi uygulanmamış, sadece öğütme ve karıştırma işlemlerine tabi tutulmuş, ana karıştırıcıdan sonra nihai ürün olarak alınan yemdir. Bu tür bir yem üretmek istiyorsanız pelet yemlerinizin bu yemle bulaşıklığını önlemelisiniz. Teşekkür ederim.

REKABETÇİ
SÜRDÜRÜLEBİLİR
ÇÖZÜMLER İÇİN
YENİ NESİL
İŞ ORTAĞINIZ

*Boğaz'dan Önceki
Son Liman
Maliyetlerinizi Yönetin!*

www.karasuport.com.tr

Yalı Mahallesi Batı Karadeniz Caddesi No:244/1 Karasu - SAKARYA
T. +90 264 888 44 00 • F. +90 264 888 44 01

3. OTURUM

7. SUNUM

RUMİNANT BESLENMESİNDE ÖNCELİKLER

Konuşmacı

Prof. Dr. Armağan HAYIRLI

Atatürk Üniversitesi Veteriner Fakültesi

Değerli hocalarım, değerli sektör temsilcileri, öncelikle beni buraya davet ettiği için TÜRKİYEMBİR organizasyon komitesine ve değerli personeline teşekkür ederim.

Sunumları iki gündür dinlerken aslında anlattıklarımın biraz anlam ifade etmeyeceği duygusu oluştu ben de ama inşallah daha farklı bir boyut getireceğiz. Büyükbaş sığırcılık sektöründe sorunları anlatmadan önce bugünü, yakın ve uzak geleceği konuşmak istiyorum. Son iki günkü verilerin birer tartışması olacak ama benim sizden ricam verilere odaklanmak yerine, bu verileri Türkiye haritasında gözünüzde canlandırmanız ve hangi hayvanın hangi metotla yetiştirildiğini düşünmenizdir. Böylece hayvancılığın aslında Türkiye’de 16 farklı bölgede, 16 farklı rasyonalite ile yapıldığını anlamış olacağız. Dolayısıyla Ege için doğru olan bir şeyin Erzurum için; Ankara için doğru olan bir şeyin de Rize için doğru olmadığını göreceğiz.

Hayvansal üretimde çok sayıda sorun var; en önemli sorunlardan bir tanesi de benim hayvancılık sektöründe olmam diye espri yapıyorum. Çünkü hayvancılığın en önemli sorunu insanın ta kendisidir. Bana göre hayvanların bir sorunu yok. Hayvansal üretimin genel sorunlarına bakarsak bitkisel üretim, sürü yönetimi ve sürdürülebilirlik kavramlarını görüyoruz. Sürü yönetimi ve sürdürülebilirlik kavramlarını ben daha çok insan bazında verimlilik, hayvan bazında verimlilik, arazi başına verimlilik olarak ele alıyorum, çalışan personelden son tüketiciye kadar herkesin farkındalık ve etkinlik problemi olduğunu yorumluyorum.

Şimdi hayvanlarımızı biz sayısal olarak sayıyoruz; ırk olarak bunları melez, kültür veya yerli diye ayırıyoruz ama kültürün de tanımı yanlış. Mesela kültür ırklarında sağmal ineklerimiz bir laktasyonda 3 ton veriyorsa bizim durumumuz vahim demektir. Ancak ilgili istatistiklere Holstein ve Montofonlar için ayrı ayrı baktığımızda aslında Holsteinlar için durumun o kadar kötü olmadığını; dünyanın gerisinde olsak da iyi işletmelerin de olduğunu göreceksiniz.

Günümüzde Süt Sığırcılığı

Kapasite Aralığı	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı (%)
1 - 5	573.952	51,69	1.699.678	14,43
6 - 9	219.914	19,80	1.649.259	14,01
10 - 19	187.188	16,86	2.624.061	22,28
20 - 49	103.071	9,28	3.090.633	26,25
50 - 99	20.294	1,83	1.397.252	11,87
100 - 199	4.574	0,41	627.846	5,33
200 - 499	1.134	0,10	328.775	2,79
500 - +	294	0,03	357.733	3,04
Toplam	1.110.421	100,00	11.775.237	100,00

Mavi ile işaretli işletmeler, toplam işletme sayısının büyük bir çoğunluğu oluştururken hayvan varlığının ise yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Yani Türkiye 11.775.000 dişi hayvan bulunuyor ki bu dişilerin yarısı rahiminden yavru, memesinden süt çıkmış anaçlardır. Yani Türkiye'de 5,5 milyon inek var; diğerleri bir günlük ile doğumuna 1 gün kalmış gebe düvedir. Şimdi bunlara baktığımızda mavi zemin sosyologların, ekonomistlerin araştırması gereken bir konudur. Bana göre bunun hayvancılık ile yakından uzaktan bir alakası yoktur, çünkü buradaki insanlar sosyolojik yapıları itibarıyla köylerde yaşayan, endüstriyel üretime katkısı olmayan, endüstriyel yemden de ciddi bir talebi olmayan, yayılım hayvancılığı yapan vatandaşlarımızdır. Bu insanlar yapmış olduğu hayvancılık ile sadece yerel marketlerdeki kasaplara, komşulara veya mahalledeki insanlara et tedarik eder. Ama bu ülkenin bir gerçeğidir. Oturup hesap yaptığımızda bu insanların daha karlı bir üretim yapıp yapmadığı da ekonomistlerin

düşünmesi gereken bir konudur. Ancak burada da gizli maliyetler var, mesela kişinin çalışması var; ayrıca adam hayvanını 24-36 ayda ancak 270 kilo karkas çıkacak hale getirir, yani ekonomik etkinlik yok; bunların da dikkate alınması gerekir. Zaten kapısında 1- 5 ya da 6 - 9 tane hayvan olan insan muhtemelen bir benzin istasyonunda çalışıyordur veya üniversitede müstahdemdir. Hanımı veya çoluk çocuğu, evde kim boşsa onlar ineklerle ilgileniyorlardır. Bu bir hayvancılık değil.

Sarı ile işaretlenenler önemli bir grup ki bana göre en dezavantajlı olanlar bunlardır. Çünkü bunlar bir veteriner hekim veya zooteknist çalıştıracak kadar para kazanamazlar, herhangi bir yem fabrikasından aracısız yem alamadıkları için yemi bayi aracılığıyla alırlar, otlarını dışarıdan satın alırlar, büyük silaj depoları yoktur. Çünkü kapasiteleri buna yetmez, dolayısıyla balya silaj alacakları için bol miktarda polimere para öderler. Yani kar marjları düşük olan insanlardır.

Yeşil ile işaretlenenler bana göre tehlikeli bir grup, çünkü bunların batışı veya bunların para kazanamaması mutsuzluk oluşturur, genelde iş adamlarıdır. Fakat bu insanlar da o kadar hayvanı besleyecek bitkisel üretimi elde edemezler ve dolayısıyla satın alma yoluna gittikleri için bunların da kar marjları kaba yem nedeniyle düşmüştür.

Bir klasik olarak yem maliyeti işletmenin % 70'idir deriz ama bir besi sektörü için bu söylem doğru değildir. Besi sektöründe işletme giderlerinin % 60'ı canlı hayvan materyalidir; %21'i yemdir. Çünkü besi materyalinin sağmal inekler gibi çok yüksek kalitede bir kaba yemle veya kesif yemle beslenmesine gerek yok, dolara endekli yem maddeleri ile de beslenmesine gerek yok, yerli ürünlerimizle de bunlar üretilebilir. Ancak yerli üretimlerimiz de bir şekilde döviz endeklidir. Çünkü orada da enerji giderleri var, dolayısıyla dünyanın rezerv parası dolar olduğu için samanın fiyatı da dolardan etkilenir.

Ancak burada ilginç bir durum var yeşil ile işa-

retlenen bölümdeki insanlar hiçbir zaman 1000 baş, 1500 baş besi üreten işletmeye erkek yavru temin edemezler. Sarı ile işaretlenenler de 500 başlık bir işletmeye canlı hayvan temin edemezler. Konuşmacılardan birisi dün bahsetti, doğru söyledi. İki bin tane erkek materyal bulabilmek için Türkiye'nin 20 tane bölgesine adam gönderip kamyon ayarlanması lazım, bu zaten işkencenin ta kendisi. Erkek hayvanlarımıza gelince, orada da yine aynı durum var. Mavi ile işaretlenenler muhtemelen kavurmalık ve hediye ürün yapıyordur. Sarı ile işaretlenenler ilçelerdeki kasaplara et tedarik ediyordur. Köyden şehirlere göçün artmasıyla, şehirlerde artan et tüketimi et fiyatının yükselmesine neden olmaktadır.

Et pahalı deniyor ama şöyle de bir durum var: iPhone 3 bin TL, etin kilosu 50 TL olsa, iPhone alabilmek için insanlar 60 kg et parası veriyor. Kişi başına et tüketimi yıllık 15 kiloysa adam kalkıp önümüzdeki 4 yıl yiyeceği etin parasını iPhone'a veriyorsa bana göre et pahalı değildir.

Günümüzde Et Sığircılığı

Kapasite Aralığı	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı (%)
1 - 5	119.077	45,07	359.542	9,01
6 - 9	50.077	18,95	380.802	9,54
10 - 19	48.740	18,45	705.809	17,69
20 - 49	32.942	12,47	1.011.701	25,35
50 - 99	9.731	3,68	672.333	16,85
100 - 199	2.683	1,02	378.362	9,48
200 - 499	775	0,29	229.429	5,75
500 - +	205	0,08	252.440	6,33
Toplam	264.230	100,00	3.990.418	100,00

Neden her zaman yem fiyatını konuşuyoruz? Herhangi bir süt işletmesine gittiğinizde yeme verdiği parayı, hayvandan aldığı süt üzerinden hesap ediyorsa bu adam doğru yolda değil. Çünkü bu adama buzağılama aralığını, hayvanların kaç gün kuruda kaldığını, döl verimindeki problemlerden dolayı süt-yem paritesinin 1,40 olduğu gün sayısını, hesaplarında ahıra koyduğunda doğmuş dişilerin yüzde kaçının 23, 24, 25inci aylarda gebe anne olarak ahırda bulunduğunu, bu süreçte kaç tane anneyi infertilite veya diğer sorunlar nedeniyle sürüden çıkardığını sormamız gerek. Bunları sorduğunuzda göreceksiniz ki düve ikame etme maliyeti en az yem kadar pahalıdır. Yani biz ev ödevlerimizi düzgün yapmıyoruz. O yüzden herhangi bir işletmecinin de dolar niye yükseliyor diye bağırmaya hayıflanmaya hakkı yok. Biliyorsunuz kontrol edecek mekanizmalar bende

değil ama ev ödevimizi de düzgün yapmalıyız.

Şimdi buradan baktığınızda legume kuru otu dedim. Şimdi legum kuru otu baklagil, baklagil deyince aklımıza yonca geliyor. Yonca yapmak zorunda değiliz, yemlik şalgam, bezelye, özellikle Doğu Anadolu'ya ve Türkiye'nin Orta Anadolu'suna uyum sağlamış fiğ otu mesela çok güzel bir alternatiftir. Diğer taraftan kesif yem üreten insanlar bana kızmasınlar, ben kesif yemde süt yemi, düve yemi diye bir konseptte inanmayan bir adamım. Çünkü kesif yemin proteinin ne olması gerektiğini, hayvana ne kadar vermem gerektiğini belirleyen tek şey benim elimdeki kaba yem kokteylinin formülasyonudur. Ben kaba yem kokteylimin formülasyonunu maksimum sindirilebilirlikle ayarladıkça, dönüm araziden maksimum ham protein aldıkça benim endüstriyel ürünlere bağımlılığım da o kadar az olur. Ne kadar

Yem Bilançosu: Süt Sığırcılığı

1 Sağmal İnek/Gün

Yem Maddesi	KM, %	HP, %	Enerji, kcal/kg	KM, kg	Tabii, kg
Legum kuru otu	90%	14%	2200	5,4	6,00
Mısır silajı	28%	7%	2450	5,88	21,00
Saman	94%	3%	900	1,41	1,50
Fenni yem	88%	21%	2700	6,16	7,00
ATK/PTK/SFK	89%	40%	2600	1,78	2,00
Tahıl dane	89%	10%	3000	1,78	2,00
				22,41	39,5
CA, kg	600				
KMT, % CA	3,74%				
Kaba, %	57%				
Kesif, %	43%				
HP, %	15,1%				
Enerji, kcal/kg	2417				

az bağımlı isem ben o kadar güçlü olurum, piyasa-
dan etkilenmem. Legum kuru otu olmayan yerler-
de mesela fiğ-tritikale ot karması ile fabrika yemi
kullanımı 365 günlük laktasyon sürecinde günlük 2
kilogram indirilebilir.

Eğer adam milli otumuz olan samanı kullanmak-
ta inat ederse o adam zaten kaybetmeye mahkum-
dur. Saman, toprağın aerasyonunu artırmak için,
dışkının kalitesini iyileştirmek için, kuru dönemde
hayvanın karaciğer motorunu yavaşlatmak için kul-
lanılması gereken dengeleyici bir maddedir. Yem
maddesi değildir, aksini iddia eden bana göre ülkeye
ihanet ediyor.

Genelde sanayiye gittiğimizde bütün sektör pay-
daşları bilir ki fenni yemi fabrikadan aldıktan sonra
bölgesine göre çiftçini elinde ayçiçeği, pamuk ya da

soya küspesi de olabilir. Yine bölgesine göre mısırı,
arpası, çavdarı, yulafı da olabilir. Bu bağlamda ben
bir yem modeli oluşturdum. Hayvan 22 kilogram
kuru madde tüketiyor ve bu hayvanın tüm laktas-
yon ortalamasında %57 kaba yem %43 kesif yem
veriliyor.

Şimdi bir sağmal inek, 100 başlık işletme ve tüm
Türkiye’de 5 milyon inek için ben kendim bir projek-
siyon yaptım. Buraya baktığımızda bir inek için 2 ton
ot, 7 buçuk ton mısır silajı, yarım ton saman, 2,5 ton
fenni yem gerekiyor. Türkiye’ye geldiğimizde fenni
yemi de %25 protein kaynaklarından, %55 nişasta
kaynaklarından, melas, kepek, mineral, tuz, premiks
ve diğerlerinden oluşturduk. Şimdi biz neye çok para
ödüyorsak veya neyi üretemiyorsak orada ya Ar-Ge
yapmalıyız ya da yapmamalıyız.

Yem Bilançosu: Süt Sığırcılığı

1 Sağmal İnek-100 Başlık İşletme-TÜRKİYE (5 milyon), Ton/Yıl

Yem Maddesi	1 İnek, Ton/Yıl	100 İnek, Ton/Yıl	Türkiye, Ton/Yıl			Genel Toplam	
Legum kuru otu	2,19	219,00	10.950.000			10.950.000	
Mısır silajı	7,67	766,50	38.325.000			38.325.000	
Saman	0,55	54,75	2.737.500	%	Ton/Yıl	2.737.500	
Fenni yem	2,56	255,50	12.775.000	Protein Kayn.	25,0%	3.193.750	6.843.750
ATK/PTK/SFK	0,73	73,00	3.650.000	Nişasta Kayn.	55,0%	7.026.250	10.676.250
Tahıl dane	0,73	73,00	3.650.000	Melas/Kepek	15,0%	1.916.250	1.916.250
				Mineral Kayn.	4,0%	511.000	511.000
				Tuz	0,7%	89.425	89.425
				Prmx ve Diğer	0,3%	38.325	38.325
					100%	12.775.000	

Yem Bilançosu: Düve Besleme

1 Düve/Gün

Yem Maddesi	KM, %	HP, %	Enerji, kcal/kg	KM, kg	Tabii, kg
Legum kuru otu	0,90	0,14	2.200	1,80	2,00
Mısır silajı	0,28	0,07	2.450	2,80	10,00
Saman	0,94	0,03	900	0,94	1,00
Fenni yem	0,88	0,16	2.650	1,76	2,00
ATK/PTK/SFK	0,89	0,40	2.600	0,89	1,00
Tahıl dane	0,89	0,10	3.000	0,89	1,00
				9,08	17,00
CA, kg	350,00				
KMT, % CA	2,6%				
Kaba, %	61,0%				
Kesif, %	39,0%				
HP, %	13,2%				
Enerji, kcal/kg	2.347				

Yem Bilançosu: Düve Besleme

1 Düve-100 Düve-TÜRKİYE (5 milyon), Ton/Yıl

Yem Maddesi	1 Düve, Ton/Yıl	100 Düve, Ton/Yıl	Türkiye, Ton/Yıl			Genel Toplam
Legum kuru otu	0,73	73,00	3.650.000			3.650.000
Mısır silajı	3,65	365,00	18.250.000			18.250.000
Saman	0,37	36,50	1.825.000		%	1.825.000
Fenni yem	0,73	73,00	3.650.000	Protein Kayn.	20,0%	730.000
ATK/PTK/SFK	0,37	36,50	1.825.000	Nişasta Kayn.	60,0%	2.190.000
Tahıl dane	0,37	36,50	1.825.000	Melas/Kepek	15,0%	547.500
				Mineral Kayn.	4,0%	146.000
				Tuz	0,7%	25.550
				Prmx ve Diğer	0,3%	10.950
					100%	3.650.000

Yem Bilançosu: Besi Besleme

1 Erkek/Gün

Yem Maddesi	KM, %	HP, %	Enerji, kcal/kg	KM, kg	Tabii, kg
Legum kuru otu	0,90	0,14	2.200	0,90	1,00
Mısır silajı	0,28	0,07	2.450	1,40	5,00
Saman	0,94	0,03	900	0,94	1,00
Fenni yem	0,88	0,16	2.650	2,64	3,00
ATK/PTK/SFK	0,89	0,40	2.600	0,45	0,50
Tahıl dane	0,89	0,10	3.000	2,23	2,50
				8,55	13,00
CA, kg	400				
KMT, % CA	2,1%				
Kaba, %	37,9%				
Kesif, %	62,1%				
HP, %	12,6%				
Enerji, kcal/kg	2.466				

Yem Bilançosu: Besi Besleme

1 Erkek-100 Erkek-TÜRKİYE (4 milyon), Ton/Yıl

Yem Maddesi	1 Erkek, Ton/Yıl	100 Erkek, Ton/Yıl	Türkiye, Ton/Yıl				Genel Toplam
Legum kuru otu	0,37	36,50	1.460.000				1.460.000
Mısır silajı	1,83	182,50	7.300.000				7.300.000
Saman	0,37	36,50	1.460.000		%	Ton/Yıl	1.460.000
Fenni yem	1,10	109,50	4.380.000	Protein Kayn.	20,0%	876.000	1.606.000
ATK/PTK/SFK	0,18	18,25	730.000	Nişasta Kayn.	60,0%	2.628.000	6.278.000
Tahıl dane	0,91	91,25	3.650.000	Melas/Kepek	15,0%	657.000	657.000
				Mineral Kayn.	4,0%	175.200	175.200
				Tuz	0,7%	30.660	30.660
				Prmx ve Diğer	0,3%	13.140	13.140
					100%	4.380.000	

Türkiye Büyükbaş Sığırcılığı Günümüz Yem Bilançosu

5 milyon sağlam inek-5 milyon düve-4 milyon besi materyali

Yem Maddesi	Ton/Yıl	kg/Da	Arazi, Ha
Legum kuru otu	16.060.000	700	2.294.286
Mısır silajı	63.875.000	5.000	1.277.500
Saman	6.022.500	400	1.505.625
Protein Kaynağı	11.004.750		
Nişasta Kaynağı	20.969.250		
Melas/Kepek	3.120.750		
Mineral Kaynağı	832.200		
Tuz	145.635		
Premix ve Diğer Katkılar	62.415		

Düve için hazırlanmış tabloya bakarsak, burada yem maddelerini kuru madde formundan tabi forma çevirdikten sonra bir düve için, 100 düve için ve tüm Türkiye'deki toplam düve sayısı için hesapladım. Bu düvelerin bir de erkek kardeşleri için yaptığımız hesaplamada besi sürecinde ortalama %37 kaba yem, %62 kesif yem görüyoruz.

Legüm kuru otu için Türkiye ortalaması olarak dönümüne 700 kilo alırsak, mısır silajını 5 ton alırsak, samanı da dönemine göre 400 kilo alırsak, bize gereken arazi tabloda görüldüğü gibi yaklaşık 5,5 milyon hektar. Ama burada bütün hayvanlar Holstein, Simental ve Montofon ayarında varsayarak hesaplama yaptık.

Şimdi günümüzdeki durumumuz bu, yakın gelecekte ne yapacağız? Nüfusumuz artıyor mu? Nüfusumuz eskisi gibi artmıyor, verimliliklerimiz azalıyor. İşte bu bahsedilen rakamlarla biz ileride hayvan sayısını artırmalı mıyız? Bana göre asla artırmalıyız, arttırdıkça başımız derde girer. Ne yapmalıyız? Kaba yemimizi kendimiz tedarik edebilmeliyiz, tedarik

etme maliyetlerimizi düşürmeliyiz. Coğrafi şartlara uygun hasat ve ürün ekim planı yapmalıyız, endüstriyel yem bitkisi üretimini teşvik etmeliyiz. Peki, bunu nasıl başaracağız? Hayvanı beslemenin toprağı beslemekten başladığına inanmamız lazım. Bunlardan daha önemlisi kafa yapımızı ve politikalarımızı değiştirmemiz lazım. Türkiye'de topraklara baktığınızda 10 dönüm, 15 dönüm, 20 dönüm, en büyüğü 200 dönüm. Şimdi 1000 başlık bir işletmenin 20, 50, 100 dönüm arazisi olduğunda tarımsal üretim yapması ekonomik olmuyor. Dolayısıyla en az 6000 dönüm arazi lazım. Toprağın toplulaştırılması ve sulu tarıma derhal geçilmesi gerekiyor. Bana göre bu milli bir davadır. Toprağın organik madde ve mikrobiyal yükünü arttırmamız lazım. Aksi garabettir. Mekanizasyondan yararlanılması, enerji giderlerinin azaltılması lazım.

Uzak gelecekte nüfusumuz daha da artacak. Peki, hayvan sayısını arttırmalı mıyız? Bana göre yine artırmamalıyız; çünkü yeteri kadar hayvanımız var. Sürü yönetimi ve salgın hastalıklar konusunda

tedbirlerimizi almamız, verimliliği artırmamız, bu zağı ölümlerini azaltmamız hayvanlarda verimlilik yönünden seleksiyon yapmamız. Çiftçilerden de kime teşvik vereceksek bu işi yapana parayı vermeliyiz, aksi takdirde adam hem benim paramı batırıyor ardından da benim paramla yaptığı ahırını satıp parasını alıyor. Bitkisel üretimde toprak yönetimine gidilmesi çok önemlidir. Kaba ve kesif yemlerde hijyene önem verilmeli; tarladaki kayıpları, silolama sonrasındaki kayıpları minimize etmeliyiz.

Diğer hususlara gelince; ineklerde partikül boyutunu küçülttüğümüzde ineğin metan olarak atmosfere göndermiş olduğu enerji israfını %80 oranında azaltabiliriz. Vitamin E kullanmak zorunda mıyız? Bana göre kullanmak zorunda değiliz. Aloevera ekstraktı vitamin E'den 500 kat daha güçlü bir antioksidan. Mesela herbal ürünlerimizde bol miktarda vitamin kompleksi de var. Bunlar gibi yerel kaynaklardan da yararlanabiliriz. Dolayısıyla bu tür ürünleri dışarıdan almaya gerek yok. Diğer taraftan herbal ekstraktların şöyle bir güzel tarafı var; metanojenezi baskılayıp asetogenezisi teşvik ediyor. Nitekim Kanada ve Kuzey Avrupa ülkelerinde tamamen aromatik yağ asitlerinin ruminantlarda kullanılması konusunda çalışmalar oldukça yaygındır.

Yan sanayi ürünlerini kesinlikle değerlendirmeliyiz. Mesela şeker pancarı posası teknik olarak fazla

sevmeleyen bir insanım ama Erzincan'da Erzurum'da da olmazsa olmaz bir yem unsurudur.

Enerji üretimi ucuzsa hidroponik üretim ile elde edilen bir otun kesif yem özelliği %60'tır. Eğer siz hidroponik üretimden elde edilen buğday/arpa maltını hayvana verdiyseniz premiks vermenize bile gerek yok; çünkü buğday maltında her şey var. Fakat bunu öğretmenin maliyeti şu anki şartlarda yüksek ama eğer enerji sistemlerimizi güneş panelleriyle oluşturduysak 900 gram arpa ile 8 kilo ile 10 kilo arasında, % 16 kuru maddeli, yılın 365 günü hazır olabilecek hidroponik üretimler yapabiliriz. YouTube'dan bunların videolarını izleyebilirsiniz; Avustralya, Yeni Zelanda bu işi yapıyorsa Erzurum gibi, İç Anadolu gibi yılın 280 günü güneşi olan bir yerde insanlar bunu niye yapmaz oturup düşünmek lazım.

Biyoteknoloji alanındaki gelişmelere ayak uydurmalı; mayamızı, premikslerimizi kendimiz üretebilmeliyiz. Fakat burada da şöyle bir tuhaflık var; GDO ya karşı gelip Biyoteknoloji Fakültesi kuran bir ülkeyiz. Ben bunu anlamakta zorluk çekiyorum. Yani o zaman Biyoteknoloji Fakültesi'ni niye açıyoruz? Bütün bunlar geleceğin güçlü konuları.

Gelecekte en güzel mesleğin çiftçilik olacağına inanan bir insan olarak çocuklarımı şimdiden çiftçi olarak yetiştiriyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

CIBENZA®
EP150

Yeminizdeki gizli değeri ortaya çıkarın

Sürü performansınızı korurken
yem maliyetinizi düşürün;
CIBENZA® EP150 yem maliyetini
azaltarak rasyonunuzdaki
bileşenlerden daha fazla
yararlanmanızı sağladığı
kanıtlanmış, doğal olarak ısıya
dayanıklı bir proteaz enzimidir

NOVUS®

Daha fazla bilgi için
www.novusint.com/tr/CIBENZA
adresini ziyaret ediniz

3. OTURUM

8. SUNUM

TAGEM HAYVAN BESLEME VE YEM AR-GE ÇALIŞMALARI

Konuşmacı
Ülker PAMUK

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)

Değerli katılımcılar,
Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sizlere TAGEM hayvan besleme ve yem Ar-Ge çalışmalarından bahsedeceğim.

Ülkeler ürettiği bilgi, geliştirdiği teknoloji ve yenilikler ölçüsünde dünyada söz sahibi olmaktadır. Gelişmiş ülkeler Ar-Ge harcamaları için bütçelerinden Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının (GSYH) yaklaşık % 2'si oranında pay ayırmaktadırlar. Bu yüzden Türkiye; Dünya ülkeleri ile rekabet edebilmek, ithal etmek yerine kendi teknolojisini geliştirmek ve kullanmak, gelişmiş ülkelere bağımlı kalmamak, gıda güvenliğini sağlamak için Ar-Ge yapmak zorundadır.

Genel müdürlüğümüz; 3 genel müdür yardımcısı, ve 8 daire başkanlığından oluşmaktadır ve genel müdürlüğümüze bağlı 50 tane araştırma enstitüsü bulunmaktadır. Kırk dokuz araştırma enstitüsü bir tane de Milli Botanik Bahçesi Müdürlüğü olmak üzere toplam 50'ye tamamladık. Ama bunun dışında diğer genel müdürlüklere bağlı olan 12 gıda kontrol laboratuvar müdürlüğü, bir Ulusal Referans Gıda Laboratuvarı, 8 Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğü ve bir Şap Enstitüsü olmak üzere 22 tane kurum da TAGEM'e proje yapmaktadır.

TAGEM'in altyapısına baktığımızda, TAGEM Türkiye'nin en büyük Ar-Ge kuruluşudur. Toplam 6500 personel, 2200 civarında tam zamanlı araştırmacı, 200 bin dekar arazi, 450 milyon TL bütçe, yıllık 1200 proje (bu projelerin ortalama 250 tanesi sonuçlanmakta), 35 ileri Ar-Ge merkezi (bunun 18 tanesi tamamlandı), 284 laboratuvar, 1821 laboratuvar cihazı ve yıllık 1,3 milyon analiz ile çalışmalar yaptığını görüyoruz. Personel profili %35'i araştırmacı (2200 kişi), % 8'i laborant teknisyeni(465 kişi), %6'sı memur(360 kişi), %51'i işçiden (3180) oluşmaktadır. Mühendisler grubunda lisans mezunu 524, yüksek lisans mezunu 1247, doktora sahibi olan 416 ve 13 tane de doçentimiz bulunmaktadır.

TAGEM'in Ar-Ge ve politika olmak üzere iki tane temel görevi mevcuttur. Ar-Ge görevinde yeni çeşit ve kaliteyi arttırmak, yeni çeşit ırk ve teknoloji geliştirmek, genetik kaynakları korumak ve sürdürülebilir kullanımı sağlamaktır. Politika açısından; karar vericiler için bilimsel temele dayalı alternatif politikalar oluşturmak, mevcut politikaların etki analizlerini yapmaktır. Temel araştırma alanlarımız; bitki ıslahı ve yetiştirme teknikleri, bitki sağlığı, hayvan yetiştirme teknikleri, hayvan sağlığı, gıda ve yem, su ürünleri, toprak-su kaynakları ve biyoçeşitlilik, tarım ekonomisini kapsamaktadır.

Bütçemiz; 2004 yılında 17 milyon ile başlamış olup 2017 yılında 410 milyona ulaşmıştır. Yeterli değildir, artırmamız gerekir. Projelerimize baktığımız zaman 14 ana proje altında yaklaşık 1200 alt proje yürütülmektedir. Her yıl yaklaşık 250 proje sonuçlanmaktadır. TÜBİTAK projelerinde ise 1001, 1002 programından 93 proje, 1003 programından 27 proje, 1007 programında 40 proje devam etmektedir. Kurumsal işbirliği projelerinde ise Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile birlikte çalıştığımız 27 proje, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü ile 9 proje, Türkiye Kömür İşletmeleri ile 9 proje yürütülmektedir. Uluslararası projelerde ise altı ve yedinci çerçeve programında Horizon 2020 kapsamında 36 proje, Bölgesel Kalkınma Programında 5 proje, FAO destekli 16 projemiz bulunmaktadır. KKTC ile de ortaklaşa 26 projeye devam edilmektedir.

Bakanlık Ar-Ge Destek ve İşbirliği programlarına baktığımızda, 24 Nisan 2006 Tarım Kanununun 19. madde "g" fıkrası gereği; Bakanlığımızın ve tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu öncelikli konularda Ar-Ge projelerine doğrudan destekleme ödemesi ile;

- Bilgi ve teknolojilerin geliştirilmesi,
- Geliştirilen bilgi ve teknolojilerin çiftçiler ile tarımsal sanayicilere aktarılması,
- Tarım sektöründeki kuruluşların Ar-Ge kapasitelerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Paydaşlarımız; üniversiteler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, çiftçi kuruluşlarından oluşmaktadır.

Ar-Ge destek programlarının uygulanmasına baktığımız zaman, Ocak ve Nisan aylarında çağrı yapıyoruz, TAGEM'e gelen projeleri uzman havuzunda

bulunan hocalarımıza ve enstitülerimizdeki uzmanlara gönderiyoruz. Burada 60'ın üstünde alan projeler, Proje Değerlendirme Kurulu'ndan da geçerse başlama sürecinde izlemeye alınıyorlar.

Ar-Ge destek programına baktığımız zaman toplam 1540 proje başvurusu var, bunların yaklaşık beşte biri, 362 tanesi desteklendi. Bunun da bütçesi 60 milyon TL ama şu ana kadar 51,7 milyon TL ödendi. Burada üniversiteler 206, özel sektör 76, STK'lar ise 36 proje yürüttüler.

TAGEM-Özel Sektör İşbirliği projeleri ile ilgili olarak; 17 Ocak 2007 tarihli Özel Sektör ile Ortak Yürütülecek Ar-Ge Faaliyetlerinin Esaslarını düzenleyen tebliğ ile Araştırma Enstitülerinin alt yapıları özel sektör ve üniversitelerin kullanımına açılmıştır. Burada maalesef yem konusunda hiçbir müteşebbis gelip işbirliği projesi yapalım dememiş, şu anda da hala başvuru yok.

Daha önce özel sektör-üniversite-kamu birbirinden ayrı, herkes kendi kabuğuna çekilmiş bir şekilde gitmekte iken, bizim Ar-Ge ve inovasyon uygulamamızla birlikte tüm ilgili tarafların bir araya geldiği, birbirinden haberi olan birlikte uyumlu bir işleyiş sağlayan bir yapı oluşturulmuştur.

Tarımsal ar-Ge ve inovasyon 2023 vizyonumuz ise,

- ❖ Toplam Ar-Ge Harcamaları İçerisinde Tarımsal Ar-Ge'nin Payını % 3,5 'dan % 7'ye çıkarmak,
- ❖ 900 milyon TL olan Tarımsal Ar-Ge harcamasını % 100 artırarak 1,8 milyar TL'ye çıkarmak,
- ❖ Tarımsal Ar-Ge harcamalarında özel sektörün payını % 4'den 2023'te % 30'a, sonrasında % 50'ye çıkarmak,
- ❖ Ar-Ge çıktılarının yaygın etkisini 2 kat artırmaktır.

Bu sayede; tarım sektörünün ihtiyacı olan nitelikli girdi ve yeni teknolojilerin yerli imkânlarla geliştirilmesini sağlamak mümkün olacaktır.

TAGEM Hayvan Besleme ve Yem Araştırma projelerine geldiğimizde; TÜBİTAK projeleri var, Ar-Ge destek programı projeleri var, TAGEM enstitülerinin hayvan besleme projeleri var, ama özel sektör işbirliği projeleri var diyemeyeceğim. Kağıt üzerinde var ama şu anda bu konuda bir proje yok. Burada iki tane TÜBİTAK projesi, 4-5 tane de Ar-Ge Projesi ve ba-

kanlığımızın projelerini örnek verebilirim size. Yem konusunda çok proje yapıldı ama bizim grubumuza bağlı yani araştırma enstitülerinde yapılan iki tane proje var, diğerleri ise bizim müşterek kuruluş olduğumuz projelerdir. Yani bunu yapan bizim kurumlarımızdan biri değildir. Bunlardan birisi balya silajı üretim tekniğinin geliştirilmesi konulu bir TÜBİTAK 1007 projesidir. Uluslararası Hayvancılık Araştırma Merkezi Müdürlüğü'nden Sema Yemen yapmıştır, bütçesi 564.392 TL olan bir projedir. En sonunda RB-120 için 10 aylık faydalı model belgesi alabilmiştir. Bu proje kapsamında; iki farklı büyüklükte rulo balya yapma (350-500 Kg, RB-120 ve 45-50 kg RB-50) ve rulo balya sarma makinelerinin (RS-120 ve RS50) prototipleri, özel sektör tarafından geliştirilerek, testleri yapıldıktan sonra 3 TAGEM Araştırma Ens-

titüsünde denenmiştir.

Diğer bir proje, daha düşük bütçeli bir TÜBİTAK 3001 projesidir. Bu proje Eğirdir Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nden Kamile Gonca EROL'un yürüttüğü bir projedir. Bu çalışmada, Tatlısu istakozu *Astacus leptodactylus* türünün farklı gelişim dönemlerindeki sindirim enzimi aktivitelerinin belirlenmesi buna bağlı olarak besinsel taleplerine uygun yem formülasyonunun geliştirilmesi ve üretilen yemin yavrular üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Ar-Ge Destek projelerimiz arasında; Konya Selçuk Üniversitesi Prof.Dr.Behiç Coşkun'un "Kangal Akkaraman ve Anadolu Merinosu Irkı Koyunlarda Rezidüel Yem Tüketimlerinin İslah Çalışmalarında Kullanımı" projesi bulunuyor.

Gazi Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümünden Prof.Dr. Zehranur Yüksekdağ'ın "Probiyotik Kaynaklı Ekzopolisakkaritlerin (EPS) Kanatlı Yemlerinde Prebiyotik Katkı Olarak Kullanılmasının Araştırılması" isimli projesi devam ediyor.

"Fitaz Yem Katkı Enziminin Üretimi için Fermanasyon Biyoprosesi Geliştirilmesi" projesi düşük bütçe ile fitaz enzimi üretilmesi konusunda başarılı oldu, proje sahibi şu an kendine ortak arıyor. Fitazın hepsini ithal ediyoruz, en azından ülkemizde üretilsin, bu katma değer ülkemizde kalsın.

TAGEM koordinatörlüğünde 55 tane sonuçlanan, 11 tane de devam eden proje vardı, bu sene de 14 tane yeni teklif proje geldi. Konjuge linoleik asit, enerji değerleri, performans-et kalitesi, meraların besin madde içerikleri, fitobiyotik katkılı diyetler, yumurta unu, fındık küspesi, nar posası silajı ve elektrot üretimi konularında çalışmalar yapıldı.

Yeni teklif projelerimizde, ot tipi yemlik kolzanın silolanabilirlik, yarı entansif modelle besleme, kan ve sütteki metabolitler ve mineral düzeyleri, kekik esansiyel yağının yem katkısı olarak kullanımı, nar kabuğu tozunun koruyucu etkisi, korunmuş yağlar, yemlerde alkoloitler gibi konularda çalışmalar sunuldu. Sebepini bilmiyoruz ama özel sektör işbirliği projesi maalesef şu an için yok ama bekliyoruz.

TAGEM'in görevleri:

- ❖ Ulusal Tarımsal Araştırma Mastır Planını

hazırlamak,

- ❖ Araştırma önceliklerini belirlemek ve kaynakların önceliklere uygun kullanılmasını sağlamak,

- ❖ Araştırma programlarını izlemek ve değerlendirmek,

- ❖ Araştırma sonuçlarını yayınlamak ve geliştirilen yeni teknolojilerin uygulamaya aktarılmasını sağlamak,

- ❖ Karar vericilere politika belirlemede ve muhtemel krizleri önlemede yardımcı olacak bilgiler üretmektir.

Sonuç olarak; verim ve kaliteyi arttırmalıyız, yeni çeşit, ırk ve teknoloji geliştirmeliyiz, genetik kaynakları korumalı ve sürdürülebilir kullanımını sağlamalıyız, oluşan güncel sorunları önceliklerimiz içine alıp çözmeliyiz.

Günümüzün en büyük sorunu, et sorunu. Bunu araştırdığımızda, bakanlığımızın arşivine baktığımız zaman 1954 yılında Tarım Bakanı olan Nedim Ökmen bütçe görüşmeleri sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada o günkü et sorunu için "Et meselesi, ot meselesidir." demiştir. Çözümü burada aramaya çalışmıştır, ama günümüzde et meselesi sadece ot meselesi değildir; et meselesi süt ve yem meselesidir. Çözümü burada aramamız gerekir. İşte bu büyük sorun bu grubun içinde çözümlidir.

Sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Yıllardır aynı güven, aynı şefkat

Beyaz et ihracatımızın yükseldiği şu günlerde riske girmeyin! Üretimde kalite standardını tutturmak için kullanılan ürünlerin, sağlık ve CE kalite belgelerine sahip olmaları gerekir. Tamamı ile yerli üretim Soda Sanayii A.Ş. ürünü olan, güvenle kullanabileceğiniz, yıllardır bildiğiniz **Sodyum Bikarbonat**.

Güvenilir, kalite onaylı ve bizden.....

SODA SANAYİİ A.Ş.
Şişecam Genel Merkezi
İçmeler Mh. D-100 Karayolu Cd.
No:44 A 34947 Tuzla
İstanbul / TÜRKİYE
Tel: 0850 206 50 50
www.sisecamkimyasallar.com

TabanGrain

Yüksek değerlere sahip,
kaliteli ürün ve
doğru hizmet için

TabanGıda, Ağustos 2016'da tarımsal emtia ticaretinde faaliyet göstermeye başlamış, stratejilerini ve hizmet politikalarını sektör talepleri doğrultusunda geliştirerek özellikle buğday ithalatında pazar payını istikrarlı şekilde arttırmayı başarmıştır.

Taban Grubu, buğday ithalatında yakaladığı başarıyı 2017 yılının son çeyreğinde faaliyete başlayan *TabanGrain* firması ile mısır, arpa, küspe ve kepek ürünlerinin ithalatıyla da arttırarak devam ettirmeyi hedeflemektedir.

Taban ekibi güvenilirliği ve yenilikçi çalışmalarıyla, zincirin her halkasına değer katmayı ve girişimci bir ruhla yaratıcı çözümler üretmeyi hedefleyerek yerel ve uluslararası ortaklıklar kurmuş, yüksek kaliteli ürünleri, etkin fiyat politikaları ve sorumluluk sahibi hizmet anlayışı ile müşterilerine her zaman maksimum müşteri memnuniyetini birincil öncelik olarak görmektedir.

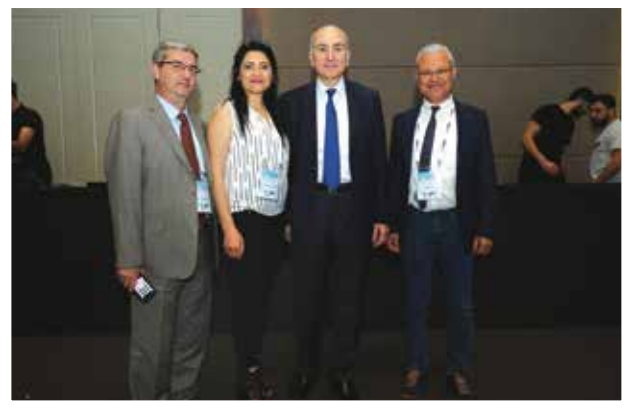
RUNVEN

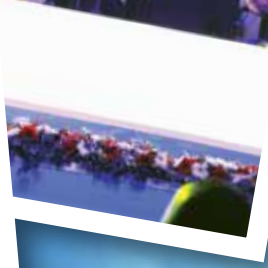
TabanGıda

RUNVEN
SHIPPING

taban.com.tr

TUYEM 13'DEN KARELER

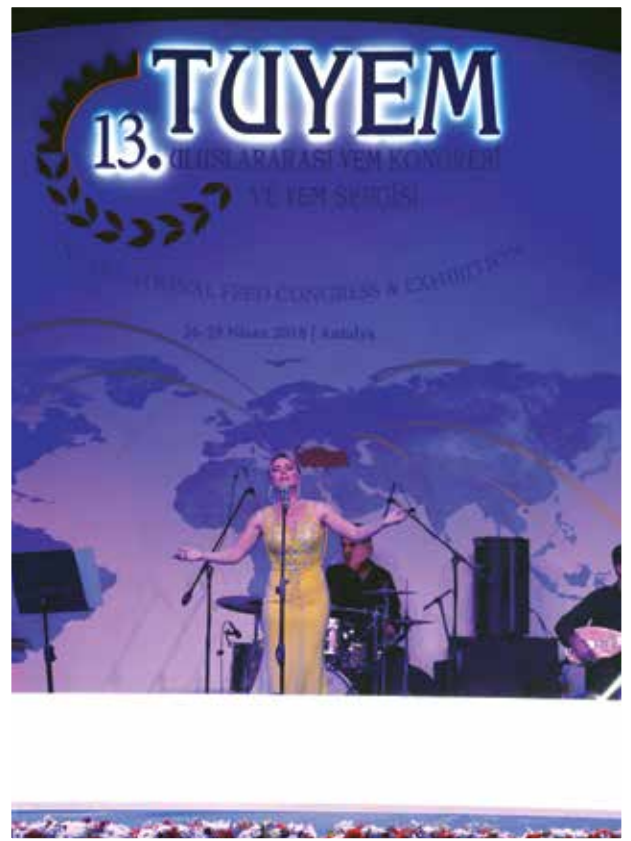

Yem Sektörünün Buluşma Noktası

13. TÜİYEM
ULUSLARARASI YEM KONGRESİ
VE YEM SERGİSİ

28 NİSAN 2018
GALA GECESİ

GALA GECESİ

GALA GECESİ

Tekkeli

IMPORT - EXPORT

Günlük 2.000.000 -adet
yumurta üretim ve paketlemesi
3 ayri tesiste AB Standartları
doğrultusunda yapılmaktadır.
Yanı sıra; 1.200.-mt/gün
yem üretimi yaparak
yurtiçi ve yurtdışında bulunan
müşterilerinin ihtiyaçları
anında karşılanmaktadır.

Tekkeli Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti

Fatih Mh. 32 Nolu Cd. 22036 Sk. No: 10 Şehitkamil / GAZİANTEP

Tel : (0342) 235 46 46 Faks : (0342) 235 62 27

info@tekkeli.com.tr www.tekkeli.com.tr

ABD SOYASININ YÜKSEK KALITELİ VE İSTIKRARLI BESİN PROFİLİ, MÜŞTERİLERİNE İHTİYAÇ DUYDUKLARI PERFORMANS AVANTAJINI SUNAR...

ABD soya sektörü Ar-Ge ve teknolojideki liderliği sayesinde nihai kullanıcılara üstün ürünler ve daha fazla değer sunar. Amino asit içeriği ve profili, ABD soyasının mükemmel özelliklerinden sadece ikisidir.

SSOY

Ayçiçek Küspesi

İthal Ayçiçek Küspesi

İthal Kepek

Kanola Küspesi

Soya Küspesi

Pamuk Küspesi

DDGS

Cansız Maya

“Yem Hammaddelerinde Çözüm Ortağınız”

13 yıldır yem hammaddesi sektörünün güvenilir adresi

✓ Zamanında teslimat

✓ Sertifikalı ürünler

✓ Müşteri memnuniyeti

Yay-Tar Tarım Ürünleri ve Yem Hammaddeleri
Varsak Karşıyaka Mh. Yavuz Sultan Selim Cd.
No: 75 Kepez / ANTALYA

Çiftliklerimiz
Döşemealtı 500 Büyükbaş
Korkuteli 1000 Büyükbaş

0.242 244 95 11 • 0.242 244 95 13
info@yaytartarim.com.tr
www.yaytartarim.com.tr

YEM SANAYİNE İLİŞKİN İTHALAT / İHRACAT RAKAMLARI (2018/6 AYLIK TOPLAM)

GTİP	MADDE İSMİ	İTHALAT		İHRACAT	
		MİKTAR (Kg)	DEĞER (\$)	MİKTAR (Kg)	DEĞER (\$)
A - HAMMADELER					
BİTKİSEL ENERJİ KAYNAKLARI					
10 02 90 00 00 00	Çavdar	6.000	3.527	0	0
10 03 90 00 00 11	Beyaz Arpa	0	0	0	0
10 03 90 00 00 19	Arpa	461.167.652	98.826.106	0	0
10 04 90 00 00 00	Yulaf	0	0	3.812	3.133
10 05 90 00 00 19	Mısır (Diğerleri)	1.788.594.927	352.709.894	26.404.374	7.923.776
10 07 90 00 00 00	Darı; Tane (Koca Darı) Diğer	0	0	625	297
10 08 29 00 00 11	Darı	2.524.911	494.040	9.000	4.980
10 08 29 00 00 12	Akdarı (Cin ve Kum Darı)	0	0	0	0
10 08 30 00 00 00	Kuş Yemi	615.260	331.544	172.400	78.963
10 08 60 00 00 00	Buğday ve Çavdar Melezi	0	0	0	0
	TOPLAM	2.252.908.750	452.365.111	26.590.211	8.011.149
HAYVANSAL PROTEİN KAYNAKLARI					
23 01 20 00 00 11	Balık Unu	66.049.240	91.226.879	5.538.870	8.674.009
23 01 20 00 00 19	Karides unu	402.059	1.038.556	0	0
23 01 10 00 00 13	Tavuk Unu	12.978.131	7.844.889	1.331.640	709.548
	TOPLAM	79.429.430	100.110.324	6.870.510	9.383.557
YAĞLI TOHUMLAR					
12 01 90 00 00 00	Soya Fasulyesi	1.577.479.472	677.828.904	1.092.000	540.361
12 04 00 90 00 00	Keten Tohumu	16.454.942	6.921.601	15.868	23.792
12 05 10 90 00 00	Rep ve Kolza	16.938.710	7.769.439	5.302	26.469
12 05 90 00 00 00	Rep ve Kolza (Diğer)	0	0	0	0
12 07 99 91 00 00	Kenevir - Kendir	150	1.664	1.250	2.169
12 07 99 96 00 00	Diğer Tohumlar	130.860	146.289	205.414	331.344
	TOPLAM	1.611.004.134	692.667.897	1.319.834	924.135
KÜSPELER					
23 04 00 00 00 00	Soya Fasulyesi Küspesi	273.434.217	116.532.932	17.744.970	9.477.570
23 06 10 00 00 00	Pamuk Tohumu Küspesi	13.938.700	2.512.241	22.491.810	4.731.875
23 06 30 00 00 00	Ayçiçeği Toh. Küspesi	624.019.414	140.185.840	4.256.987	1.442.461
23 06 41 00 00 00	Rep/Kolza Tohumu Küspesi	13.463.620	3.173.952	0	0
23 06 49 00 00 00	Rep/kolza tohumu yağı üretiminden arta kalan diğer küspe ve katı atıklar	0	0	0	0
23 06 60 00 00 00	Palın Küspesi	138.990.790	22.088.389	0	0
23 08 00 90 00 00	Diğ.bitkisel yağ.san.artıkları	53.382.241	5.082.291	2.238.005	368.401
	TOPLAM	1.117.228.982	289.575.645	46.731.772	16.020.307
KEPEKLER					
23 02 10 90 00 11	Kepek (Mısır)	75.302.027	15.413.638	1.955.680	238.602
23 02 10 10 00 19	Kavuz ve diğer kalıntılar (Mısır)	15.815.570	2.543.594	1.980.810	185.242
23 02 40 02 00 11	Kepek (Pirinç)	48.171.854	9.234.408	0	0
23 02 40 08 00 19	Kavuz ve diğer kalıntılar (Pirinç)	7.041.180	1.345.729	315.190	29.790
23 02 30 10 00 11	Buğday Kepeği (Nişasta <%28)	707.054.081	128.796.719	15.615.330	2.490.484
23 02 30 10 00 19	Kavuz ve diğer kalıntılar (Nişasta)	15.753.170	2.564.220	132.670	25.869
23 02 30 90 00 11	Kepek (Buğday)	68.585.795	12.087.702	74.238.147	10.330.788
23 02 30 90 00 19	Kavuz ve diğer kalıntılar (Buğday)	593.670	98.072	1.596.475	231.722
23 02 40 90 00 11	Kepek (Hububat) diğer	378	1.571	0	0
23 02 50 00 00 11	Kepek (Baklagiller)	279.000	27.902	20.000	6.538
23 02 50 00 00 19	Kavuz ve diğer kalıntılar (Baklagiller)	1.714.120	481.645	157.000	74.842
	TOPLAM	940.310.845	172.595.200	0	96.011.302
MISIR TÜREVLERİ					
23 03 10 11 00 11	Mısır Gluteni (Hp >%40)	4.172.000	1.426.352	749.355	461.012
23 03 10 11 00 19	Mısır nişastası diğer imalat artıkları (Hp >%40)	0	0	0	0
23 03 10 19 00 11	Mısır Gluteni (Hp <%40)	19.216.593	3.465.191	20.348.292	4.134.501
23 03 10 19 00 19	Mısır Grizi	131.135.801	25.859.144	0	0
23 03 10 90 00 00	Mısır nişastası imalat artıkları; diğer	186.470	275.263	0	0
23 06 90 05 00 00	Mısır embriyolarından arta kalan küspe ve atıklar	3.444.660	726.803	0	0
	TOPLAM	158.155.524	31.752.753	21.097.647	4.595.513

	MADDE İSMİ	İTHALAT		İHRACAT	
		MİKTAR (Kg)	DEĞER (\$)	MİKTAR (Kg)	DEĞER (\$)
YAĞLAR					
15 04 20 90 00 00	Diğer Balık Yağları ve Fraksiyonları	29.449.928	44.124.311	10.143.193	21.820.557
15 01 90 00 00 00	Kümes Hayvanlarının Yağları (diğer kümes hayvanlarının katı yağları 15.03 ve 02.09 pozisyonundakiler hariç)	956.131	1.086.707	1.499.640	1.232.523
15 15 90 91 00 00	Diğer bitkisel yağlar (ambalajlı<=1 kg)	0	0	70.677	261.848
15 16 20 98 00 29	Teknik ve sinai amaçlı olmayan diğ. yağlar; serbest yağ asitleri>=% 50 (ambalajlı>1 kg)	1.311.621	3.521.627	42.464	105.203
15 17 90 99 00 00	Diğer sıvı yağ karışım ve müstahzarları	16.385.517	19.184.242	39.502.326	41.466.938
15 18 00 91 00 00	Hayv. ve bitkisel yağ ve fraksiyon. (15.16 poz.hariç) kayn, oksitlenmiş	3.097.986	3.711.070	138.566	226.519
15 15 90 60 00 19	Diğ.bitkisel yağlar (Teknik, Sinai amaçlı)	15.705	87.190	2.409	37.842
15 16 20 98 00 12	Palm Yağı	378.420	445.492	216.805	226.852
	TOPLAM	51.595.308	72.160.639	51.616.080	65.378.282
DIĞER YEM HAMMADDELERİ					
07 13 50 00 00 19	Bakla, at baklası	1.514.573	788.677	193.783	206.782
11 09 00 00 00 00	Buğday Gluteni	6.239.278	10.558.746	9.150	22.994
12 08 10 00 00 12	Soya Fasulyesinin Kaba Unu	0	0	234.000	128.570
12 09 29 45 00 11	Vicia sativa l. Tür Fiğ Tohumu	840.520	350.448	0	0
12 09 29 45 00 12	Diğer Tür Fiğ Tohumu	5.000	6.795	104.800	39.785
12 12 99 49 00 00	Keçiboynuzu (diğer hallerde)	50	778	1.000	1.842
12 14 10 00 00 00	Yonca unu ve peletleri	328.300	81.221	45.440	11.889
12 14 90 10 00 00	Hayvan Pancarı, İsvaç Şalgamı ve diğ. kök yemler	0	0	0	0
12 14 90 90 00 00	Diğ.Hayv.Yemleri	5.358.510	1.021.915	1.729.390	308.298
17 03 90 00 00 00	Diğer Melaslar	187.191.120	17.353.310	180.057	184.442
23 03 20 10 00 00	Pancar Posası (şeker pancarının etli kısımları)	17.341.990	3.198.629	0	0
23 03 20 90 00 00	Şeker kamışı başası ve şeker sanayinin diğ. artıkları	81.230	82.675	27.802.040	732.302
23 03 30 00 00 00	Biracılık ve İçki san.posa ve artıkları	572.440.571	132.296.646	27.000	29.359
23 09 90 91 00 00	Melas ilave edilmiş Ş.Pancarı	0	0	0	0
	TOPLAM	791.341.142	165.739.840	30.326.660	1.666.263
B - HAZIR YEMLER					
KEDİ - KÖPEK MAMASI					
230910110000	Kedi - Köpek Maması	15.925.838	29.849.947	2.843.484	3.754.820
230910130000					
230910150000					
230910190000					
230910310000					
230910330000					
230910390000					
230910510000					
230910530000					
230910590000					
230910700000					
230910900000					
	TOPLAM	15.925.838	29.849.947	2.843.484	3.754.820
BUZAĞI MAMASI					
23 09 90 35 00 00	Buzağı Maması	1.637.129	2.554.559	100	138
23 09 90 39 00 00	Buzağı Maması	229.404	462.467	2.424	19.913
	TOPLAM	1.866.533	3.017.026	2.524	20.051
KARMA YEMLER					
23 09 90 51 00 00	Kuş ve Kemirgen (Karma Yemi)	2.682.270	3.966.824	131.908.796	45.331.150
23 09 90 53 00 00	Hayvan gıdası; nişasta oranı >%30, %10 <= süt oranı <=% 50	0	0	0	0
23 09 90 59 00 00	Hayvan gıdası; nişasta oranı >%30, süt oranı >=% 50	80.533	217.887	696.734	509.599
23 09 90 96 90 11	Diğer Balık Yemleri	420.783	1.884.834	2.494.791	2.623.244
23 09 90 31 00 00	Karma Yemler (At Yemi)	9.832.928	13.318.877	170.409	194.742
23 09 90 33 00 00	Karma Yemler (At Yemi)	95.094	246.061	5.760	23.052
23 09 90 41 00 00	Karma Yemler (At Yemi)	797.970	2.175.549	39.806.056	10.773.182
23 09 90 43 00 00	Karma Yemler (At Yemi)	260.000	337.874	74	2.077
23 09 90 49 00 00	Hayvan gıdası; % 10 <=nişasta oranı <=%30, süt oranı >=% 50	49.975	71.041	0	0
	TOPLAM	14.219.553	22.218.947	175.082.620	59.457.046
GENEL TOPLAM					
	GENEL TOPLAM	7.033.986.039	2.032.053.329	458.492.644	182.825.000

BİLİMSEL MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Makaleler, öncelikle yem sanayicisinin, sahada çalışan zooteknist, ziraat mühendisi ve veteriner hekimlerin yararlanabileceği bilgileri içermelidir.

2. Makale Türkçe yazılmalı, mutlaka İngilizce konu başlığı içermelidir.

3. Makalelerde başlık ve yazar isimlerinden sonra, 150-200 kelimedenden oluşan Türkçe özet ve yine 150-200 kelimedenden oluşan İngilizce Abstract kısmı yazılmalıdır.

4. Makalenin kaynaklar ve tablolar dahil her sayfası numaralandırılmalıdır.

5. Tüm makale tipleri Microsoft Word Times New Roman karakteri ile 1 satır aralığında ve 12 punto ile yazılmalı ve 8 sayfayı geçmemelidir.

6. Makaleler açık ve anlaşılır olmalıdır. Aşırı teknik terimlerin kullanımından kaçınılmalı veya bu tür terimler var ise açıklanmalıdır.

7. Makalede Başlık: Açık, tanımlayıcı ve kısa olmalıdır;

8. Başlık altında yazar(lar)ın ad(lar)ı altında işyeri/kurum adresleri verilmeli, iletişim bilgileri (e-posta veya yazışma adresi) ise yazının sonunda yer almalıdır.

9. Anahtar kelimeler özet sonunda Türkçe ve abstract sonunda İngilizce olarak 3 - 6 kelime şeklinde verilmelidir.

10. Makale derleme şeklinde ise; Özet, Abstract, Giriş, Gelişme, Sonuç ve Kaynaklar ana ve alt bölümlerinden oluşmalıdır.

11. Makale bir araştırma denemesine ilişkin ise; Giriş, Materyal ve Metot, Bulgular, Tartışma, Sonuç, Teşekkür, Kaynaklar, Tablolar (her biri ayrı sayfada), Şekiller (her biri ayrı sayfada) şeklinde düzenlenmelidir.

12. Birimlerin yazım şekilleri ve standart kısaltmalar uluslararası standartlara (IS) uygun şekilde verilmelidir.

13. Kaynak gösterme şekilleri:

Metin içerisinde kaynaklara atıf yapılırken parantez içerisinde yazar veya ilgili kurumun kısaltılmış adı ile yıl olarak yayın tarihi verilmelidir. Örneğin: (FAO, 2014) veya (Leeson, 1980).

Kaynaklar, kitap, süreli yayın veya kongredeki yayınlara atıf yaparken kaynaklar kısmında aşağıdaki örneklerde olduğu gibi gösterilmelidir:

HODGETTS B (1981). *Hatch Handout*, No.17.

JACOB J, ZISWILER V (1982). in: FARNER DS, KING SR & PARKS KC (Eds) *Avian Biology*, Vol. 6, New York, Academic Press. pp. 199-324.

JOHNSON R, THOMAS F, PYM R, FAIRCLOUGH R (1986). Proceedings of the 7th European Poultry Conference, Paris, pp. 975-979.

LEESON S, SUMMERS JD (1980). *Poultry Science* 59: 786-798.

SAPOLSKY RM, KREY LC, MCEWAN BS (1984). *Endocrinology* 114: 287-292.

SALEH FIM (1984). Nutritional factors in relation to the stress of hot climates on the fowl. Ph. D. Thesis, University of London.

ŞENKÖYLÜ N, KARAKUŞ Ü (2013). Piliç Eti Sektör Raporu, Ankara, Besd-Bir, 131-138.

14. Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

15. Çeviri yazılarında, orijinal metnin ve yazının yazarından alınmış yayın izni de mutlaka gönderilmesi gerekir.

16. Dergi yoğunluğuna göre her bir sayıda yalnız 3-4 derleme makale ve 1-2 araştırma makalesine yer verilmektedir.

17. Gönderilen yazılar önce yayın kurulu, ardından da yazının seçilen hakeminde değerlendirildikten ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayınlanır.